

62958

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK TERMAL TURİZM POTANSİYELİ İLE TESİSLERİ VE
BİR UYGULAMA

DANIŞMAN
PROF.DR.GÜLTEKİN RODOPLU

HAZIRLAYAN
ERTUĞRUL BAYER

ISPARTA - 1997

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	I
Tablolar	IX
Şekiller	XI
Kısaltmalar	XII
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE TERMAL TURİZM

1. TURİZM VE SINIFLANDIRILMASI.....	4
1.1 TURİZMİN TANIMI.....	4
1.2 TURİZMİN SINIFLANDIRILMASI.....	5
1.3 TERMAL TURİZM VE TANIMLAR.....	8
1.3.1 Termal Kaynak.....	8
1.3.1.1 Maden Suyu	9
1.3.1.2 Kaplıca	9

1.3.1.3 Termal Tesis	10
1.3.1.4 Balneoloji	10
1.3.1.5 Kür	10
1.3.1.6 Kürist	10
1.3.1.7 İçme	11
1.4 TURİZM VE TERMAL TURİZMİN TARİHÇESİ.....	11
1.4.1 TURİZMİN TARİHÇESİ.....	11
1.4.1.1 Dünya'da Turizmin Tarihçesi	11
1.4.1.2 Türkiye'de Turizmin Tarihsel Gelişimi	16
1.4.2 TERMAL TURİZMİNİN TARİHÇESİ	23
1.4.2.1 Dünya'da Termal Turizminin Tarihçesi	23
1.4.2.2 Türkiye'de Termal Turizminin Tarihçesi.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DEKİ TERMAL KAYNAK POTANSİYELİ.....	29
2.1 BİRİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ VE ÖNCELİKLİ TERMAL KAYNAK- LARIMIZ VE ETKİLİ OLDUĞU BAŞLICA HASTALIKLAR.....	35
2.1.1 Birinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımız	37
2.1.1.1 Adana-Haruniye Kaplıcası	37
2.1.1.2 Afyon-Ömerler ve Gecek Kaplıcası	37
2.1.1.3 Afyon-Hüdai Kaplıcası	38
2.1.1.4 Amasya - Terziköy Kaplıcası	38
2.1.1.5 Ankara - Sey Hamamı Kaplıcası.....	38
2.1.1.6 Bingöl - Kös Kaplıcası.....	39
2.1.1.7 Balıkesir-Gönen Kaplıcası	39

2.1.1.8 Bolu-Büyük Kaplıcası.....	40
2.1.1.9 Bursa-Armutlu Kaplıcası.....	40
2.1.1.10 Bursa-Yeni ve Kükürtlü Kaplıcaları.....	40
2.1.1.11 Çanakkale-Kestanbol Kaplıcası.....	41
2.1.1.12 Denizli-Pamukkale ve Karahayıt Kaplıcaları.....	41
2.1.1.13 Diyarbakır-Çermik Kaplıcası.....	42
2.1.1.14 Erzurum-Pasinler Kaplıcası.....	42
2.1.1.15 Eskişehir-Çardak Kaplıcası.....	42
2.1.1.16 Yalova Kaplıcaları.....	43
2.1.1.17 İzmir -Balçova Kaplıcası.....	43
2.1.1.18 İzmir Çeşme ve Şifne Kaplıcaları.....	44
2.1.1.19 İzmir Doğanbey Kaplıcası.....	44
2.1.1.20 Kırşehir-Terme Kaplıcası.....	44
2.1.1.21 Kütahya Harlek Kaplıcası.....	45
2.1.1.22 Kütahya - Muratdağı Kaplıcası.....	45
2.1.1.23 Konya-Ilgın Kaplıcası.....	45
2.1.1.24 Manisa-Kurşunlu Kaplıcası.....	46
2.1.1.25 Muğla -Sultaniye Kaplıcaları.....	46
2.1.1.26 Nevşehir-Kozaklı Kaplıcası;.....	47
2.1.1.27 Samsun-Ladik Kaplıcası.....	47
2.1.1.28 Siirt-Billois Kaplıcası.....	47
2.1.1.29 Sivas-Sıcak Çermik Kaplıcası.....	48
2.1.1.30 Sivas-Balıklı Çermik Kaplıcası.....	48
2.1.1.31 Rize-Ayder Kaplıcası.....	48
2.1.1.32 Yozgat-Sarıkaya Kaplıcası.....	49
2.1.2 Birinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımızın Etkili Olduğu Başlıca Hastalıklar.....	50

2.2 İKİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ VE ÖNCELİKLİ TERMAL	
KAYNAKLARIMIZ VE ETKİLİ OLDUĞU BAŞLICA HASTALIKLAR.....	52
2.2.1 İkinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımız.....	52
2.2.2 İkinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımızın Etkili	
Olduğu Başlıca Hastalıklar.....	54
2.3 . TERMAL SULARIN SAĞLIK HİZMETİNDE KULLANILMASI.....	56
2.3.1 Termal Sularla Verilen Tedavi Hizmetlerinin Türleri ve Uygulama	
Özellikleri.....	56
2.3.1.1 Kaplıçalarda Uygulanan Günlük Tedavi ve Uygulama Programı.....	59
2.3.2 Tedavi Uygulama Türleri :	59
2.3.2.1 Termal Banyo.....	59
2.3.2.2 Termal Havuz.....	60
2.3.2.3 Çamur Banyoları.....	61
2.3.2.4 Kol ve Ayak Banyosu.....	62
2.3.2.5 Ağır Hasta Banyo Havuzu.....	62
2.3.2.6 Oturma Banyosu.....	63
2.3.2.7 Gaz Banyosu.....	63
2.3.2.8 Su Altı Masajı	63
2.3.2.9 Basınçlı Duş	64
2.3.2.10 Masaj.....	64
2.3.2.11 Beden Eğitimi Hizmetleri.....	64
2.3.2.12 Solunum Yolu İçin Kür.....	65
2.3.2.13 İçme Tedavisi.....	65
2.3.2.14 Elektrik Akımlı Tedavi	65
2.3.2.15 Yüksek Rakımlı Sularla Tedavi	66
2.3.2.16 Özel Banyolar	66
2.4 TERMAL SULARLA TEDAVİSİ YAPILAMAYACAK RAHATSIZLIKLAR.....	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERMAL TURİZM TESİSLERİ	67
3.1 TERMAL SU KULLANMA VE İŞLETME HAKKININ ELDE EDİLMESİ.....	67
3.1.1 <i>Termal Su Kullanma Talebinde Bulunabilecek Kişi ve Kuruluşlar</i>	68
3.1.2 <i>Termal Su Kullanma ve İşletme Talebi Başvuru Şekli</i>	68
3.1.3 <i>Termal Turizm Tesis Kurulmasında İzlenecek Prosedür</i>	69
3.2 TERMAL SULARA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER.....	73
3.2.1 <i>Termal Turizmüne Sağlanan Teşvikler</i>	74
3.3 I. SINIF KAPLICA TESİSİNİN TAŞIMASI GEREKLİ NİTELİKLER.....	77
3.3.1 <i>Termal Tesisler İçin Avrupa Standartları</i> :	78
3.4 TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN BELGELENDİRİLMESİ.....	79
3.4.1 <i>Termal Su Kullanma Ön İzni Alınması</i>	79
3.4.2 <i>Turizm Yatırım Belgesi Alınması</i>	80
3.4.3 <i>Termal Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi</i>	80
3.5 TERMAL SULARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDEN SORUMLU KURULUŞLAR VE GÖREVLERİ.....	82
3.5.1 <i>Turizm Bakanlığı</i>	82
3.5.2 <i>Sağlık Bakanlığı</i>	83
3.5.3 <i>Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı</i>	83
3.5.4 <i>Bayındırlık ve İskan Bakanlığı</i>	84
3.5.5 <i>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı</i>	84
3.5.6 <i>Yüksek Öğretim Kurumu</i>	84
3.6 TERMAL TURİZM TESİSLERİ.....	85
3.6.1 <i>Termal Turizm Tesislerini Oluşturan Birimler</i>	86
3.6.1.1 <i>Termal Kür Merkezi</i>	86
3.6.1.2 <i>Konaklama Tesisleri</i>	89

3.6.1.3 Rekreasyon Üniteleri (Kür Parkı)	91
3.6.2 Termal Turizm Tesislerinin ve İşletmeciliğinin Kendine Özgü Özellikleri.....	94

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ÜLKEMİZDEKİ TERMAL TURİZM TESİSLERİNE VE KÜR UYGULAMALARINA YÖNELİK BİR ÖRNEK; AFYON-ÖMER -GECEK TERMAL TURİZM MERKEZİ VE ORUÇOĞLU TERMAL OTELİ.....	96
4.1 ÖMER-GECEK TERMAL TURİZM MERKEZİ;.....	96
4.2 ORUÇOĞLU TERMAL TESİSLERİ.....	100
4.2.1 Türk Hamamları	101
4.2.2 Termal Oteli	101
4.2.3 Rekreasyon Üniteleri (Club Akronium):.....	102
4.2.4 Kür Merkezi.....	103
4.2.4.1 Elektro Terapi Merkezi :	104
4.2.4.2 Masaj Ünitesi :	104
4.2.4.3 Aromatherapie merkezi :	104
4.2.4.4 Güzellik ve Zayıflama Merkezi :	104
4.2.4.5 Termal Tedavi Havuzu :	105
4.2.4.6 Peliodoterapi Bölümü.....	105
4.3 ARAŞTIRMANIN AMACI VE SINIRLARI.....	110
4.3.1 Deneklerin Demografik Özelliklerinin İncelenmesi	111
4.3.1.1 Deneklerin Cinsiyetleri	111
4.3.1.2 Deneklerin Yaşları	111
4.3.1.3 Deneklerin Meslekleri	112

4.3.1.4 Deneklerin Eğitim Durumları.....	113
4.3.1.5 Deneklerin Aylık Gelirleri	113
4.3.1.6 Deneklerin Sürekli İkamet Merkezleri	114
4.3.1.7 Deneklerin Konaklama Süresi.....	115
4.3.1.8 Deneklerin Tesise Geliş Amaçları	116
4.3.1.9 Deneklerin Kaplıca Alışkanlıkları	117
4.3.2 Deneklerin Termal Turizm Talebi İle İlgili Davranışlarının ve Tesisle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi.....	117
4.3.2.1 Tesise Gelen Kürstlerin Rahatsızlıkları.....	117
4.3.2.2 Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar.....	118
4.3.2.3 Deneklerin Tesiste Gördükleri Tedaviler	119
4.3.2.4 Tesiste Bir Günde Görülen Tedavinin Süresi.....	120
4.3.2.5 Tesisteki Tedavi Uygulama Türleri.....	121
4.3.2.6 Deneklerin Günlük Harcama Tutarları	122
4.3.2.7 Deneklerin Giderlerinin Karşılama Durumu	122
4.3.2.8 Deneklerin Tesis Fiyatları Hakkındaki Görüşleri	123
4.3.2.9 Deneklerin Tesisdeki Boş Zamanlarını Geçirme Şekilleri.....	126
4.3.2.10 Deneklerin Tesiste Verilmesini veya Geliştirilmesini İstedikleri Tedavi Hizmetleri.....	127
4.3.2.11 Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar	128
4.3.2.12 Deneklerin Tesislerde Bulunmasını İstedikleri Rekreasyon Üniteleri.....	129
4.3.2.13 Tesislerin Genel Durumu Hakkındaki Görüş	129
4.3.3 Deneklerin Termal Turizmiyle İlgili Özelliklerin Çok Değişkenli Verilerle Analizi.....	130
4.3.3.1 Deneklerin aylık Gelir Durumlarının Tesiste Konaklama Süresine Göre Dağılımı	130
4.3.3.2 Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar.....	131

4.3.3.3 Deneklerin Yararlandıkları Tedavilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	132
4.3.3.4 Deneklerin Tesisde Kalış Süresinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	133
4.3.3.5 Tesise Gelen Deneklerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	134
4.3.4 Araştırma Bulgularının Genel Değerlendirilmesi	139
SONUÇ ve ÖNERİLER	141
KAYNAKLAR	145
MAKALELER	149

TABLULAR

Tablo 1	Yıllar İtibariyle Dünya Turizminde Gelişmeler	14
Tablo 2	Dünya'da En Fazla Turist Alan Ülkeler	15
Tablo 3	Turizm Gelirleri, Gelen Yabancı Sayısı, İşletme Belgeli Yatak Sayısı	21
Tablo 4	Turizm Sektöründeki Gelişmeler	22
Tablo 5	Türkiye Kaplıca Yerleşmeleri Tesis, Oda, Yatak Sayıları	32
Tablo 6	Türkiye'de 1990-1991 Yıllarına Ait Termal Yatak Sayıları	33
Tablo 7	Turizm İşletme Belgeli Termal Otellerde Konaklayan Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı (1988 -1990)	34
Tablo 8	Birinci Derecede Önemli Ve Öncelikli Termal Kaynaklarımız	36
Tablo 9	Birinci Dereceden Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımızın Etkili Olduğu Başlıca Hastalıklar	50
Tablo 10	İkinci Derecede Önemli Ve Öncelikli Termal Kaynaklarımız	53
Tablo 11	İkinci Derecede Önemli Ve Öncelikli Termal Kaynaklarımızın Olumlu Etki Yaptığı Başlıca Hastalıklar	54
Tablo 12	Oruçoğlu Termal Tesisleri Su Kullanımı	106
Tablo 13	Deneklerin Cinsiyetine Göre Dağılımı	111
Tablo 14	Deneklerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	111
Tablo 15	Deneklerin Mesleklerine Göre Dağılımı	112
Tablo 16	Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	113
Tablo 17	Deneklerin Aylık Gelir Göre Dağılımı	113
Tablo 18	Deneklerin Sürekli İkamet Merkezlerine Göre Dağılımı	114

Tablo 19	Deneklerin Tesisteki Konaklama Süresi	115
Tablo 20	Deneklerin Tesise Geliş Amaçları	116
Tablo 21	Deneklerin Tesisi Kullanma Durumu	117
Tablo 22	Tesise Gelmeye Yönelten Vücut Rahatsızlıkları	118
Tablo 23	Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar	118
Tablo 24	Deneklerin Tesiste Gördükleri Tedaviler	119
Tablo 25	Tesiste Yararlanılan Tedavilerin Süresi	120
Tablo 26	Deneklerin Tedavileriyle İlgilenenler	121
Tablo 27	Deneklerin Günlük Harcama Tutarları	122
Tablo 28	Tesisteki Tedavi Giderlerinin Karşılama Durumu	122
Tablo 29	Deneklerin Tesis Fiyatları Hakkındaki Görüşleri	123
Tablo 30	Deneklerin Tesisteki Boş Zamanlarını, Geçirme Şekilleri	126
Tablo 31	Deneklerin Tesiste Verilmesini İstedikleri Tedavi Hizmetleri	127
Tablo 32	Deneklerin Tesisteki Rekreasyon Üniteleri Hakkındaki Görüşleri	128
Tablo 33	Deneklerin Tesiste Bulunmasını İstedikleri Rekreasyon Üniteleri	129
Tablo 34	Deneklerin Tesis Hakkındaki Görüşleri	129
Tablo 35	Deneklerin Aylık Gelir Durumlarının Konaklama Süresine Göre Dağılımı	130
Tablo 36	Deneklerin Tesise Geliş Amaçlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	131
Tablo 37	Deneklerin Yararlandıkları Tedavilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	132
Tablo 38	Deneklerin Tesis de Kalış Süresinin Cinsiyete Göre Dağılımı	133
Tablo 39	Tesise Gelen Deneklerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	134

ŞEKİLLER

Şekil 1	Turizmin Sınıflandırılması	7
Şekil 2	Termal Su Kullanma ve İşletme Hakkı Alınmasında İzlenecek Prosedür	72
Şekil 3	Termal Tesislerin Kür Merkezi Planlaması	90
Şekil 4	Termal Tesislerde Rekreasyon Alanı Planlaması	93
Şekil 5	Afyon-Ömer Gecek Termal Turizm Merkezi	99
Şekil 6	Oruçoğlu Termal Tesisleri Mimari Yapısı	107
Şekil 7	Oruçoğlu Termal Tesisleri Konaklama Fiyatları	124
Şekil 8	Oruçoğlu Termal Tesisleri Kür Merkezi Fiyatları	125

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
D.İ.E.	: Devlet İstatistik Enstitüsü
D.P.T.	: Devlet Planlama Teşkilatı
F.İ.T.E.C.	: Uluslararası Termalizm ve Klimalizm Federasyonu
G.S.M.H.	: Gayri Safi Milli Hasıla
H.D.T.M.	: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
İ.T.Ü.	: İstanbul Teknik Üniversitesi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
M.T.A.	: Maden Tetkik Arama
O.T.E.M.	: Otelcilik Eğitim Merkezi
S.B.	: Sağlık Bakanlığı
S.S.K.	: Sosyal Sigortalar Kurumu
T.B.	: Turizm Bakanlığı
T.K.B.	: Türkiye Kalkınma Bankası
T.M.	: Turizm Merkezi
T.S.T.K.	: Termal Su Tahsis Komisyonu
T.T.K.	: Turizmi Teşvik Kanunu
T.U.R.E.M.	: Turizm Eğitim Merkezi
T.Y.İ.N.Y.	: Turizm Yatırım ve İşletmeler Nitelikleri Yönetmeliği
U.I.O.O.T.	: Dünya Resmi Turizm Örgütleri Birliği

GİRİŞ

Özellikle son yıllarda turizm, birçok ülkenin yaşamında giderek artan bir önem kazanmıştır. Bunun başlıca nedeninin, turizmin ekonomik, sosyal ve toplumsal işlevleri olduğu söylenebilir. Turizm, daha çok gelişmekte olan ülkelerin dış ödemeler dengesi üzerine yaptığı olumlu katkı ve kalkınma süreci içerisindeki ekonomilerin ihtiyaç duyduğu döviz karşılamadaki etkinliği gibi ekonomik işlevleri yanı sıra; doğa, insan ve insanlararası ilişkilerle bezenmiş bir olay olarakta, toplumsal değişim ve gelişimin en büyük etkenlerinden biri haline gelmiştir.

Türkiye; coğrafi konumu, doğal güzellikleri ve tarihi değerleriyle turizm potansiyeli açısından dünyanın sayılı ülkelerinden birisidir. Ülkemizin sahip olduğu turizm potansiyeli olanaklarından birisi de termal kaynaklarımızdır. Termal kaynaklarımız hem sayı olarak, hemde suların debisi, sıcaklığı ve madensel bileşimi açısından da çok zengindir. Termal kaynaklardan ısınma, sulama ve elektrik üretimi yanında, turizm amaçlı kullanımından dolayı termal turizm denilen bir turizm türü ortaya çıkmıştır. Termal turizminin, dünya turizmi içinde de önemli bir yeri bulunmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme ve kentleşme sonucu karşı karşıya kaldıkları çevre sorunları ve hava kirlenmesi, insan sağlığını bozan, işgücü verimini azaltan bir şehir yaşantısı ortamı doğurmuştur. İnsanın hayatta sahip olduğu en değerli varlık sağlıktaır. İnsanlar açısından sağlık durumunu korumak ve ömür boyu devam ettirmek diğer bütün amaçlardan önce gelmektedir. Günümüz insanı sağlıksız ve monoton kent yaşamından uzaklaşarak doğaya dönmekte, doğal turizm kaynaklarından yararlanmak, dinlenmek, eğlenmek ve sağlık durumlarını korumak amacıyla, insan sağlığı üzerine olumlu

etki yapan termal suların buldukları yerlere giderek kür amaçlı konaklamalar yapmaktadır. Bu amaçla yapılan seyahat ve konaklamalar termal turizm adı verilen turizm olayını ortaya çıkarmıştır. Bu konuda özellikle Avrupa ülkelerinin önemli bir mesafe kaydettiği ve ekonomik açıdan büyük kazançlar sağladığı bilinmektedir. Fakat ülkemizde son yıllara gelinceye kadar bu alanda önemli yatırımlar yapılmamıştır.

Termal kaynaklar bakımından oldukça zengin olan ülkemizde, bu kaynakların sağlık ve şifa verici merkezler olarak çok eski dönemlerden beri kullanıldığı bilinmektedir. Fakat ülkemizde bu kaynakların bilinçli bir şekilde kullanımı zaman içinde gerekli gelişimi göstermemiştir. Hala halkımız kür tedavisini, termal suların kaynağında banyo yapmak ve soğuk olanlarını da içmek şeklinde değerlendirmektedir. Termal sulara ne kadar çok girilirse ve ne kadar çok içilirse daha iyi geleceği şeklindeki düşünce tarzı da devam etmektedir. Ülkemizin termal kaynak potansiyelinin yeterli bir şekilde değerlendirilemediği gibi, halkımızın da bu konuda bilinçsiz olduğu görülmektedir. Ayrıca etkili ve bilinçli kür tedavisi veren tesis sayısının da çok az olması ülkemizdeki termal turizminin durumunun ve uygulamaların yetersiz olduğunun bir göstergesidir. Termal sulara öngörülen süreden fazla girmek, öngörülen miktardan fazla içmek ve hekim gözetimi olmadan bu sulardan yararlanmak fayda yerine zarar getirecektir. Termal sulardan yararlanma süresi günde yirmi dakika, etkili kür tedavi süresi de 21 gündür ve herhangi bir kötü sonuca yol açmamak içinde tedavilerin hekim gözetiminde yapılması gerekmektedir.

Ayrıca termal turizm, turizmi tüm yıla yayması, kür tedavi süresinin 21 gün gibi diğer turizm türlerine oranla uzun olması ve bütün turizm çeşitleriyle kolay bir şekilde sunulabilme imkanının olması gibi özellikleri termal turizmini daha cazip bir hale getirmiştir. Dolayısıyla son yıllarda ülkemizde termal turizm yatırımları artmıştır. Fakat diğer bütün alanlarda olduğu gibi termal turizm alanında da, talep ve özelliklerini belirlemeye yönelik etkili çalışmalar ve gözlemler yapılmamıştır. Dolayısıyla yatırımlar sadece şahsi gözlemler sonucunda yapılmaktadır. Öte yandan halkımızın da termal turizmi ve termal tesislerine yönelik meraklarını giderici kaynaklar bulunmamaktadır. Bu konudaki açıklığı kapatmak

amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Konunun kapsadığı alanları açık olarak ortaya koyabilmek için dört bölüme yer verilmiştir.

Birinci bölüm, çalışmaya giriş niteliğinde genel bir özellik taşımaktadır. Turizm ve termal turizmin tanımı, özellikleri ve tarihsel gelişimlerini içeren bu bölümde ayrıca Dünya’da ve Türkiye’deki turizmin günümüzdeki durumuna yer verilmiştir.

İkinci bölümde, ülkemizin termal kaynak potansiyeli, kaynakların nitelik ve özelliklerinin yanında; termal suların sağlık amacıyla kullanılması ve sunulan tedavi hizmetleri tanıtılmıştır.

Üçüncü bölümde, termal tesislerin kurulmasından, işletilmesine kadar geçen süreç anlatılmış ve termal tesislerin özellikleriyle taşınması gerekli nitelikler belirtilmiştir.

Dördüncü bölümde, ülkemizdeki uygulamalara örnek olması açısından Afyon-Oruçoğlu Termal Tesisleri tanıtılmış, ayrıca termal turizm talebinin belirlenmesi amacıyla tesiste konaklayan kùristler üzerinde anket uygulaması yapılarak, halkımızın termal tesislerden beklentileri ortaya çıkarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM ve TERMAL TURİZM

1.TURİZM ve SINIFLANDIRILMASI

1.1 TURİZMİN TANIMI

Turizmin tanımı bugüne değin pek çok kez yapılmıştır. Tanımların içeriği tanımlayanların uzmanlıklarına göre değişmektedir. Ancak, Dünya Turizm Örgütü (WTO)'nün, 1963'teki Roma Toplantısı'nda kabul edilen ve halen 100'ün üzerinde üye ülke tarafından kullanılan tanım geçerli sayılmaktadır. Buna göre;

Turizm; gelir getirici etkinlikler dışında kalan boş zamanlarımızın hemen hepsini içine alan bir seyahat ve bu seyahatten doğan konaklama, yeme-içme, ulaşım, eğlence gibi hizmetler ve ilişkiler bütünüdür.¹

Turizmin, hem turizme katılan kişi veya grup, hem de turizme konu olan yörede yaşayan kişiler üzerine yapmış olduğu ekonomik, kültürel vb. bir çok etkisi vardır. Bu etki-

---

¹ "Turizm Bakanlığı", Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü. Eğitim Daire Başkanlığı. Ankara,1993. s.7.

ler turizmin çeşitli özelliklerinden kaynaklanmaktadır. turizmin bu özelliklerini Burkant ve Medlik şu şekilde açıklamışlardır;²

“Turizm, yabancıların sürekli yerleşmeye dönüşmeyecek ve herhangi bir kazanç getirici faaliyetle ilişkili olmayacak şekilde seyahat etmelerinden ve konaklamalarından dolayı ortaya çıkan olayların ve ilişkilerin tümüdür.” Yani turizm karmaşık bir olgudur. Ziyaret edilen yerde yaşayan ve çalışan insanlardan farklı bir unsur olan ve bu yerlere yabancı bulunan hareketli bir nüfusu ifade etmektedir. Geçici ve kısa dönemli olma özelliği ile turizm, göçlerden farklıdır. Turizmin temelinde tatil ve eğlence ihtiyaçlarını doyurma amacı vardır. Fakat tüm seyahat faaliyetleri turizm değildir. Seyahatlerin turizm olarak kabul edilebilmesi için konaklama faaliyetinin gerçekleştirilmesi gereklidir. İş seyahatleri; gelir sağlama amacıyla yapıldığından dolayı, turizm faaliyeti sayılmaz.

Yukarıdaki tanım ve açıklamalardan sonra turizmi şu şekilde tanımlayabiliriz. Turizm; turizm olayına katılan bireylerin sürekli yaşadıkları yerlerin dışına belirli bir gelir sağlama amacı gütmeksizin çıkarak, başka yörelere gitmesi, kısa süreli de olsa konaklaması ve bu seyahatini belirli bir amaç doğrultusunda yaparak, gitmiş olduğu yöredeki turistik mal ve hizmet sunan turizm işletmelerinin ürünlerini satın alarak, gerek işletme, gerekse yöre ekonomisine katkıda bulunması, aynı zamanda dinlenme, eğlenme ve tatil ihtiyacını gidermesidir.

1.2 TURİZMİN SINIFLANDIRILMASI

Turizmin sınıflandırılması bugüne kadar bir çok kez yapılmış ve bundan sonra da birçok değişik turizm çeşidinin sınıflandırılmasının yapılacağı şüphe götürmez bir gerçektir. Çünkü sürekli gelişen ve değişen çevre şartları içerisinde turizm pazarından pay almayı hedefleyen veya almış olduğu payı genişletmeyi plânlayan işletmeler ve makro düzeyde ülkeler; turizmi ve turistik ürünleri çeşitlendirme yoluna gitmektedirler. Böylelikle gün

---

² Burkant and Medlik, “*Tourism, Past, Present and Future*”, Heinemann, London, 1981, s.39.

geçtikçe yeni bir turizm türü ve turistik ürün ortaya çıkmaktadır. Özellikle turizmin ekonomik getirisinin fazla olması, ulusal boyutta ele aldığımız zaman döviz getirisinin yüksek olması ve dolayısıyla dış ödemeler dengesi üzerindeki etkisi ülkeleri turizmi çeşitlendirmeye ve turizmi tüm yıla yaymaya yönlendirmiştir. Aşağıdaki sınıflandırmada turizm çeşitleri, katılanların özelliklerinden kaynaklanan beş ana başlık altında toplanmıştır. Tabloda da görüleceği gibi katılanların amacına göre yapılan sınıflandırma aynı zamanda turizm türlerini de ortaya koymaktadır.

Şekil (1) Turizmin Sınıflandırılması

Kaynak : KOZAK Nazmi, AKOĞLAN Meryem, KOZAK Metin. "Genel Turizm", Anatolia Yayıncılık, Ankara, 1996, s.13-15.
BARUTÇUGİL İsmet, "Turizm Ekonomisi", Beta Basın Yayıncılık, İstanbul, 1986, s.4-7.
BARUTÇUGİL İsmet, "Turizm İşletmeciliği", Uludağ Üniv. Basımevi, İstanbul, 1984, s.6-9'den yararlanılmıştır.

1.3 TERMAL TURİZM ve TANIMLAR

Termal Turizminin Tanımı: Term sözcüğü, latince sıcak anlamına gelen thermos sözcüğünden gelmektedir. Romalılar zamanında önceleri halk banyoları anlamında kullanılan term sözcüğü daha sonraları, su alınan yer anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Doğal sıcak sular için thermal-(termal), suların sıcaklık özelliğini belirtmek için thermique-(termik), doğal sıcak su kaynaklarının incelenmesi ve sağlık amacıyla yararlanılması amacıyla düzenlenmesine ise, thermalizme- (termalizm) denmektedir.³

Sosyo-kültürel çevre olanakları ve termal suların şifa özellikleriyle birlikte doktor denetiminde diğer destek tedavilerden de yararlanarak; dinlenme, rekreasyon, eğlence, spor vs. hizmetlerin yanında; sağlık durumlarını korumak, zinde kalmak veya hastalıklarını tedavi ve rehabilite etmek isteyen kişiler termal tesislerden yararlanmaktadır. Arz ve talebe göre oluşan bu faaliyetler, termal turizmi oluşturmaktadır.⁴

Termal turizm, sağlık durumunu koruma ve iyileştirme amacıyla belirli bir süre içinde yer değiştiren insanların doğal kaynaklara dayalı, turistik bir tesise giderek kür uygulamalarından faydalanması ve konaklama, yeme-içme, dinlenme, eğlenme gereksinmelerini karşılamasıdır.⁵

1.3.1 Termal Kaynak

Sıcaklığı 20 °C üstünde olan, yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde doğal olarak birikmiş ısı ile ısınan, diğer sulara göre içerisinde daha fazla erimiş mineral, tuz, gaz ve nadir elementler bulunan, yararlı radyoaktivite sınırında olabilen şifa (endikasyon) niteliği Sağlık Bakanlığı'nca ve tıbbi araştırmalarla belirlenmiş, yeryüzüne doğal olarak çıkan veya çeşitli

³ Felix. F. Fortune, "*Le Thermalisme*" Moloine, Paris, 1975, s.34.'den Nüzhet Kahraman, "*Türkiye'de Sağlık Turizmi*" turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1978, s.5.

⁴ "Sağlık ve Termal Turizmi Özel Projesi", Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müd. Yayını. Ankara. 1995, s.1.

⁵ "*Tourisme De Santo*", UIOOT 22 Sayılı Raporu, Caracas-Ekim 1973, s.4,

tekniklerle yer altından çıkarılan sıcak mineralize sular termal kaynakları oluştururlar.⁶ Jeotermal kaynak olarak da adlandırılmaktadırlar. Sıcaklıkları 40 °C'ye kadar olanlar kaplıca tedavilerinde, 40-180 °C arasındakiler ısınmacılıkta, 180 °C'nin üzerinde olanlar ise elektrik üretiminde kullanılmaktadır.⁷

1.3.1.1 Maden Suyu

Kendine özgü mineral madde içeriği olan, özel tadı ve bir kısım gazları ile diğer sulardan ayrılan, tedavi edici özelliği tıbbi yollarla ve denemelerle ispat edilmiş olan suların soğuk olanına maden suyu denir.⁸ FİTEC'e göre; bir litresinde en az 1 gram, eriyik halde mineral veya karbondioksit gazı bulunan sulara maden suyu yada hidromineral su; ayrıca sıcaklığı 20 °C'nin üzerinde bulunan maden sularına sıcak maden suları yani termal su denir.⁹ Ülkemizin maden suyu potansiyeli; MTA'nın verilerine göre 63331 lt/gündür. Buda günde 300.000.000 şişelemeye karşılık gelmektedir. Maden sularımızın bölgeler arası dağılımında; kaynak sayısına göre Karadeniz Bölgesi, debi durumuna göre ise İç Anadolu Bölgesi ilk sırada yer almaktadır. Fakat ülkemizde toplam pazarın % 20'si kullanılmaktadır.¹⁰

1.3.1.2 Kaplıca

Termal kaynak üstüne veya yakınına tesis yapılarak kullanılması halidir.¹¹

⁶ "Turizm Alan ve Merkezlerinde Yeralan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik", 31 Aralık 1993 tarih ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.13.

⁷ ŞİMŞEK Şakir, "Türkiye'deki Termal Kaynakların Potansiyeli ve Özellikleri", Anatolia Dergisi, Sayı 18, Haziran 19912, s.5.

⁸ ŞENTÜRK Nizamettin, "Ülkemizin Maden Suyu Potansiyeli", Anatolia Dergisi, Sayı 18, Haziran 1991, Ankara, s.13.

⁹ ÜLKER İsmet, "Sağlık Turizmi", Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmelerini Müdürlüğü, Ankara, Şubat 1944, S.87.

¹⁰ ŞENTÜRK, N., a.g.e., s.18.

¹¹ ÜLKER, İ., a.g.e., s.29.

1.3.1.3 Termal Tesis

Mineralize termal suların ve bunlara ait çamurların; banyo, içme ve inhalasyon yolu ile kullanılması; ayrıca fizik tedavi, rehabilitasyon, beden eğitimi, masaj, psikoterapi, diet vb. gibi yan tedavilerle birleştirilerek insan sağlığını korumak amacıyla kür uygulamalarının uzman hekim denetiminde yapıldığı tesislerdir.¹²

1.3.1.4 Balneoloji

Balneoterapi olarakta kullanılmaktadır ve termal sularla yapılan tedavi uygulamalarını içerir. Genel bir ifadeyle termal sularla yapılan banyo anlamındadır. Doğrudan doğruya organizmanın düzenleme mekanizmasına etki eden ve diğer destekleyici tedavi türleriyle bir takım özel etkiler kazanan yöntemdir.¹³

1.3.1.5 Kür

Uzman hekim raporu ve bir tıbbi plana göre yapılan, doğal tedavi etkenleri ile gerçekleştirilen ve diğer tedavi metodları ile tamamlanan, yer ve ortam değişikliği ile bağlantılı tedavi metodudur.¹⁴

1.3.1.6 Kürüst

Kendisine bir uzmanlık dalında kür uygulanan veya kür uygulaması için bir termal tesiste en aşağı aç hafta kalan ve her gün ilgili uzman tarafından kendisine kür uygulamaları yapılan kişidir.¹⁵ Sağlıklarına yeniden kavuşmak yada bedensel rahatsızlıklarını tedavi ettirmek amacıyla termal turizm işletmesine gelen kişiler kendi aralarında; ağır hasta olanlar, hafif hastalar, yürüyemeyen hastalar, yürüyebilen hastalar, yaşlı ve genç hastalar olarak

¹² Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 31 Aralık 1993 tarih ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.14.

¹³ ARASIL Tansu, "Termal Suların Sağlık Alanında Kullanılması", Anatolia Dergisi, Sayı 19, Haziran 1992, s.19.

¹⁴ Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği, 21.11.1991 tarih ve 21058 sayılı resmi Gazete, s.12.

¹⁵ ÖZBEY Salih, "Şifalı Sularımız", Yurt Haber Ajansı, Ankara, 1979, s.11.

gruplandırılabilir. Fakat termal turizm işletmelerinin bütün müşterileri hastalığı yada rahatsızlığı olan kişilerden oluşmaz. Özellikle son yıllarda sayıları gün geçtikçe artan bir grup vardır. Bu kişilerin ortak amacı dinlenirken sağlıklarını korumaktır. Tatil sırasında kür yapanlar diye adlandırılan bu grup; tatillerini kür merkezlerinde geçirerek, kür uygulamalarından yararlanmak böylelikle hem sağlıklarını korumak hem de dinlenmek amacını güderler.¹⁶

1.3.1.7 İçme

Yurdumuzda sofrada kullanılan soğuk hidromineral sulara maden suyu; sağlık nedeniyle kaynağında içilen sulara ise içme, bu amaçla yapılan kür uygulamasına ise içme kürü adı verilmektedir.¹⁷

1.4 TURİZM ve TERMAL TURİZMİN TARİHÇESİ

1.4.1 TURİZMİN TARİHÇESİ

1.4.1.1 Dünya'da Turizmin Tarihçesi

Dünya'da turizm olayının başlangıcını yazının, paranın ve tekerleğin ilk bulunduğu ve ticaretin başladığı M.Ö. 4000'li yıllara kadar götürebiliriz.

M.Ö. 3000 yıllarında Mısır; ünlü pramitleri ve tapınakları nedeniyle gezginlerin yoğun ilgisini çeken bir ülke olmuştur. Gezginler için yollar güvenlik altına alınmış dinlenme amacıyla evler ve Babil Krallığı'nda bahçeler yapılmıştır.

M.Ö. 700 yıllarında Eski Yunanistan'da, Olimpiyat Oyunları'nın başlaması; dünya turizm tarihi içinde önemli bir olay olarak kabul edilir. Bu sporlara katılmak ve izlemek amacıyla yapılan seyahatler sportif turizmde başlangıcı sayılabilir.

¹⁶ KOZAK Nazmi, "Termal Turizm İşletmeciliği". Anatolia Dergisi, Sayı 30, Haziran 1992, s.35.

¹⁷ ÜLKER, İ., a.g.e., s.29.

M.Ö. 330'lu yıllarda, Anadolu'da Efes Şehir Devleti'nin kurulması turizm hareketlerinin gelişmesine etki etmiştir. Efes; tiyatrosu, çarşısı, kütüphanesi, eğlence yerleri ve caddeleri sayesinde kültür, sanat ve ticaret merkezi durumuna gelmiştir.

Dünya turizm tarihi içinde ilk zevk için seyahat edenler Roma'lılardır. Roma'lılar özellikle Yunanistan, Anadolu ve Doğu Akdeniz Bölgelerine ilgi gösteriyorlar ve buralardaki, ünlü tapınakları, anıtları ve uygarlık eserlerini görmeye gidiyorlardı. Sağlık etkisi olan kaplıca ve şifalı sular, olimpiyat oyunları, festivaller, panayırılar Roma'lıları çeken yer ve olayların başında geliyordu. Beşinci yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun yıkılması zevk amacıyla seyahatinde çöküşü olmuştur.

Ortaçağın sonlarına doğru, çok sayıda dindar hristiyanın dinsel amaçlarla, Avrupa'daki kutsal yerleri ve emanetleri görmek üzere dolaşmaya başlamaları Avrupa'da turizmin yeniden canlanmasını sağlamıştır.

16 yy.'da Orta Avrupa'dan başlayarak tüm Avrupa kıtasında kullanımı yaygınlaşan atlı arabalar özellikle varlıklı kişiler arasında seyahatleri daha da yaygınlaştırmıştır.

1814 yılında, İngiltere'de Thomas Cook'un, Leicester'den 12 mil uzaklıktaki Loughborough kentinde düzenlenen bir festivale 570 kişilik bir grubu götürmesi tarihte ilk bilinen toplu tren seyahati ve ilk paket turdur. Bu sebeple Thomas Cook ilk turizm seyahat organizatörü olarak bilinir.

1830'lu yıllarda, demiryolu taşımacılığının gelişmesi ve buhar gücüyle çalışan gemilerin hizmete girmesi, zevk amacıyla yapılan seyahatin geniş kitleler arasında yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

1838'de New York'tan, İngiltere'ye 68 yolcu ile sefer yapan Great Western ile ilk düzenli gemi işletmeciliği başlamıştır.

1842'de Cunard Gemicilik İşletmesi'nin kurulmasıyla turistik amaçlı gemi ile seyahat büyük ilgi görmüş dört bir yana seyahatler düzenlenmeye başlamıştır.

1848'de, Amerika'da başlangıçta posta taşımacılığı amacıyla kurulan American Express Company kitle turizminin gelişmesine önemli etkileri de bulunmuştur.

1865 yılında Londra'da, Thomas Cook tarafından tren ve gemi turlarını kapsayan ilk seyahat acentası açılmıştır.

1869 yılında Amerika'da, ülkenin bir ucundan bir ucuna demiryolu bağlantısının kurulmasıyla; seyahatler daha güvenli ve ucuz hale gelmiştir.

1876 yılında, Belçika'da Wagon-lits firması kurulmuştur. XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa'da seyahatlerin yoğunlaşması üzerine konaklama işletmeleri yeni bir endüstri dalı olarak örgütlenmeye başlamıştır.

XX. yüzyılın başlarında, I. Dünya Savaşı'nın çıkması bu tarihlerde turizm faaliyetlerinin gelişmesini engellemiştir.

1920'li yıllarda, otomobil çağının başlaması dünya turizmini yeniden canlandırmıştır.

1940'lı yıllarda başlayan II. Dünya Savaşı; seyahat özgürlüğünü ve güvenliğini azaltarak turizmi olumsuz yönde etkilemiştir. Fakat ulaştırma araçlarının, özellikle havacılık teknolojisinin gelişmesinde etkili olmuştur.

1960'lı yıllardan sonra gelişen havacılık teknolojisi dünya turizminin gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur.¹⁸

---

¹⁸ BARUTÇUGIL İsmet, "Turizm Ekonomisi", Beta Basın Yayıncılık, İstanbul, 1984, s.11-14; KOZAK Nazmi, AKOĞLAN Meryem, KOZAK Metin, "Genel Turizm", Anatolia Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 26-29'dan yararlanılmıştır.

Günümüzde; turizmin ekonomik, sosyal, kültürel faydalarını anlayan dünya ülkeleri, özellikle dış turizme yönelmişler ve yabancıları ülkelerine çekebilmek için çeşitli düzenlemeler yapmaya başlamışlardır. Tablo 2’de 1960 yılından sonra Dünya turizmindeki gelişmeler gösterilmiştir.

Tablo (1) Yıllar İtibariyle Dünya Turizminde Gelişmeler

YILLAR	Turist Sayısı (000)	Turizm Geliri (Milyon \$)	Turist Sayısındaki Artış (%)	Turizm Geliri Artışı (%)
1960	69.000	7.000	---	----
1965	113.000	12.000	63.8	71.4
1970	166.000	18.000	46.9	50.0
1975	222.000	41.000	33.7	127.8
1980	284.000	103.000	27.9	151.2
1985	328.000	116.000	15.5	12.6
1990	457.000	260.000	39.3	124.1
1994	537.000	341.000	17.5	31.1
2000 *	661.000	585.000	23.1	71.5
2010 *	937.000	1.350.000	41.7	130.8

* Tahmini

Kaynak : YÜCEL Asuman, “Dünya Turizminde Gelişmeler ve Beklentiler”, D.P.T. yayını, Ankara, Mart 1996, s.2.

Turizm ivme kazandığı 1960’lı yıllardan başlamak üzere uluslararası turizmde, turist sayısı ve turizm gelirlerinin sürekli artış kaydettiği görülmektedir. Turist sayısında en yüksek artış 1960-1965 yılları arasında, turizm gelirlerinde ise 1975-1980 arasında kayde-

dilmiştir. Önümüzdeki 15 yıllık dönemde ise turist sayısında % 65, turizm gelirinde ise % 200 civarında artış beklenmektedir.¹⁹

Tablo (2) Dünya’da En Fazla Turist Alan Ülkeler

ÜLKELER	Turist Sayısı (000)		Pazar Payı 1994	Fark %
	1992	1994		
Fransa	58.500	60.640	11,3	3,6
A.B.D.	45.500	45.504	8,5	0,0
İspanya	36.054	43.232	8,0	19,9
İtalya	29.974	27.480	5,1	- 8,3
Macaristan	22.500	21.425	4,0	- 4,8
Çin	14.209	21.070	3,9	48,3
İngiltere	17.855	20.855	3,9	16,8
Avusturya	19.098	17.894	3,3	- 6,3
Meksika	17.587	17.113	3,2	- 2,7
Çek Cum.	8.000	17.000	3,2	112,5
Kanada	16.322	15.971	3,2	- 2,1
Almanya	15.950	14.494	2,7	- 9,1
İsviçre	12.950	12.200	2,3	- 5,8
Yunanistan	9.000	10.072	1,9	11,9
Hong-Kong	6.986	9.331	1,7	33,6
Portekiz	8.870	9.132	1,7	2,9
Malezya	6.100	7.197	1,3	18,0
Singapur	5.247	6.268	1,2	19,5
Hollanda	5.950	6.178	1,1	3,8
Tayland	5.136	6.166	1,1	20,0
Türkiye	6.675	6.034	1,1	- 9,6

Kaynak : YÜCEL Asuman, “*Dünya Turizminde Gelişmeler ve Beklentiler*”, D.P.T. Yayını, Ankara, Mart 1996, s.8.

¹⁹ YÜCEL, A., a.g.e., s.4.

Dünya'da, en fazla turist çeken ülke Fransa'dır. Fransa'da deniz-kum-güneş turizminin yanında; kültür, tarih, kongre, iş, gençlik, öğrenim ve spor amaçlı turizm dallarının da çok gelişmiş olduğu ve ülkeye büyük gelir sağladığı bilinmektedir.²⁰

WTO, turizm sektörünü geliştirmek ve turizm gelirlerini arttırmak isteyen ülkeleri şu altı konuda uyarmakta ve tavsiyelerde bulunmaktadır.²¹

- Turizm ürünlerinizi, uluslararası piyasanızı, hizmetlerinizi yenileyiniz ve çeşitlendiriniz,
- Planlama ve uygulamada; yerel toplum da ve turizm işletmeleri ile işbirliği yapınız,
- Çevreyi koruyunuz ve çevreye yatırım yapınız,
- Amatörce yaklaşımlardan kaçınınız,
- Turist-ev sahibi ilişkilerini geliştiriniz (Profesyonel otel ve pansiyon işletmeciliği),
- Pazarlama ve reklama önem veriniz.

1.4.1.2 Türkiye'de Turizmin Tarihsel Gelişimi

Bütün tarihi ve coğrafi nedenleriyle, Türkiye toprakları yüzyıllar boyunca seyahat eden insanların ilgisini yoğun bir şekilde üzerine toplanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde; bugünkü anlayışa yakın bir görüş ve düşünceye, diğer ülkelerde başlatılan çalışmalara benzer girişimlere ve turizm amaçlı özel yada resmi bir kuruluşa rastlanmamaktadır.²²

²⁰ YÜCEL, A., a.g.e., s.9.

²¹ YÜCEL, A., a.g.e., s.23.

²² ÇORUH Selahattin, "Turizm Çalışmalarımızın Geçmiş Günleri", Ankara, 1974, s.1'den, BARUTÇUĞİL İsmet, "Turizm Ekonomisi", İstanbul, 1986, s.84.

Ülkemizdeki, özellikle Cumhuriyet Dönemindeki turizmin gelişimini ve önemli olayları şu şekilde kronojik sıraya koyabiliriz;²³

1846 : İstanbul'daki Aya İrini Kilisesi askeri müzeye dönüştürülmüştür.

1863 : İstanbul'da, Sergi-i Umumi-i Osmani adlı, Ulusal bir fuar açılmıştır.

1863 : İstanbul'da ilk seyahat acentası faaliyete başladı.

1872 : İstanbul'da Pera Palas Oteli işletmeye açılmıştır.

1890 : Seyyahine Tercûmanlık Edenler Hakkında Tatbik Edilecek 190 sayılı nizamname çıkarılmıştır.

1900 : Orient Express, İstanbul'a ilk düzenli tren seyahatlerine başlamıştır.

1914 : Tokatlıyan Oteli hizmete girmiştir. Aynı tarihlerde başlayan I. Dünya Savaşı turizm hareketlerinin gelişmesini engellemiştir.

1923 : Türk Seyahat Cemiyeti kurulmuştur.

1930 : Türk Seyahat Cemiyeti; Türkiye Turing ve Otomobil Cemiyeti adını almıştır.

1931 : Park Otel hizmete girmiştir.

1934 : İktisat Vekaleti bünyesindeki, Türk Ofisi'ne bağlı olarak Turizm Bürosu kurulmuştur.

1936 : Yalova Kaplıcalarının yeniden yapılandırılması çalışmaları başlamıştır.

---

²³ KOZAK Nazmi, AKOĞLAN Meryem, KOZAK Metin, "Genel Turizm", Anatolia Yay., Ankara, 1996, s.83-88, BARUTCUGİL, İ., a.g.e., s.69-70, DENİZER Dündar, TETİK Nilüfer, AKOĞLAN Meryem, KOZAK Metin, YEŞİLTAŞ Mehmet, "Otel İşletmeciliği", Anatolia Yayıncılık, Ankara 1995, s.14'den yararlanılmıştır.

- 1939 : Ticaret Bakanlığı'na bağlı Turizm M¼d¼rl¼đ¼ oluşturulmuştur.
- 1943 : Turizm İşleri: Başbakanlığa bağlı olarak kurulan; Basın Yayın Genel M¼d¼rl¼đ¼'ne devredilmiştir.
- 1949 : Basın Yayın Genel M¼d¼rl¼đ¼; Basın-Yayın ve Turizm Genel M¼d¼rl¼đ¼ adını almış ve kurum b¼nyesinde Turizm M¼d¼rl¼đ¼ oluşturulmuştur.
- 1950 : 5647 sayılı Turizm M¼esseseleri Teşvik Kanunu ıkarıldı.
- 1950 : T¼rkiye Emlak Kredi Bankası'nda 1.000.000 TL.lik, Turizm Kredisi Fonu oluşturulmuştur.
- 1950 : T.C. H¼k¼meti ile Hilton Otel şirketi arasında İstanbul'da bir otelin işletmeye açılması konusunda anlaşmaya varılmıştır.
- 1951 : Emekli Sandığı ile Hilton Otelleri arasında otel yapımı anlaşması imzalanmıştır.
- 1953 : 6086 sayılı Turizm End¼strisini Teşvik Kanunu çıkarılmıştır.
- 1954 : 6224 sayılı Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu ıkarılmıştır.
- 1955 : İstanbul Hilton Oteli işletmeye açılmıştır.
- 1956 : Divan oteli hizmete girmiştir.
- 1957 : Kiliim oteli hizmete girmiştir.
- 1958 : Emek inşaat A.ř. otel işletmeciliğine başlamıştır.
- 1961 : Ankara Otelcilik Lisesi ¼đretime başlamıştır.

- 1963 : Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kurulmuştur.
- 1966 : Taksim Otelcilik A.Ş. kurulmuştur.
- 1967 : İstanbul'da ilk olarak OTEM kuruldu,daha sonra TUREM adını almıştır.
- 1968 : Kuşadası'ndaki Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Fransız Tatil Köyü zinciri Clup Mediterran tarafından işletmeye açılmıştır.
- 1976 : Inter-Condinental Otel zinciri; İstanbul Taksim'de otel işletmeciliğine başlamıştır.
- 1978 : Martı Tatil Köyü hizmete girmiştir.
- 1982 : Kültür ve Turizm Bakanlığı kurulmuştur.
- 1983 : 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu yürürlüğe girmiştir.
- 1989 : Turizm Bakanlığı kurulmuştur.
- 1989 : Turban Turizm A.Ş. kurulmuştur.

Türkiye'de 1960 yılını izleyen döneme planlı dönem adı verilir. Bu dönem, 1950-1960 döneminin plansız kalkınma anlayışına bir tepki olarak geliştirilmiş ve uygulamaya konmuştur. ülkemizde beşer yıllık dönemleri kapsayan yedi kalkınma planı hazırlanmıştır.

Planlar içerisinde turizm öncelikli sektörler arasına alınmış ve daha da geliştirilebilmesi için önlemler alınmıştır.

Genel olarak; Türkiye'de uygulamaya konulan planlarda turizm sektörü ile ilgili olarak önerilen politikaların üç temel amaç çerçevesinde olduğu görülmektedir.²⁴

---

²⁴ KOZAK, N., -AKOĞLAN, M.,- KOZAK, M., a.g.e., s.93.

a- Turizm kaynaklarını. ülke ekonomisine olumlu katkılar sağlayacak ve özellikle döviz gelirlerini en az maliyetle arttıracak bir biçimde değerlendirmek,

b- Turizm olanaklarını. toplumun çalışan kitlelerinin sağlıklı dinlenme gereksinimlerini karşılayacak bir biçimde geliştirmek,

c- Yeniden üretilemez bir miras olan doğal ve tarihi kaynakların gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacak bir koruma- kullanma dengesini geliştirmek ve uygulamak; bu kaynakların geriye dönülmez bir biçimde yıpratılıp yok edilmesini ve kötüye kullanılmasını önlemek.

Tablo (3) Turizm Gelirleri, Gelen Yabancı Sayısı, İşletme Belgeli Yatak Sayısı (1963-1995)

YILLAR	GELİR (000) \$	Gelen Yabancı Sayısı	Turizm Gelirleri- nin GSMH içindeki Payı (%)	Turizm Gelirlerinin İhracat Gelirleri İçindeki Payı (%)	Turizm İş- letme Belgeli Yatak Sayısı
1963	7.659	198.841	0.1	2.1	10.226
1964	8.317	229.347	0.1	2.0	12.436
1965	13.758	361.758	0.2	3.0	14.294
1966	12.134	440.534	0.1	2.5	16.151
1967	13.219	574.055	0.1	2.5	18.158
1968	24.082	602.996	0.2	4.9	21.463
1969	36.573	694.229	0.3	6.8	24.907
1970	51.597	724.784	0.5	8.8	28.354
1971	62.857	926.019	0.5	9.3	32.114
1972	103.731	1.034.955	0.6	12.4	34.628
1973	171.477	1.351.527	0.8	13.0	38.528
1974	193.684	1.110.298	0.6	12.6	40.895
1975	200.861	1.540.904	0.5	14.3	44.957
1976	180.486	1.675.846	0.4	9.2	47.307
1977	204.877	1.661.416	0.4	11.7	50.379
1978	230.398	1.644.177	0.4	10.1	52.385
1979	280.727	1.523.658	0.5	12.4	53.956
1980	326.654	1.288.060	0.6	11.2	56.044
1981	381.268	1.405.311	0.8	8.1	58.242
1982	370.320	1.391.717	0.7	6.5	62.372
1983	411.088	1.625.099	0.8	7.2	65.934
1984	840.000	2.117.094	1.7	11.8	68.266
1985	1.482.000	2.614.924	2.8	18.6	85.995
1986	1.215.000	2.391.085	2.1	16.3	92.129
1987	1.721.000	2.855.546	2.0	16.9	106.306
1988	2.355.295	4.172.727	2.6	20.2	122.306
1989	2.556.529	4.459.151	2.3	22.0	146.086
1990	2.705.000	5.389.308	2.1	24.9	173.227
1991	2.654.000	5.517.897	1.8	19.5	200.678
1992	3.639.000	7.076.096	2.4	24.7	219.940
1993	3.959.000	6.500.638	2.2	25.8	235.238
1994	4.321.000	6.670.618	3.3	23.9	265.136
1995	4.957.000	7.726.886	3.0	22.9	275.342

Turizm işletme belgeli 275.342 yatak sayısına, Turizm Yatırım Belgesiyle faaliyet gösteren 46.080 yatak sayısı da eklendiğinde fiili işletilen yatak sayısı 321.422 olmaktadır.

Kaynak : Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Yaygın Eğitim Daire Başkanlığı Yayını 1996, s.50.

Tablo (4) Turizm Sektöründeki Gelişmeler

	1989	1994	1995	(Tahmin) 2000	Yıllık Ortalama Artış	
					VI.Plan Dönemi	VII.Plan Dönemi
Yurda gelen yabancı sayısı (000)	4.459	6.671	7.750	13.000 - 17000	8,4	10.9 - 17,0
Yurt dışına çıkan vatandaş sayısı (000)	2.464	3.435	3.500	4.500 - 4.800	6,9	5.2 - 6.5
Turizm geliri (milyon \$)	2.557	4.321	4.500	10.300 - 13.800	11,1	18.0 - 25,1
Turizm gideri (milyon \$)	0 565	866	900	1.800 - 1.900	8,9	14.9 - 16,1

Kaynak : VII. Beş yıllık kalkınma planı (1996-2000) D.P.T. Yayını, 1996, s.193.

Bir güneydoğu Avrupa ülkesi olan Türkiye'nin son yıllarda turizm de yaptığı atakla; Portekiz'le birlikte Avrupa'nın turizmden aldığı payın daha fazla düşmesini önleyen iki ülkeden biri olduğu WTO yetkililerince ifade edilmektedir. Biri Avrupa'nın doğu, diğeri batı ucunda bulunan bu iki ülke son birkaç yılda, Avrupa turizmin istikrarını sağlamaktadır. Ancak burada Türkiye'nin önemli bir eksikliğini belirtmek gerekmektedir. Yıllık turist akışının 4/5'ünden fazlasını deniz aşırı turistlerin oluşturduğu Avrupa kıtası içinde; deniz aşırı turist oranı en düşük olan ülke Türkiye'dir. Türkiye'ye son yıllarda gelen yabancı turistlerin 4/5'ni bölge ülkelerinden gelenler; 1/5'ni ise diğer bölgelerden gelenler oluşturmuştur. Diğer bölgelerden gelenler içinde ise deniz aşırı ülkelerden gelenlerin oranı % 50'yi geçmemektedir. 1994 yılında toplam turist sayısı içinde ancak % 11,7 oranında kıta aşırı turist bulunmaktadır. Bu da Türkiye'nin; dünyadaki gelişmelerin aksine, deniz aşırı turizme açılmadığını kendi bölgesi içinde kapalı kaldığını göstermektedir. Özellikle ABD, Kanada, Japonya gibi zengin ülkelerin tüketim eğilimi yüksek, turizm harcamaları sırasında fazla döviz bırakmasıyla ünlü vatandaşlarına; Türkiye'nin değişik tatil ve kültür olanaklarının

tanıtılması ve bu ülkelerde turizm atağına başlanmasının önem taşıdığı dünya turizm otoritelerince de, Türkiye özelinde ifade edilmektedir.²⁵

1.4.1.3 TERMAL TURİZMİNİN TARİHÇESİ

1.4.1.4 Dünya’da Termal Turizminin Tarihçesi

Tarih öncesi çağdan günümüze ulaşabilen bilgilerin azlığı nedeniyle tarih öncesi devirlerdeki termal turizmi hakkında kesin bir değerlendirme yapılamamaktadır. Ancak; İran, Mısır, Yunanistan ve İtalya’da yaşayan toplumlar ile Cermen ve Keltler’den kalan buluntulara dayanarak; insanların tarihin en eski çağlarında bile sıcak su kaynaklarından yararlandıkları anlaşılmaktadır. St Maritz’deki, Mavritius Kaynağı’nda bu görüşü kanıtlar nitelikte ve M.Ö.2000 yılına ait ibadet ve adak yeri bulunmuştur.²⁶

Tarih de, sıcak suların kullanılması ve tedavi etkisi konusunda ilk bilimsel çalışmayı Yunanlılar yapmışlardır. Yunan bilgini Herodot 9 ciltlik eserinde; kaplıca tedavisinin ana ilkelerinden bahsetmiştir. Yunan Hekimi, Hippokrates (M.Ö. 460-375), “De Natura Hominis” adlı kitabında; doğal kaynaklarla tedavinin esasını, ekolojik yaklaşımla ilk açıklayan bilim adamıdır. Böylelikle, Yunanlı’larda basit ama bilinçli olarak termalizmin ilk temelleri atılmıştır. Yunanlı’lar sağlık etkenliği olan suların bu özelliğini ilahlara bağlamışlar, bu yüzden suları yenilmezlik timsali olan aslanların ağzından akıtmışlardır.²⁷

Sıcak su kaynakları üzerine ilk tesis yapımı Romalı’lar zamanındadır. Fakat bu tesislerden halkın yararlanma hakkı zenginlerden ve Romalı askerlerden sonra gelmekteydi. Dolayısıyla halk bu tesislerden fazla yararlanamamıştır. Sadece, hastalığı yeni başlayanlara tesislerden yararlanma izni verilmiş, hastalıkların yayılma ve ilerlemesi engellenmeye çalışılmıştır.

²⁵ YÜCEL. A., a.g.e., s.7.

²⁶ GLAUS, O., “*Plannen und Bauen Moderner Heilbader*”, Zürich. Verlag Kramer Und. co. Almanya, 1957, s.7’den; ÇEKİRGE Nevin, “*Kaplıcalarda Kür ve Rekreasyon birimlerinin Planlanması ve tasarımı*”, İstanbul, 1982, s.17.

²⁷ ŞAHSUVAROĞLU N.Bedi, “*Anatolian Thermal Baths and Seljuks Türks*”, İstanbul, 1957, s.28.

şılmıştır.²⁸ Sağlık etkenliği olan suların, sağlık ve zindelik etkisini iyi bilen Romalı'lar, askerlerini bu suların civarında konaklatır, onlara zindelik sağlamayı amaçlarıydı. Bu yüzden savaş için sefere çıkan Roma kumandanları güzergahları üzerinde bulunan sıcak su kaynakları üzerine tesisler kurdurur onlardan faydalanma yoluna giderlerdi. Romalı'larda, Yunanlı'lar gibi sağlık etkenliği olan suların tedavi etkinliğini ilahlara bağlarlar, sulara ilahlarının adını verirler ve onları simgeleyen heykel ve tapınaklar yaparlardı.²⁹ Bunun için, ortaçağa termalizmin gelişmesini dini inanışlara ve düşüncelere bağlayabiliriz.

Bizanslı'larda Roma hamamlarını ve tapınaklarını örnek alarak ve daha da geliştirerek termalizme katkıda bulunmuşlardır. Bizanslı'ların kurdukları ve kullandıkları en büyük kaplıca Yalova'dır. Yalova o tarihlerde bir kaplıca merkezi durumuna gelmiş ve çevresine Pitiya, Helanopolis, Satirepolis gibi dinlenme ve eğlenme merkezleri kurulmuştur. Kaplıcaların kurulması ve kullanılması Bizanslı'lar zamanında çok ilerlemiştir. Bursa (Bithynie)deki, Çekirge Kaplıcaları; imparator Justinien zamanında en ileri düzeye ulaştırılmıştır. Bizanslı tarihçi, Procope göre; Justinien Çekirge kaplıcasının yakınına bir saray ve halka açık dinlenme ve eğlenme merkezi yaptırmıştır. Justinien'nin karısı; Teodora'nın, romatizmalarını tedavi ettirebilmek amacıyla Bursa-Eski Kaplıca'da aylarca kaldığı belirtilmektedir. Bursa'daki bütün kaplıca ve dinlenme merkezleri gerek yapı gerek şekil açısından Bizans mimarisinin özelliklerini taşımaktadır.³⁰

Termal suların tedavi edici özelliğine olan merak ve onlardan yararlanabilme isteği Rönesansla birlikte yeniden canlanmaya başlamıştır. Bu nedenle 16. yüzyılın ortalarından itibaren tekrar çalışmalar yapılmaya ve tıbbi özellikleri hakkında yazılar yazılmaya başlanmıştır. Mesela; William Turner, doğal çıkışlı yer sularının banyo ve hamam uygulamalarındaki tedavi etkisi üzerine planlı çalışmalar yapmıştır.³¹ Avrupa'da; kaplıca, içme, gezinti ve otel bölümlerinden oluşan marketler kurulmaya başlanmıştır. Kurulan bu termal yapı grup

²⁸ DAVIDSON Rob, "*The HISTORY OF TOURISM*", Pitmar. London, 1989, s.25.

²⁹ ŞAHSUVAROĞLU, B., a.g.e., s.29.

³⁰ UZEL Nezih, "*Teodora'nın Yıkandığı Sular*", İstanbul Üniversitesi Yayını, 1987, s.82.

³¹ DAVIDSON, ROB, a.g.e., s.25.

ları, asiller için iyi bir dinlenme ve eğlenme merkezi olarak düşünölmüş, fakir halk için ise kaplıca yerleşmelerinin dışında ve uzağında açık havuzlu kaplıcalar yapılmaya başlanmıştır. Bu devirde tam anlamıyla balneoloji uygulamaları başlamış; çeşitli banyo ve tedavi uygulamaları geliştirilmiştir. suların analizi için yeni yöntemler bulunmuş ve sınıflandırılması yapılmıştır.³²

17.cı yüzyılın sonlarına doğru tedavi etkisi olan bu kaynaklarda, çeşitli tedavi merkezleri ve dinlenme yerleri kurulmaya başlamıştır. Daha sonraki yıllarda tedavi ihtiyacı olan kişileri kaplıcalara çekebilmek için, dinlenme ve tedavi merkezlerinin karakteristik özelliğini bozmadan yavaş yavaş çeşitli yenilikler yapmaya ve rahat bir ortam oluşturmaya çalışılmıştır. Posta arabaları servisinin gelişmesi ve ulaşım sırasında bu merkezlerde konaklamaları, 18 yy.da bu merkezlerin gelişimini ve büyümesini hızlandırmıştır.³³

Bu devirlerde, Avrupa'nın önemli kaplıca merkezleri arasında; Bad Pymant, Baden Baden, Bad Hamburg-Almanya, Karls Bad, Marien Bad-Çekoslovakya, Baden, Schinsrach-İsviçre sayılabilir.³⁴

Mesleki imkanları diğerlerine nazaran daha yüksek olan zengin ziyaretçileri kaplıca ve dinlenme merkezlerine çekebilmek ve ağırlayabilmek için değişik imkanların oluşturulmasına devam edilmiş, yıl boyunca sıcak tatil imkanı sunularak kaplıcaların sürekli geliştirilmesi yoluna gidilmiş ve ayrıca bu sulardan bahçe sulamacılığında, ısıtmacılığında faydalanılmaya çalışılmıştır. Dünya ticaretinin gelişmesi, arazi sahiplerini arazilerini kaplıca uygulamalarına açmalarına ve buralarda ticaret yapmaya yöneltmiştir. 18 yy.lın sonlarından itibaren özellikle İngiltere kaplıcaları altın çağını yaşamaya başlamışlardır. Bunda ayrıca onların sayı olarak az olmaları da etkili olmuştur.³⁵

³² ÇEKİRGE N., a.g.e., s.18.

³³ DAVIDSON ROB, a.g.e., s.26.

³⁴ GLAUS, O., a.g.e., s.8'den; ÇEKİRGE, N., a.g.e., s.19.

³⁵ DAVIDSON R., a.g.e., s.29.

19.cu yüzyılda sayıları gitgide artan kaplıcalarda 20.ci yüzyılda tam anlamıyla tıbbi tedavilere başlanmıştır.³⁶ Bunun için büyük, gösterişli ve çoğu kez karanlık koridorları bulunan; ayrı ayrı duş ve banyo odalı tesisler inşa edilmeye başlanmıştır. Aynı dönemlerde üniversitelerde; balneoloji eğitimine başlanmış ve bu konuda tıbbi araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. FİTEC'in kurulmasıyla, uluslararası ilişkilerde çağdaş termalizm anlayışının tüm dünya'da tanıtılıp, yaygınlaştırılabilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Günümüzde başta; Romanya, Almanya, Macaristan ve Japonya olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde termal kaynaklar ve uygulanan yöntemler ile gerçek bir termal turizmi oluşturulabilmiştir.

1.4.2.2 Türkiye'de Termal Turizminin Tarihçesi

Selçuklu Türkleri'nin; II. yüzyıl'da Anadolu'ya girmeleriyle; Anadolu'daki Türk hakimiyeti başlamıştır.

Selçuklu Türkleri; Anadolu'ya geldiklerinde; Bizans saray mensuplarının faydalandığı Bursa-Yalova kaplıcalarından başka harab edilmemiş kaplıca bulamadılar. Çeşitli istilalardan dolayı harab olmuş tesisleri onardılar ve yenilerini inşa ettiler. Türklerin zaten yıkanmaya ve suya ne kadar önem verdiklerini, çevremizdeki tarihi eserler içinde hamamların büyük bir yer tutmasından anlayabiliriz. Nitekim dünya literatüründe başlıca; Roma, Türk ve Japon hamam ve kaplıca yapılarından bahsedilmektedir. Selçuklu'lar, Romalı'ların yalnızca havuzdan ibaret olan tesislerine, akarsulu ayrı yıkanma birimleri yaparak yeni bir stil geliştirmişlerdir.³⁷

Osmanlı'lar döneminde; Anadolu'da kaplıca kullanımı ve inşası en üst seviyeye ulaşmıştır. Osmanlı'ların inşa etmiş olduğu kaplıcalar bugün bile turizm amacıyla kullanılmaktadır. Genellikle; Yunan, Roma ve Bizans kaplıca ve hamamlarında havuza önem verilirken; gerek Selçuklu, gerekse Osmanlı'lar zamanında yapılan kaplıca ve hamamlarda;

³⁶ GLAUS, O., a.g.e., s.9'dan; ÇEKİRGE, N., a.g.e., s.20.

³⁷ AVŞAROĞLU Mustafa, "Türkiye Kaplıca ve İçmeler Klavuzu", Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1968, s.10.

banyo bölümlerine akarsü adı verilmiş, akarsuda yıkanma esas alınmış ve kaplıca havuzlarına girmeden vücudun temizlenmesi üzerine durulmuş, dezenfeksiyona büyük önem verilmiştir. Osmanlı'lar zamanında Anadolu'da inşa edilen en önemli kaplıcalar Bursa'dadır. Yunan, Roma Bizans ve Selçuklu'lar tarafından kaplıcalar merkezi olarak kullanılan Bursa; Osmanlı'lar zamanında da bu özelliğini korumuştur. özellikle, Yeni Kaplıca; çağının tüm özelliklerini yansıtan bir yapı olup, Kanuni Sultan Süleyman'ın damadı, Rüstem Paşa tarafından 1520-1566 yılları arasında yaptırılmıştır. Osmanlı'lar zamanında yaptırılan; Kükürtlü Kaplıca, Kaynarca Kaplıcası, Kara Mustafa Paşa Kaplıcası ve Armutlu Kaplıcaları; Bursa'yı Osmanlı'ların kaplıca merkezi haline getirmiştir.³⁸

Cumhuriyetin ilanından sonra, ülkemizde turizm çalışmalarına verilen önem artmış, dolayısıyla termal turizm alanında ilk düzenli çalışmalarda başlamıştır.

Türkiye'de, termal turizm konusunda yapılan ilk bilimsel çalışma Rıza Remzi Reman'ın Balneoloji adlı eseridir. Fakat kaplıca hekimliğinde ilk bilimsel adım Atatürk tarafından atılmıştır. 1933'te yapmış olduğu Üniversite reformunda, tek tıp fakültesi olan; İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kendi emriyle 1938 yılında "Hidro-Klimatoloji Kürsüsü" nü kurdurmuş ve böylece ülkemizde kaplıca hekimliğinin temelleri atılmıştır. Atatürk'ün "Beni Türk Hekimlerine Emanet Ediniz" sözüyle, sağlığını ellerine bıraktığı doktoru; Prof.Dr.Nihat Reşat Belger'in Başkanlığındaki bu kürsü 1963 yılında yayınlanan uzmanlık tüzüğü gereğince uzman hekim yetiştirmeye de başlamıştır. Çağdaş tıbbın gelişimi doğrultusunda 1975 yılında, Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji adını alan birim 15 Eylül 1983 tarihindeki Y.Ö.K. kararı ile Ana Bilim Dalı olarak eğitim ve öğretime devam etmektedir.³⁹

---

³⁸ RAMAN Rıza, "*Şifalı Su Kullanma, İlmî Balneoloji ve Şifalı Kaynaklarımız*", Cumhuriyet Matbaası, İstanbul. 1972, s.42.

³⁹ ÖZER Nurten, "*Kaplıca Hekimliğinin Çağdaş Gelişimi*", Anatolia Dergisi, Sayı 18, Ankara, Haziran 1991, s.39.

Son yıllarda bazı il özel idare ve belediyeler; termal suların önemini; halk sağlığına olan etkilerini, yatırımların karlılığını, termal suların turizmde entegre olarak kullanılmasının ekonomikliğini anladıkları için, Avrupalı düzeyde yeni termal tesislerin yatırımlarına başlanmış şirket kurmak ve bu şirketleri halka açmak suretiyle inşaat halindeki yatırımlara hız kazandırılmıştır. Turistlik termal otel ve sağlık tesisi olarak adlandırılan termal kür merkezleri için devletçe de gerekli teşvik ve finansmanların sağlanmasıyla da termal turizmi özellikle son yıllarda ülkemizde atılıma geçmiştir.⁴⁰

Turizmi yıl boyunca yayması ve turistlerin 21 gün gibi diğer turizm çeşitlerinden daha uzun bir süre tesislerden yararlanmasını gerektiren termal turizmi ülkemizde; son yıllarda çok önemli bir konum kazanmıştır. Turizmin zahmetsiz döviz getirisinden daha fazla yararlanmak isteyen hükümetlerimiz; turizmin gelişmesini sağlayabilmek ve daha fazla turist çekebilmek için gerekli önlemler almaya başlamışlardır. Turizmin çeşitlendirilmesi yoluna gidilmiş ve çalışma kapsamında termal turizmi ön plana çıkıştır. Yatırımlar teşvik kapsamına alınmış termal suları sağlık açısından etkili olan kaplıcalar; Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Merkezi ilan edilmiş ve bu turizm çeşitlerinin geliştirilmesinin hızlandırılması amaçlanmıştır. 1995 yılı itibarıyla Turizm Merkezi ilan edilmiş kaplıca sayısı 32'dir.

---

⁴⁰ ÖZBEK Toros, "Dünya'da ve Türkiye'de Termal Turizmin Önemi", Anatolia, sayı 18. Haziran 1991, s.25.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DEKİ TERMAL KAYNAK POTANSİYELİ

Ülkemiz, önemli bir jeotermal kaynak kuşağının üzerinde yer almaktadır. Türkiye, Alp-orejenik kuşağının, Akdeniz bölümündedir. Ülkemizin genel jeolojik konumuna göre; Batı Anadolu'da graben sistemlerinde, Orta ve Doğu Anadolu'da volkanik alanlar, Kuzey Anadolu boyunca yoğun sıcak su kaynakları bulunmaktadır. MTA'nın verilerine göre; Türkiye'deki bütün sıcak su kaynaklarının 350 milyon litre/günlük debisi vardır. Bu değer, Turizm ve Sağlık Bakanlığı'nın verilerine göre günde 1 milyon kişinin yararlanabileceği bir kaynaktır.⁴¹

MTA. Genel Müdürlüğü'nün bu güne kadar yapmış olduğu çalışmalarda 310 adet mineralize termal su kaynağı, 85 adet içme suyu kaynağı, 230 adet diğer tür kaynak olmak üzere 625 adet kaynak grubu saptanarak; termal suların debi ve sıcaklıkları arttırılarak istenilen potansiyelin yaratılması amacıyla, termal merkez civarlarında 100'ün üzerinde sıcak su sondajı yapılarak termal turizm açısından büyük bir potansiyel yaratılmıştır.⁴²

---

41 ŞİMŞEK Ş., a.g.e., s.9.

42 ASLAN Zeynep, "Türkiye'de Termal Turizmi Arz ve Talebi", 1993 Turizm Yıllığı, T.K.B. yayını, 1993, s.41,

Türkiye, 32.000 mwt.lık jeotermal enerji üretim potansiyeline yani 5 milyon konutu ısıtma enerji potansiyel değerine sahip bulunmaktadır. Şu anda kullanılmakta olan enerji potansiyelimiz ise 1800 mwt.dır.⁴³

Ülkemizde termal turizm hareketleri ve yatırımları; özellikle deniz turizmi, kültür ve ören turizmi üzerine yoğunlaşmış olup, gelişmiş turistik tesis ve sistemler belli alanlarda toplanmıştır. Deniz kenarlarında turizm sezonunun 6 ayı geçmemesi nedeniyle bu alanlarda tüm yıl turizm yapma imkanı sınırlı olmaktadır. Bu nedenle işletmelerde sezon dışı zamanlarda doluluk oranının çok düşmesi, istihdam sorunu, kış aylarında zarar etme gibi sebeplerle tüm yıl turizm yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Olumsuz bu duruma çözüm olarak turizm çeşitliliğini arttırarak entegre bir uygulama sayesinde tüm yıl turizm yapma çareleri aranmaktadır. Termal turizminin, diğer turizm çeşitleriyle entegre olarak uygulanabilmesi kolayca mümkün olmakta ve turizmi tüm yıla yayma imkanı sağlayabilmektedir. Termal turizmi bu özelliği ile turizm gelirlerini arttırmaya ve turizmi tüm yıla yaymaya çalışan ülkemiz açısından değerlendirilmesi gereken en önemli turizm çeşididir.

Termal kaynak sayısı bakımından ülkemiz, dünya da ilk on ülke içinde yer almaktadır. Özellikle termal kaynaklarımız; debi ve sıcaklıkları, çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri diğer bir deyişle nitelikleri bakımından Avrupa'daki termal sulardan üstün olup, geniş bir tedavi alanı sağlamaktadır.⁴⁴

Ülkemizdeki termal turizminin temelini oluşturan termal suların doğal niteliklerinin daha somut olarak belirlenmesi amacıyla bazı karşılaştırmaların yapılması yararlı görülmekte ve termal sulardan yararlanma konusunda dünyanın en gelişmiş ülkelerinden biri olan Federal Almanya, bu karşılaştırma için örnek alınmaktadır.⁴⁵

---

43 MERTOĞLU Orhan, "Jeotermal kaynaklarımızın Değerlendirilmesi", Orme Jeotermal Yayını, Ankara, 1993, s.3.

44 ÖZBEK T., a.g.e., s.18.

45 ASLAN Z., a.g.e., s.42.

a) Türkiye'nin termal suları, doğal çıkışlı ve bol su verimlidir. Almanya'da ise termal sular genellikle büyük masraflarla, derin sondaj ya da koptaj uygulamaları sonucu çıkarılmaktadır.

b) Türkiye'nin termal suları, eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengin ve dolayısıyla kür açısından önemli özelliklere sahiptir. Ayrıca, bol su verimli bazı termal sularımız, yüksek sıcaklık değerleri önemli bir jeotermal enerji kaynağı oluşturmaktadır.

Almanya'da ise termal sular genellikle eriyik madenler ile kükürt ve radyoaktif özellikler bakımından sınırlı değerlere sahip yeterli sıcaklık temini içinde derin sondajlarla (500 - 600 metre derinden) sağlanabilen sulardır. Örneğin Almanya'nın dünyaca bilinen Baden-Baden termal suları, radyoaktif gençlik suyu olarak ünlüdür. Bu suları 126 Eman/litre, Ankara - Dutlu suları ise 856 Eman / litre radyoaktif değer göstermektedir.⁴⁶

c) Türkiye'de termal suların bir çoğu deniz kıyısında, bir kısmı ise orta yükseklikte dağlık ve ormanlık bölgelerde yer alarak kaynak kullanımı bakımından çeşitlilik sağlarken, Almanya'da deniz kıyısında yer alan bir tek merkeze (St.Peter-Ording) rastlanmaktadır.⁴⁷

d) İnsan sağlığına uygun iklim koşulları (Güneşlilik, bağıl nem, normal ve duyulan sıcaklıklar), hava kirlenmesi, çevre kirlenmesi ve kür mevsiminin uzunluğu bakımından çok uygun koşullara sahip olan Türkiye'de normal kür mevsimi Köyceğiz - Sultaniye'de 210 güne kadar çıkarken bu süre Almanya'nın hiç bir yerinde 120 günü aşmamaktadır.⁴⁸

Fakat bu kadar verimli ve sayıca fazla olan termal kaynaklarımız yeterli kadar değerlendirilememektedir. Ayrıca tüm turizm sektöründe yaşanan istatistiksel sorun, termal

---

46 ÜLKER İ., "*Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması*", Kültür Eserleri Dizisi No: 129, Ankara, 1988, s.127'den; ASLAN Z., a.g.e., s.42.

47 ÇORUH Selahattin, "*Şifalı Sularımız ve Tıbbi turizm Sorunumuz*", Turizm Yıllığı 1986, T.K.B. yayını, 1988 s. 50'den; ASLAN Z., a.g.e., s.42.

48 ÜLKER İsmet, "*Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın Değerlendirilmesi*", Turizm Yıllığı 1986, T.K.B. yayını, Ankara, 1988, s.124.

turizm alanında da yaşanmaktadır. Dolayısıyla kaynak sayısında ve termal turizm arz-talep sayısında tutarlı bir rakam verilememektedir. Ülkemizdeki termal turizm potansiyelini ve gelişimini yıllar itibariyle şu şekilde gösterebiliriz.

Tablo (5) Türkiye Kaplıca Yerleşmeleri Tesis, Oda, Yatak Sayıları

	1974	1975	1976	1978
Kaplıca Yerleşmesi (Tesis Suyu)	201	221	240	269
Nitelikli Tesislerdeki Oda Sayısı	1.814	2.041	2.236	3.502
Niteliksiz Tesislerdeki Oda Sayısı	3.095	3.372	3.646	4.227
Toplam Oda Sayısı	4.909	5.413	5.882	7.729
Nitelikli Tesislerdeki Oda Sayısı	3.659	4.095	4.464	4.984
Niteliksiz Tesislerdeki Oda Sayısı	7.263	7.744	8.371	9.599
Toplam Oda Sayısı	10.922	11.839	12.835	14.583

Kaynak : ÇEKİRGE Nevin, *“Kaplıcalardaki Kür ve Rekreasyon Birimlerinin Planlanması ve Tasarımı için Bir metod”*, Türkiye’ye yönelik Bir Uygulama, 1979, Ankara, s.123.

1991 yılında yapılan bir araştırmaya göre; 44 ilimizde 151 tane termal kaynak bulunmaktadır. Termal turizmine yönelik yatak sayısı; 1758, si sağlık tesisi, 16832 si otel, 12503’ü pansiyon ve 4252’si çadır olmak üzere toplam 35435 yatak ve kaplıcaları kullanan kürist sayısı da 6.593.223 kişi olarak tespit edilmiştir.⁴⁹

⁴⁹ YÜZBAŞIOĞLU Nergiz, YAMEN Ali, DEMİRTAŞ Halet, Özer Nurten, “Türkiye’de Kaplıca Kullanımının Bugünkü Durumu”, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1991, s.92.

Tablo (6) Türkiye’de 1990-1991 Yıllarına Ait Termal Yatak Sayıları

YILLAR	Turizm İşletme Belgesi Termal Turizm İşletmesi	Turizm İşletme Belgesi Termal Yatak Sayısı	Turizm İşletme Belgesi Termal Turizm İşletmesi	Turizm İşletme Belgesi Termal Yatak Sayısı
1990	20	3.300	16	3.800
1991	18	3.189	17	5.020

Kaynak : Turizm Bakanlığı İşletmeler Genel Müdürlüğü, Turizm İstatistikleri, Ankara, 1992.

1990 yılında Turizm Bakanlığı’ndan işletme belgesi almış termal yatak sayısı 3.300 yatak/gün, yatırım belgesi almış termal yatak sayısı ise 3.800 yatak/gün civarındadır. 1991 yılında ise, işletme belgesi yatak sayısında bir önceki yıla göre % 3.4’lük bir azalma olmuş ve 3.300 olan yatak sayısı 3.189’a düşmüştür. Buna karşın yatırım belgeli yatak sayısında % 32’lik bir artış olmuş ve 3800 olan yatak sayısı 5020’ye çıkmıştır. Bu sayılar, Turizm Bakanlığı’nın belge vermiş olduğu kayıtlı ve onaylı termal turizm işletmelerinin konaklama birimlerindeki yatak sayılarına aittir. Bunların dışında bir çok termal turizm işletmesi ve standartların altında yatak potansiyeli bulunmaktadır.⁵⁰

Dünya’da ve ülkemizde, insanlar giderek dinlenme ve tatil dönemlerinde sağlıklarının düzenli bir gelişim sağlamasını amaçladıklarından termal turizmine olan talebin derecesinde artmakta ve dolayısıyla termal merkezlerde tatillerin geçirilmesi de gitgide yaygınlaşmaktadır.⁵¹ Bütün bu gelişmelere rağmen ülkemizdeki termal talebin, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında bir çoğundan daha düşük olduğu görülmektedir. Aradaki farkın daha iyi görülebilmesi amacıyla, Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki termal turizm talebinin değişik yıllara ait verilerini karşılaştırmak gerekecektir.

⁵⁰ ASLAN Z., a.g.e., s.45.

⁵¹ KAHRAMAN Nüzhet, “Sağlık Turizmi”, Turizm Bankası Yayını, Ankara, Kasım, 1988, s.1.

Örneğin; 1975 yılında Türkiye'deki toplam kürist sayısı 1.899.000 kişi iken, Almanya'da bu sayı 5.078.000 (bu sayının % 77.4'ü otel, % 22.6'sı sigortalı), Avusturya'da ise 15.304.749 kişidir. Bu sayılar Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasındaki talep farkını açıkça ortaya koymaktadır. Günümüzde de geçmişe kıyasla önemli bir değişikliğin olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin. Almanya'da 1977 yılında 5.078.000 iken bu sayı 1985 yılında 7.470.673, 1988 yılında ise 8.530.000'e⁵² yükselmiştir.

Ülkemizde ise önceki yıllarda yapılan araştırmalara göre; 1977 yılında 2.666.500 kişi olan kürist sayısı 1982'de 2.950.000 kişiye, 1991'de ise 6.593.223 kişiye çıkarak önemli bir iç turizm potansiyeli olduğunu göstermektedir. Bu sayıya günü birlikçi sayısı da dahildir. Verilen bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere; ülke içinde termal talepte belirli bir artış olmakta, bununla birlikte dış termal turizm talebinin ülke içinde gerçekleşen termal taleple kıyaslandığında oldukça düşük kaldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca, termal merkezlerimizden yararlananların büyük bir çoğunluğunu günü birlikçi küristler oluşturmaktadır.⁵³

Tablo (7) Turizm İşletme Belgeli Termal Otellerde Konaklayan Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı (1988 -1990)

Yıllar	Yabancı Kürist	Değişim Oranı (%)	Yerli Turist	Değişim Oranı (%)	Toplam
1988	37.638	0	100.900	0	138.538
1989	48.597	- 29.1	86.548	- 14.2	135.145
1990	28.523	- 41.3	99.178	+ 14.6	127.701

Kaynak : Turizm Bakanlığı, Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, "Konaklama İstatistikleri Bülteni" 1990, Ankara, 1991, s.17.

⁵² ÜLKER İ., a.g.e., s.129'dan, ASLAN Z., a.g.e., s.47.

⁵³ ASLAN Z., a.g.e., s.47.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere termal tesislerimizde konaklayan yerli ve yabancı kürist sayısında büyük fark olduğu görülmektedir. Ayrıca;

Termal merkezlerimizde yer alan konaklama işletmelerinin çok azından yerli ve yabancı küristler yararlanabilmektedir. Bunun başlıca nedeni ise; mevcut işletmelerin ancak % 20 sinin nitelikli sayılabilmesi ve bu işletmelerde iç talep ile önemli bir doluluk oranına erişilmesi nedeniyle, işletmelerin dış turizme yönelik pazarlamalarının yapılamamasıdır.⁵⁴

Tablolardan da görüleceği gibi ülkemizin termal turizm potansiyeli gerek arz, gerekse talep açısından giderek gelişmektedir. Fakat, kaynak ve özellikleri açısından son derece iyi durumda olan ülkemiz termal turizmde olması gerek gelişmeyi gösterememiştir. Dolayısıyla kaynaklarımız tam olarak kullanılamamaktadır. Ülkemizin turizm potansiyelini ve gelirini arttırmaya çalışan hükümetlerimiz, termal turizmi öncelikli turizm  eşitleri arasına almalı ve termal turizm yatırımlarını teşvik etmelidir.

Ülkemizin; termal turizm ve kaynak potansiyelini ve ülke turizmi içindeki önemini daha da iyi gösterebilmek için önemli ve öncelikli termal kaynaklarımızla, özelliklerini açıklamak gerekmektedir.

2.1 BİRİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ ve  NCELİKLI TERMAL KAYNAKLARIMIZ ve ETKİLİ OLDUğU BAşLICA HASTALIKLAR

 nemli ve öncelikli kaynakların belirlenmesinde; akım değerleri, fiziksel ve kimyasal bileşimleri, yerleşme ve konaklamaya elverişli alanları, debileri, yer ve konumları, alt ve üst yapı durumları, suyun kullanma hakkı ve mülkiyet durumlarına göre öncelik belirlenmiş ve ayırım yapılmıştır.

Tablo (8)' de görülen 32 adet, termal kaynağımızın tamamı ve bulunduğu y reler Turizm Bakanlığı tarafından, Termal Turizm Merkezi olarak il n edilmiştir.

---

⁵⁴ ASLAN Z., a.g.e.. s.48.

Tablo (8) BİRİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ VE ÖNCELİKLİ TERMAL KAYNAKLARIMIZ

	KAPLICA ADI	DERİ (U/sn)	SICAKLIK (°C)	PH DEĞERİ	RADON değeri (Pci/lt)	Erityik Mineral İçeriği (mg/lt)	Termal Yatak Arz Kapasitesi (kiş/ghn/banyo)	Yatak Sayısı	Oda Sayısı
1	Adana-Haruniye	25	33	6.1		2531	3542	150	115
2	Afyon-Gecek	90	42-53	6.5		5462	12960	440	222
	Afyon-Örmetler			7.3				300	60
3	Afyon-Hüdayi	87	60-70	6.3	2500-7300	1684	12096	650	
4	Amasya-Terziköy	30	37	6.6		700	4320	90	
5	Ankara-Sey hamamı	20	43	6.5		1506	2880	28	14
6	Bingöl-Kös	125	47	6.1	2100	2248	21600	60	30
7	Balıkesir-Gömen	60	78-82	7.2		1913	8640	600	
8	Bolu-Büyük	20	44	6.3		1767	2880	240	
9	Bursa-Armutlu	22	57-73	6.2-6.5		2335	3168		
10	Bursa-Yeni	15	58-78	6.5		1219	2160	400	
	Bursa-Kükürtlü							430	
11	Çanakkale-Kestanbol	25	82	5.9	2650	21508	3542	100	
12	Denizli-Pamukkale	500	36-57	5.8	1480	2430	72000		
	Denizli-Kınalıyayıt	50							
13	Dişbakır-Çermik	21	48	6.3	1308	1106	3024	100	
14	Erzurum-Pastirler	100	39-45	6.5	3330	4051	14400		
15	Eskişehir-Çardak	40	36	7.5		759	5760	100	
16	İstanbul-Yalova	20	56-60	7.3-7.6			2880	202	
17	İzmir-Çeşme	38	42-55	6.5-6.7		27228	7200	1030	
	İzmir-Şifne	12						420	
18	İzmir-Balçova	28	62-80	6.4		1369	4032	1059	
19	İzmir-Doğanbey	50	51-76	7.1		6542	7200		
20	Kırşehir-Ferme	185	40-56	6.2			26640	200	
21	Kütahya-Harlek	40	25-43	6.7		792	5760	500	
22	Kütahya-Muratdağı	20	40-42	7.2	2300	2100	2880	150	
23	Konya-İlgin	100	42	7.0	2200	998	14400	500	70
24	Manisa-Kurşunlu	130	52-96	5.8		1994	18720	210	
25	Muğla-Sultaniye	72	32-42	6.5	12612		10368	3000	
26	Neşehir-Kozaklı	96	27-93	6.7-7.0	16500-85500	1313	13824	711	
27	Samsun-Ladik	30	38	7.2	1410		4320		
28	Siiirt-Bifleris	260	33-36	6.4		1903	37440		
29	Sivas-Sıcak Çermik	120	46-54	6.8		2546	17280	400	
30	Sivas-Balıklı Çermik	40	36	7.3		551	5760	170	81
31	Rize-Ayder	16	46	8.0	1703	153	2304	1000	
32	Yozgat-Sarıkaya	35	44-47	6.4-6.8	3790-5380		5040	2124	

Kaynak : ORME JEOTERMAL "Türkiye'de önemli ve öncelikli Kaplıca Merkezleri" Ankara, 1996, s.10.

2.1.1 Birinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımız

2.1.1.1 Adana-Haruniye Kaplıcası

Haruniye Kaplıcası, Bahçe ilçesine bağlı, Haruniye Bucağı'nın 22 km. kuzeyinde, Ceyhan Irmağı kenarındadır. Kaynak doğal çıkışlı olup; 25 litre/sn. akım değerine, 3542 banyo/kişi/gün termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca suları; bikarbonatlı, kalsiyumlu, magnezyumlu, hidrojen-sülfürlü, karbondioksitli bir bileşime sahiptir. Banyo ve içme kürlerine elverişlidir. Kaplıca sahasında P.T.T., elektrik, içme suyu ve kanalizasyon vardır. Bu kaplıcada sadece küvet ve havuz banyosu uygulaması yapılmaktadır. Vasıflı konaklama ve yan tesisler geliştirilememiştir.⁵⁵

2.1.1.2 Afyon-Ömerler ve Gecek Kaplıcası

Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezi; Afyon ili Merkez ilçesine bağlı Demirçevre ve Köprülü köyleri sınırları içinde bulunmaktadır. Afyon-Kütahya karayolu üzerinde bulunan kaplıca merkezinin, il merkezine uzaklığı 15 km.dir.⁵⁶ Yörede doğal çıkışlı termal kaynaklar ve termal sondaj kuyuları mevcuttur. Gecek ve Ömerler kaplıcaları, toplam 90 litre/saniye su verimi, 12.960 kişi/gün/banyo termal yatak kapasitesine sahiptir. Kaplıca suları; klorürlü, sodyumlu, bikarbonatlı, demirli, arsenikli ve karbondioksitli bir bileşime sahiptir. Banyo ve içme uygulamalarına elverişlidir.⁵⁷ Kaplıcanın yeterli alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmış olup, tam anlamıyla kür tedavisi verilebilen ender kaplıcalarımızdandır.

⁵⁵ ÜLKER İsmet, "Sağlık Turizmi", Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1994, s.191.

⁵⁶ "Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezi Envanter Raporu", Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1996, s.3.

⁵⁷ ÜLKER İ., a.g.e., s.193.

2.1.1.3 Afyon-Hüdaî Kaplıcası

Kaplıca Merkezi, Afyon il merkezine 60 km. uzaklıkta yer alan Sandıklı İlçesi'nin 5 km. doğusunda yer almaktadır.⁵⁸ Hüdaî Kaplıcası'nın sodyum sülfatlı ve bikarbonatlı olan suyunun sıcaklığı 70-80 °C dir. Kaplıca kaynakları doğal akışlı olup; 87 litre/sn. akım değerine ve 12.096 kişi/gün/banyo ve termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca merkezinde küvet, havuz banyosu, ışın, buhar, çamur ve içme şeklinde uygulamalar yapılmaktadır. Vasıflı 650 yataklık konaklama tesisleri mevcuttur.⁵⁹ Kaplıcanın özelliği şifalı çamurlarıdır ve çamur banyoları ile adını duyurmuştur. Toprak 68 derecelik şifalı suyla karıştırıldığında 40-45 derecelik bir çamur ortaya çıkmaktadır. Kaplıcada sıvama çamur tedavisinin yanında girme çamur tedavisi yapılmaktadır.⁶⁰

2.1.1.4 Amasya - Terziköy Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Amasya ilinin yaklaşık 30 km. güneyinde, merkez ilçe sınırları içindedir. Kaplıca suyu doğal çıkışlı olup; 30 litre/sn. akım değerine, 4320 kişi/gün/banyo ve termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca suları, bikarbonatlı, kalsiyümlü ve kısmen karbondioksitli bir bileşime sahiptir. Kaplıca suyu banyo ve içme kürlerine elverişlidir. Kaplıca'da P.T.T., Elektrik, içme suyu, kanalizasyon şebekesi vardır. Yöresel ihtiyacı karşılayacak vasıfta termal tedavi ve konaklama tesisleri mevcuttur.⁶¹

2.1.1.5 Ankara - Sey Hamamı Kaplıcası

Kaplıca merkezi; Kızılcahamam-Çerkeş yolu üzerinde, Güvem Bucağı'nın 2 km. batısındadır. Kaplıca suyu doğal çıkışlı olup; 20 litre/sn. akım değerine, 2880 kişi/gün/banyo ve termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca suları; bikarbonatlı, sod-

⁵⁸ TUTAR ERDİNÇ, "Afyonkarahisar'da Termal Turizm Potansiyeli". 1991 Turizm Yıllığı, T.K.B.Yayını, Ankara, 1991, s.227.

⁵⁹ "Afyonkarahisar 1994 Yılı Tatil Danışma Rehberi" , Afyon Turizm İl Müdürlüğü Yayını, Afyon, 1994 s. 13

⁶⁰ ÜLKER, İ., a.g.e., s. 195.

⁶¹ "Afyonkarahisar 1994 Yılı Tatil Danışma Rehberi" a.g.e. s. 13

yumlu, kalsiyumlu, karbondioksitli ve florürlü bir bileşim içermektedir. Banyo ve içme kürlerine elverişlidir. Kaplıcada; P.T.T., Elektrik, içme suyu ve kanalizasyon şebekesi vardır. Kaplıca suyundan, hamam ve çamaşırılık olarak yararlanılmaktadır. Sey Hamamı'nda termal suyun kaynağında banyo yapma geleneği sürdürülmektedir.⁶²

2.1.1.6 Bingöl - Kös Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Bingöl'e 18 km. uzaklıkta ve Bingöl-Karlıova yolu üzerindedir. Kaplıca suyu doğal çıkışlı olup; 125 litre/sn. akım değerine ve 21.600 kişi/gün/banyo ve termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca kış aylarının kullanıma elvermemesinden dolayı, genellikle yaz aylarında kullanılmaktadır. Banyo, havuz ve içme uygulamaları yapılmaktadır. Gerekli alt yapı hizmetleri tamamlanmıştır. Kür ve tedavi tesisleri ile konaklama ve diğer yan tesisler yeterli olup, bölge şartlarına göre oldukça iyi durumdadır. Suyun kullanma ve işletilme hakkı, Bingöl İl Özel İdaresine ait olup 30 odalı ve 60 yataklı bir konaklama tesisi mevcuttur.⁶³

2.1.1.7 Balıkesir-Gönen Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Gönen ilçe sınırları içindedir. Kaplıca suyu doğal ve artezyen çıkışlıdır. Kaplıca suları toplam 60 litre/sn. akım değerine ve 8.640 kişi/gün/banyo ve termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca da tam anlamıyla kür uygulamaları; gerekli niteliklere bağlı kalınarak verilmektedir. Alt ve üst yapı çalışmaları tamamlanmış olup yan tesisler yapılmıştır.⁶⁴ Kaplıca civarında; toplam 700 yataklı 4 otel ve toplam 650 yataklı pansiyonlar hizmet vermektedir.⁶⁵

---

⁶² ÜLKER İ., a.g.e., s. 197.

⁶³ ÜLKER İ., a.g.e., s.195.

⁶⁴ ÜLKER İ., a.g.e., s.201.

⁶⁵ ÖZER Nurten "Spas And Health Resorts in Turkey" İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1992. s.9.

2.1.1.8 Bolu-Büyük Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Bolu İli'nin 5 km. güneyinde, Bolu-Kartalkaya karayolu üzerinde bulunmaktadır. Kaplıca suyu doğal ve sondaj çıkışlı olup; 20 lt/sn akım değerine ve 2.880 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu; kullanma ve işletme hakkı, Bolu İl Özel İdaresi'ne aittir. Kaplıcada; küvet, havuz banyosu, fizik tedavi, masaj ve beden eğitimi uygulamaları yapılmaktadır. Her türlü alt ve üst yapısı tamamlanmış olup; doktor denetiminde kür hizmetleri verilen bir merkezdir. Sağlık Bakanlığı'nın 100 yataklı tedavi tesisi dışında; 140 yataklı, üç yıldızlı ve turizm işletme belgeli konaklama tesisi mevcuttur.⁶⁶

2.1.1.9 Bursa-Armutlu Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Armutlu İlçesi'nin 2 km. kuzeyinde ve Belediye sınırları içindedir. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup; 22 lt/sn akım değerine ve 3.168 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu, kullanma ve işletme hakkı Armutlu Belediyesi'ne aittir. Küvet, havuz banyosu, fizik tedavi ve masaj uygulamaları yapılmaktadır. Gerekli alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmıştır. Bursa ve Yalova illerine yakınlığı nedeniyle konaklama tesisleri çok azdır.⁶⁷ 80 yataklı bir otel ve toplam 220 yataklı pansiyonlar hizmet vermekte olup tesisler tüm yıl açıktır.⁶⁸

2.1.1.10 Bursa-Yeni ve Kükürtlü Kaplıcaları

Kaynaklar, Bademlibahçe suları olarak da anılmaktadır. Bursa-Çekirge yolu üzerinde; Bademlibahçe mevkiinde yer alırlar. Yeni Kaplıca, Kükürtlü Kaplıca, Kaynarca Kaplıcası ve Kara Mustafa Paşa Kaplıcası olmak üzere esasen dört adettir. Sular, doğal çıkışlı olup; toplam 15 lt/sn akım değerine ve 2.160 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir.⁶⁹ Kaplıca

---

⁶⁶ ÜLKER İ., a.g.e., s.205.

⁶⁷ ÜLKER İ., s.207.

⁶⁸ ÖZER N., a.g.e., s.12.

⁶⁹ ÜLKER İ., a.g.e., s.209.

sularının sıcaklığı 45-50 °C arasındadır.⁷⁰ Özellikle; Yeni ve Kükürtlü Kaplıcaları “Termal Türk Hamamları” olarak dünya çapında önem taşımaktadır. Küvet, havuz banyosu, fizik tedavi ve hamam uygulamaları yapılmaktadır. Yörede tüm alt ve üst yapı çalışmaları tamamlanmıştır. 400 yataklı ve 5 yıldızlı; Çelik Palas oteli ile 430 yataklı ve 4 yıldızlı Kervansaray Termal oteli, kaplıcalardaki konaklama tesisleridir.⁷¹

2.1.1.11 Çanakkale-Kestanbol Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Ezine İlçesi'ne 15 km. uzaklıkta, deniz kıyısından 3 km. içeride ve Ezine Belediyesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kaplıca suyu; doğal ve sondaj çıkışlı olup, 25 lt/sn. akım değerine ve 3.542 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı; Ezine Belediyesi'ne aittir. Kaplıcanın alt ve üst yapı eksikleri bulunmaktadır. Kür merkezi ve tedavi havuzları yeterli olmamakla beraber, 100 yataklı bir motel bulunmaktadır.⁷²

2.1.1.12 Denizli-Pamukkale ve Karahayıt Kaplıcaları

Kaplıcalar; Denizli ilinin 20 km. kuzeyinde; Pamukkale ile Karahayıt köyünde bulunmaktadır. Pamukkale Kaplıcası; Denizli Belediyesi sınırları içine alınmıştır. Kaplıca suları doğal çıkışlıdır. Pamukkale Kaplıcası; 500 lt/sn akım değerine ve 72.000 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Karahayıt Kaplıcasının akım değeri ise 50 lt/sn. dir. Kaplıca sularını kullanma ve işletme hakkı; Denizli ili Özel İdaresi'ne aittir. Pamukkale Kaplıca suları, dünya'nın en verimli ve vasıflı sularıdır. Fakat kaynak emniyeti sağlanamamıştır. Mevcut traverten sahasının yaya trafiğinden arındırılmalı ve kireçlenmeye karşı tedbirler alınmalıdır. Gerekli alt ve üst yapı hizmetleri tamamlanmış olup; yörede Hieropolis,

⁷⁰ ÖZER N., a.g.e., s.14.

⁷¹ ÜLKER İ., a.g.e., s.209.

⁷² ÜLKER İ., a.g.e., s.211.

Ergür, Colessea, Polat's ve Richmond gibi dört yıldızlı termal oteller hizmet vermektedir. Kaplıca suları her türlü kür ve içme kürü uygulamalarına elverişlidir.⁷³

2.1.1.13 Diyarbakır-Çermik Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Çermik ilçe merkezindedir. Kaplıca suyu doğal çıkışlı olup; 21 litre/sn akım değerine ve 3.024 kişi/gün/banyo termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca yakınına, Sağlık Bakanlığı denetiminde olan Termal Tedavi ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Kaplıca merkezinin bütün alt yapı yatırımları tamamlanmıştır.⁷⁴ Kaplıca suyunun sıcaklığı 48 °C dir. Yörede iki yıldızlı ve 100 yataklı otelle, toplam 250 yataklı pansiyonlar hizmet vermektedir.⁷⁵

2.1.1.14 Erzurum-Pasinler Kaplıcası

Kaplıca merkezi; Pasinler ilçe merkezinde, Erzurum-Tahran uluslararası geçiş yolu üzerinde ve Pasinler Belediyesi sınırları içinde bulunmaktadır. Kaplıca suyu, doğal ve sondaj çıkışlı olup; 100 litre/saniye akım değerine ve 14.400 kişi/gün/banyo ve termal yatak arz kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı, Pasinler Belediyesine aittir. Gerekli alt yapı çalışmaları tamamlanmıştır. Yöresel gereksinmelere ve koşullara uygun konaklama ve tedavi tesisleri bulunmaktadır. Tedavi tesisleri, gerekli teçhizattan yoksundur. Pasinler Kaplıcası'nda, yaz kullanım ağırlıklı, çadırlı kamplar kurulmaktadır. Kaplıca suları; banyo kürleri için elverişli olup, petrol karışma tehlikesi olduğundan içme kürleri uygulanmaz.⁷⁶

2.1.1.15 Eskişehir-Çardak Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Ankara-Sivrihisar yolunun üzerinde, Hamamkarahisar köyü sınırları içinde yer almaktadır. Kaplıca suyu sondaj çıkışlı olup; 40 litre/sn akım değerine ve

⁷³ ÜLKER İ., a.g.e., s.213.

⁷⁴ ÜLKER İ., a.g.e., s.215.

⁷⁵ ÖZER N., a.g.e., s.16.

⁷⁶ ÜLKER İ., a.g.e., s.217.

5.760 kişi/gün/banyo ve termal yatak kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı, Köy Tüzel Kişiliği'ne aittir. Kaplıca merkezinin alt yapı problemi yoktur. Kaynak ve yakın çevresinde; İl Özel İdaresi'nce tedavi ve konaklama tesisleri yapılmaktadır. Bu tesisler iki ayrı tedavi birimi ve 100 yataklı konaklama tesislerini içermektedir. Kaplıca suları, banyo ve içme kürleri için elverişlidir.⁷⁷

2.1.1.16 Yalova Kaplıcaları

Kaplıcalar, Yalova'nın güneybatısında ve 11 km. uzaklıkta Belediye sınırları içinde bulunmaktadır. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup; 20 lt/sn akım değerine ve 2.880 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Ülke genelinde olsun, dış kaynaklı turizmde olsun en çok talebin olduğu kaplıcamızdır. Alt ve üst yapı yatırımları üst düzeydedir. Kaplıca da; küvet, havuz banyosu, masaj, buhar, fizik tedavi ve içme uygulamaları yapılmaktadır. Yörede; üç yıldız vasfında 202 yataklı konaklama tesisi bulunmaktadır. Ayrıca; Gökçedere ve Üvezpınarı köylerinde 800 yataklı pansiyonlar geliştirilmiştir. Özel sektör eliyle toplam 1.500 yataklı konaklama işletmeleri kurulmaktadır. Tarihin en eski devirlerinden itibaren kaplıca şehri konumuna sahip olan Yalova'nın günümüzde de bu özelliğini devam ettirebilmesi için çalışmalar devam etmektedir.⁷⁸

2.1.1.17 İzmir -Balçova Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Balçova'nın batısında ve tarihi Agememnon şehri yerleşimi içindedir. Kaplıca suyu iki adet sondaj ile çıkarılmıştır. Toplam 28 lt/sn akım değerine ve 4032 kişi/gün/ banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıcanın her türlü alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmış olup, vasıflı düzeydedir. Kaplıca merkezinde; küvet ve havuz banyosu, masaj, ışın, fizik tedavi ve beden eğitimi gibi gibi uygulamalar yapılmaktadır. Balçova kaplıcası ülkemizde belirli bir plan dahilinde geliştirilmiş ender kaplıcalarımızdandır. Kaplıcada,

⁷⁷ ÜLKER İ., a.g.e., s.219.

⁷⁸ ÜLKER İ., a.g.e., s.221.

toplam 435 yataklı, 3 yıldızlı tesislerle, 625 yataklı, 4 yıldızlı konaklama tesisleri hizmet vermektedir.⁷⁹

2.1.1.18 İzmir Çeşme ve Şifne Kaplıcaları

Çeşme kaplıcası, İzmir'in 80 km batısında ve Çeşme Belediye sınırları içinde, Ilıca koyunda, şifne kaplıcası ise, Çeşme Kaplıcasına 7 km uzaklıkta ve deniz kıyısında bulunmaktadır. Şifne kaplıca suları 12 lt / sn, Çeşme kaplıca suları ise 38 lt / sn akım değerine ve toplam 7200 kişi/ gün /banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca sularını kullanma ve işletme hakkı Çeşme Belediyesi'ne aittir. Kaplıcalarda; küvet ve havuz banyosu, masaj, ışın, fizik tedavi ve beden eğitimi gibi tedavi hizmetleri sunulmaktadır.⁸⁰ Kaplıca merkezinde 420 yataklı ve dört yıldızlı Turban Termal Oteli 1030 yataklı ve dört yıldızlı Altinyunus Termal Oteli ve üç yıldızlı, 200 yataklı Delmar Otel hizmet vermektedir.⁸¹

2.1.1.19 İzmir Doğanbey Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Seferihisar'ın güneyinde, Gümüldür Köyü yakınında ve kıyından 2 km içeridedir. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup 50 lt /sn akım değerine ve 7200 kişi / gün / banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı, İzmir İl Özel İdare-si'ne aittir. Kaplıca civarında vasıflı düzeyde bir yapılaşma yoktur. Sulardan en çok seracılık alanında yararlanmaktadır.⁸²

2.1.1.20 Kırşehir-Terme Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Kırşehir Belediyesi sınırları içinde bulunmaktadır. Kaplıca suyu sondaj çıkışlı olup 185 lt/ sn akım değerine ve 26640 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suları banyo ve içme kürleri için elverişli olup; küvet ve havuz banyosu, masaj,

⁷⁹ ÜLKER İ., a.g.e., s.223.

⁸⁰ ÜLKER İ., a.g.e., s.225.

⁸¹ Turizm Bakanlığı, "Termal Turizm Tanıtım Broşürü", Ankara, 1996, s.9.

⁸² ÜLKER İ., a.g.e., s.227.

beden eğitimi, fizik tedavi uygulamaları yapılmaktadır.⁸³ Kaplıca suları, 45 °C sıcaklığında-
dır. Yörede üç yıldızlı ve 275 yataklı bir oda ve toplam 200 yataklı pansiyonlar hizmet ver-
mektedir.⁸⁴

2.1.1.21 Kütahya Harlek Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Kütahya - Eskişehir yolunun 27. Km. sinde, Kütahya il sınırları dahilindedir. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup 40 lt./sn akım değerine ve 5760 ki-
şi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı; Kütahya Belediyesi'ne aittir.⁸⁵ Kaplıca suyunun sıcaklığı 40 °C dir.⁸⁶ Kaplıca merkezinde alt ve üst yapı hizmetleri tamamlanmış olup; 500 yataklı ve 3 yıldızlı bir otel ile; iki kamp merkezi bulunmaktadır.⁸⁷

2.1.1.22 Kütahya - Muratdağı Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Gediz'e 27 km. uzaklıkta ve 1700 m. rakımdadır. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup, 20 lt./sn akım değerine ve 2880 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca sularını kullanma ve işletme hakkı Gediz Belediyesi'ne aittir. Kaplıcanın gerekli alt ve üst yapısı tamamlanmıştır. Kaplıca suları her türlü banyo ve içme kurlerine elverişlidir. Kaplıca merkezinde 150 kişilik Kızılay Gençlik Kampı bulunmaktadır.⁸⁸ Ayrıca 260 yataklı üç yıldızlı bir otel ve toplam 200 yataklı pansiyonlar hizmet vermektedir.⁸⁹

2.1.1.23 Konya Ilgın Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Ilgın ilçesi, belediye sınırları içindedir. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup; 100 lt./sn akım değerine ve 14400 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyu-

---

⁸³ ÜLKER İ., a.g.e., s.229.

⁸⁴ ÖZER N., a.g.e., s.22.

⁸⁵ ÜLKER İ., a.g.e., s.231.

⁸⁶ ÖZER N., a.g.e., s.26.

⁸⁷ ÜLKER İ., a.g.e., s.231.

⁸⁸ ÜLKER İ., a.g.e., s.233.

⁸⁹ ÖZER N., a.g.e., s.24.

nu kullanma ve işletme hakkı Ilgın Belediyesi'ne aittir. Kaplıca suları, banyo ve içme kurlerine elverişlidir. Kaplıcanın tüm alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmış olup; toplam 500 yataklı ve 2 yıldızlı tesisler bulunmaktadır. Tedavi ve yan tesisleri yeterlidir.⁹⁰

2.1.1.24 Manisa Kurşunlu Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Salihli Belediyesi sınırları dahilindedir. Kaplıca suları sondaj çıkışlı olup; 130 lt/sn akım değerine ve 18720 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca da küvet ve havuz banyosu, masaj, ışın ve fizik tedavi uygulamaları yapılmaktadır.⁹¹ Kaplıca suyunun sıcaklığı 100 °C olup özellikle dermatolojik rahatsızlıklara etki yapmaktadır.⁹²

Kaplıca merkezinin her türlü alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmış olup; villa konut ve motel tarzında toplam 70 odalı, 210 yataklı ve iki yıldızlı konaklama tesisleri ile iki ayrı tedavi tesisi hizmet vermektedir.⁹³

2.1.1.25 Muğla -Sultaniye Kaplıcaları

Sultaniye Kaplıcası;Köyceğiz ilçesinin 20 km güneyinde ve Dalyan köyüne 4 km uzaklıktadır. Ayrıca yörede; Dalyan Köyüne 1.5 km uzaklıkta Rıza Çavuş, 2.5 km uzaklıkta ise Veli bey kaynakları bulunmaktadır. Sultaniye kaplıca suları;doğal çıkışlı olup toplam 72lt/sn akım değerine ve 10368 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca civarında gerekli alt ve üst yapı tesisleri ve yatırımları tamamlanmıştır. Fakat tedavi tesisleri fazla gelişmemiş olup banyo ,havuz ve çamur uygulamaları yapılabilmektedir. Kaplıca merkezinde toplam 3000 yataklı konaklama tesisleri mevcuttur.⁹⁴

---

⁹⁰ ÜLKER İ., a.g.e., s.235.

⁹¹ ÜLKER İ., a.g.e., s.237.

⁹² ÖZER N., a.g.e., s.27.

⁹³ ÜLKER İ., a.g.e., s.237.

⁹⁴ ÜLKER İ., a.g.e., s.239.

2.1.1.26 Nevşehir-Kozaklı Kaplıcası;

Kaplıca merkezi, Nevşehir- Ankara yolunun 240 km.sinde Kozaklı Belediye'si sınırları içindedir. Kaplıca suları doğal ve sondaj çıkışlı olup, 96 lt/sn akım değerine ve 13824 kişi /gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca sularının kullanım hakkı Kozaklı Belediyesi'ne aittir.⁹⁵ Kaplıca suyunun sıcaklığı 90-100 C arasındadır.⁹⁶ Kaplıca merkezinde gerekli alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmıştır. Kaplıca suları banyo ve içme kürleri açısından elverişlidir ve küvet, havuz banyosu, fizik tedavi ışın masaj ve beden eğitimi uygulamaları yapılmaktadır. Kaplıca merkezinde; SSK ya ait 200 yataklı ve 2 yıldızlı moteller ve toplam 100 yataklı pansiyonlar bulunmaktadır.⁹⁷

2.1.1.27 Samsun-Ladik Kaplıcası

Ladik ilçesinde, Hamamayağı ve Hillaz kaplıcaları bulunmaktadır. Hamamayağı kaplıcası, doğal çıkışlı olup 10 lt/sn; Hillaz kaplıcası; sondaj çıkışlı olup 20 lt/sn akım değerine ve toplam 4320 kişi /gün /banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca sularını kullanma ve işletme hakkı, Samsun İl Özel İdaresi'ne aittir. Kaplıca merkezinde vasıflı konaklama ve yan tesisleri bulunmadığından dolayı; alt ve üst yapı yatırımları eksiktir.⁹⁸ Sadece 20 yataklı ev pansiyonu hizmet vermektedir.⁹⁹

2.1.1.28 Siirt-Billoris Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Siirt ilinin, 17 km. güneyinde, Botan Çayı üzerinde bulunmaktadır. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup 260 lt/sn akım değerine ve 37440 kişi/gün /banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı, Siirt İl Özel İdaresi'ne aittir.

⁹⁵ ÜLKER İ., a.g.e., s.241.

⁹⁶ ÖZER N., a.g.e., s.31.

⁹⁷ ÜLKER İ., a.g.e., s.241.

⁹⁸ ÜLKER İ., a.g.e., s.243.

⁹⁹ ÖZER N., a.g.e., s.36.

Kaplıca çevresinde hiç bir alt ve üst yapı hizmeti geliştirilememiştir,dolayısıyla konaklama tesisi bulunmamaktadır.¹⁰⁰

2.1.1.29 Sivas-Sıcak Çermik Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Sivas-Ankara yolu üzerinde, Sivas'a 30 km. uzaklıktadır. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup; 120 lt/sn akım değerine ve 17.280 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca sularını kullanma ve işletme hakkı, Sivas Belediyesi'ne aittir. Kaplıca merkezinin her türlü alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmıştır. 400 yataklı konaklama tesisleri ve 5.000 kişilik çadır kullanım alanı bulunmaktadır. Gerekli tedavi tesisleri tam anlamıyla oluşturulmuştur.¹⁰¹

2.1.1.30 Sivas-Balıklı Çermik Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Kangal ilçe merkezine 17 km. uzaklıktadır. Kaplıcaya; Yılanlı Çermik'de denilmektedir. Kaplıca suları doğal çıkışlı beş ana kaynaktan oluşmakta olup; 40 lt/sn akım değerine ve 5.760 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca sularını kullanma ve işletme hakkı Sivas İl Özel İdaresi'ne aittir. Balıklı Çermik Kaplıcası'nda sadece havuz banyosu şeklinde uygulama yapılmaktadır. Kaplıcanın mevcut alt ve üst yapı yatırımları ve kaplıca tedavi merkezleri tamamlanmıştır. Kaplıca çevresinde toplam 81 oda ve 170 yataklı konaklama tesisleri mevcuttur. ¹⁰² Kaplıca suyunun sıcaklığı, 37 °C dir ve özellikle sedef hastalığı olmak üzere bir çok cilt hastalığına olumlu etki yapmaktadır.¹⁰³

2.1.1.31 Rize-Ayder Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Çamlıhemşin ilçe merkezinin 18 km. güneyinde ve belediye sınırları içinde yer almaktadır. Kaplıca suları doğal ve sondaj çıkışlı olup; 16 lt/sn akım değerine ve 2.304 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunun eriyik mineral değerinin

¹⁰⁰ ÜLKER İ., a.g.e., s.245.

¹⁰¹ ÜLKER İ., a.g.e., s.247.

¹⁰² ÜLKER İ., a.g.e., s.249

¹⁰³ ÖZER N., a.g.e., s.37.

düşük olmasına rağmen, kükürt içermesi tedavi etkisini arttırmakta fakat içme özelliğini ortadan kaldırmaktadır. Kaplıca merkezinin alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmıştır. 1.000 yataklı motel-yayla evi şeklinde konaklama tesisleri mevcuttur. Kaplıca merkezine ayrıca 1.060 kişi/gün/banyo kapasiteli kür ve tedavi merkezi yapılmıştır.¹⁰⁴ Kaplıca suyunun sıcaklığı 55 °C'dir. Ayrıca gerekli düzenlemeler yapılırsa khilimatherapie uygulamalarında da kullanılabilir.¹⁰⁵

2.1.1.32 Yozgat-Sarıkaya Kaplıcası

Kaplıca merkezi, Sarıkaya ilçe merkezinde bulunmaktadır. Kaplıca suları doğal çıkışlı olup; 35 lt/sn akım değerine ve 5.040 kişi/gün/banyo kapasitesine sahiptir. Kaplıca suyunu kullanma ve işletme hakkı, Sarıkaya Belediyesine aittir. Kaplıca merkezinin gerekli alt ve üst yapı yatırımları tamamlanmıştır. Kaplıca merkezinde toplam 1 yıldızlı 164 yatak, 2 yıldızlı 1.960 yatak mevcuttur. Yaklaşık 1.500 kişinin tedavi görebileceği kür tesisleri inşa edilmektedir.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ ÜLKER İ., a.g.e., s.251.

¹⁰⁵ ÖZER N., a.g.e., s.35.

¹⁰⁶ ÜLKER İ., a.g.e., s.253.

2.1.2 Birinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımızın Etkili olduğu Başlıca Hastalıklar

Tablo (9) : BİRİNCİ DERECEDEDEN ÖNEMLİ VE ÖNCELİKLİ KAPLICA SULARININ ETKİLİ OLDUĞU BAŞLICA HASTALIKLAR

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Denizden Yükseklik m.
Adana-Haruniye	x	x			x	x			x			x		x	620
Afyon-Gecek, Ömer	x	x					x	x	x	x		x		x	1040
Afyon-Hüdayi	x				x			x	x	x				x	1100
Amasya-Terziköy	x					x	x			x				x	650
Ankara-Seyhamamı	x		x		x	x	x		x	x				x	1060 (*)
Balıkesir-Gönen	x	x	x		x				x	x		x	x	x	37
Bingöl-Kös	x		x		x	x		x	x	x		x			750 0
Bolu-Büyükkaplıca	x		x		x		x					x		x	750
Bursa-Armutlu	x		x		x				x					x	17
Bursa-Yeni, Kükürtlü	x	x	x	x	x				x					x	240
Çanakkale-Kestanbol	x			x	x				x	x	x				90
Denizli-Pamukkale	x	x	x	x	x	x		x	x		x		x		200
Diyarbakır-Çermik	x	x		x	x										600
Erzurum-Pasinler	x							x	x	x					2175
Eskişehir-Çardak	x		x					x		x				x	1030
İstanbul-Yalova	x		x	x	x			x	x	x	x		x	x	105

(1) Romatizmal hastalıklar

(2) Deri hastalıkları

(3) Kalp ve kan dolaşımı

(4) Solunum yolu hastalıkları

(5) Kadın hastalıkları

(6) Böbrek ve idrar yolları

(7) Solunum yolu hastalıkları

(8) Sinir ve kas yorgunluğu

(9) Sinirsel hastalıklar "Nevralji"

(10) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(11) Göz hastalıkları

(12) Karaciğer-safra kesesi rahatsızlığı

(13) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(14) Beslenme bozukluğu rahatsızlığı

(*) Yaklaşık olarak denizden yükseklik

Termal Merkezler Kaplıcalar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Denizden Yükseklik m.
İzmir-Balçova	x		x					x	x	x					60
İzmir-Çeşme	x		x		x				x		x				3
İzmir-Doğanbey	x									x			x		12
Kırşehir-Terme	x		x		x			x	x	x			x	x	900
Kütahya-Harlek	x		x							x	x		x		1050
Kütahya-Muratdağı	x	x			x			x	x	x	x		x		1700
Konya-İlgın	x	x			x			x	x	x			x		1027
Manisa-Kurşunlu	x	x		x	x					x	x		x		200
Muğla-Sultaniye		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	1
Nevşehir-Kozaklı	x	x	x	x	x				x	x			x		850
Samsun-Ladik	x							x		x			x		600
Siirt-Billois	x	x		x	x				x	x			x		750 (*)
Sivas-Sıcakçermik	x		x							x			x		1200
Sivas-Yılanlıçermik	x	x	x					x	x		x				1500
Rize-Ayder	x	x	x	x	x			x							1250
Yozgat-Sarıkaya	x				x			x	x	x					1100

(1) Romatizmal hastalıklar

(8) Sinir ve kas yorgunluğu

(2) Deri hastalıkları

(9) Sinirsel hastalıklar "Nevralji"

(3) Kalp ve kan dolaşımı

(10) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(4) Solunum yolu hastalıkları

(11) Göz hastalıkları

(5) Kadın hastalıkları

(12) Karaciğer-safra kesesi rahatsızlığı

(6) Böbrek ve idrar yolları

(13) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(7) Solunum yolu hastalıkları

(14) Beslenme bozukluğu rahatsızlığı

(*) Yaklaşık olarak denizden yükseklik

Kaynak : ORME JEOTERMAL, a.g.e ., s.13.

2.2 İKİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ ve ÖNCELİKLİ TERMAL KAYNAKLARIMIZ ve ETKİLİ OLDUĞU BAŞLICA HASTALIKLAR

2.2.1 İkinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımız

Tablo 10'de görüldüğü gibi ikinci derecede önemli ve öncelikli kaynaklarımız şu şekildedir.

1. Afyon-Yeniçay Kaplıcası
2. Ağrı-Diyadin Kaplıcası
3. Amasya-Hamamözü Kaplıcası
4. Aksaray-Ziga Kaplıcası
5. Ankara-Ayaş Kaplıcası
6. Ankara-Haymana Kaplıcası
7. Ankara-Kızılcahamam Kaplıcası
8. Aydın-Germencik Kaplıcası
9. Balıkesir-Pamukçu Kaplıcası
10. Bitlis- Güroymak Kaplıcası
11. Bolu-Yeniçağa Kaplıcası
12. Bursa-Oylat Kaplıcası
13. Çanakkale-Küçükçetmi Kaplıcası
14. Erzurum-Köprüköy Kaplıcası
15. İzmir-Dereköy Kaplıcası
16. Kayseri-Bayramhacı Kaplıcası
17. Kütahya-Dereli Kaplıcası
18. Kütahya-Gediz Kaplıcası
19. Kütahya-Yoncalı Kaplıcası
20. Konya-Köşk Kaplıcası
21. Manisa-Urganlı Kaplıcası
22. Mersin-Mersin Kaplıcası
23. Muğla - Karaada Kaplıcası
24. Niğde - Çiftehan Kaplıcası
25. Tokat - Sulusaray Kaplıcası
26. Sakarya - Kuzuluk Kaplıcası
27. Samsun -Havza Kaplıcası
28. Van - Hasanabdal Kaplıcası
29. Yozgat - Cavlak Kaplıcası
30. Zongulak - Aşağıçayır Kaplıcası

Tablo (10) İKİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ VE ÖNCELİKLİ KAPLICA MERKEZLERİ

	KAPLICA ADI	DERİH (lt/sn)	SICAKLIK (°C)	PH DEĞERİ	RADON değeri (Pci/lit)	Eriyik Mineral İçeriği (mg/lit)	Termal Yatak Arz Kapasitesi (kış/şubat/banyo)	Yatak Sayısı	Oda Sayısı
1	Ayfon-Yeniçay	40	38	6.1		2048	5760		
2	Ağrı-Diyadin	25	40-53	6.7		2885	3600		
3	Amasya-Hamamözü	30	39	7	2500-7300	476	4320		
4	Aksaray-Zığa	5	45-51	6.5	1200	5060	720		
5	Ankara-Ayaş	50	50	6.3	5015	6429	7200	500	200
6	Ankara-Haymana	50	46	6.8		882	7200	190	
7	Ankara-Kızılcahamam	60	44-86.5	7		250	8640		
8	Aydın-Germencik	66	100	6.4		4915	9768		
9	Balıkesir-Pamukçu	40	54	7.4		1521	5760	250	
10	Bitlis-Güroyunak	40	38	6.7		2741	5760		
11	Bolu-Yeniçağa	10	18	6.3		3925	3542		
12	Bursa-Oylat	52	40	7.2		606	7488	300	
13	Çanakkale-Kütükçetmi	10	41	6.4		709	1440		
14	Erzurum-Köprüköy	20	26	6.1		1675	1880		
15	İzmir-Dereköy	10	41-45	6.5		1179	1440		
16	Kayseri-Bayramhacı	7	44	6.5	10200		1008	140	55
17	Kütahya-Dereli	80	39	6.8		1148	11520	216	
18	Kütahya-Gediz	8	57-75	6.8-7.4		2806	1152	184	146
19	Kütahya-Yoncalı	30	39-42	6.5-7	2190	766	4320		
20	Konya-Köşk	7	34	7.4		606	1008		
21	Mantisa-Urganlı	13	50-78	6.3-6.7		2585	1872		
22	Mersin-Mersin	2	36-38	7.2	2440-4970	6574	288		
23	Niğla-Karaada	15	33	6.3		40	2160		
24	Niğde-Çiftelhan	10	49-52	7.3-7.8		2066	1440	800	
25	Tokat-Sulusaray	32	50	7.2		3518	4608	132	50
26	Sakarya-Kuzuluk	30	41-51	7		3434	4320		
27	Samsun-Havza	70	52	7.8		643	10080	500	67
28	Van-Hasanabadal	40	63	7		3566	5760		
29	Yozgat-Cavlak	110	39	6.8	1600	1989	15840		
30	Zonguldak-Aşağıçayır	10	29	7	2500	1361	1440		

Kaynak : ORME JEOTERMAL.a.g.e., s.23.

2.2.2 İkinci Derecede Önemli ve Öncelikli Termal Kaynaklarımızın Etkili Olduğu Başlıca Hastalıklar

Tablo (11) : İKİNCİ DERECEDE ÖNEMLİ VE ÖNCELİKLİ KAPLICA SULARININ OLUMLU ETKİ YAPTIĞI BAŞLICA HASTALIKLAR

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Denizden Yükseklik m.
Afyon-Yeniçay	x		x							x				x	1060
Ağrı-Diyadin	x	x	x	x	x			x	x	x				x	1900
Amasya-Hamamözü	x	x	x		x	x		x	x						640
Aksaray-Ziga	x	x	x		x	x						x		x	1300
Ankara-Ayaş	x		x		x	x		x	x	x		x	x	x	720
Ankara-Haymana	x	x	x	x	x			x	x					x	1300
Ankara-K.Hamam	x		x		x	x		x	x	x		x		x	975
Aydın-Germencik	x	x	x	x	x	x		x				x			260 (*)
Balıkesir-Pamukçu	x	x	x			x		x			x			x	200
Bitlis-Güroymak	x			x		x	x							x	1764
Bolu-Yeniçağa	x						x	x			x			x	780
Bursa-Oylat	x				x	x	x		x	x	x			x	840
Ç.Kale-K.Çetmi	x	x	x			x									300
Erzurum-Köprüköy	x	x		x		x	x								2190
İzmir-Dereköy	x	x	x	x		x	x							x	330
Kayseri-Bayramhacı	x	x			x			x	x	x				x	990

(1) Romatizmal hastalıklar

(2) Deri hastalıkları

(3) Kalp ve kan dolaşımı

(4) Solunum yolu hastalıkları

(5) Kadın hastalıkları

(6) Böbrek ve idrar yolları

(7) Solunum yolu hastalıkları

(8) Sinir ve kas yorgunluğu

(9) Sinirsel hastalıklar "Nevralji"

(10) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(11) Göz hastalıkları

(12) Karaciğer-safra kesesi rahatsızlığı

(13) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(14) beslenme bozukluğu rahatsızlığı

(*) Yaklaşık olarak denizden yükseklik (m.)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Denizden Yükseklik m.
Kütahya-Dereli	x		x			x	x							x	780
Kütahya-Gediz	x					x	x			x					940
Kütahya-Yoncalı	x		x			x		x	x	x					1010
Konya-Köşk	x	x				x	x							x	1130
Manisa-Urganlı	x	x			x				x			x			70
Mersin-Mersin	x	x			x	x		x	x			x			200
Muğla-Karaada	x	x			x			x	x						1
Niğde-Çiftahan	x	x			x				x					x	1200
Tokat-Sulusaray	x	x			x				x					x	700
Sakarya-Kuzuluk	x		x		x				x			x			100
Samsun-Havza	x				x				x			x	x		650
Van-Hasanabdal	x	x			x			x				x			1980
Yozgat-Cavlak	x		x						x			x		x	870
Zonguldak-A.Çayır	x		x		x			x							6 (*)

(1) Romatizmal hastalıklar

(2) Deri hastalıkları

(3) Kalp ve kan dolaşımı

(4) Solunum yolu hastalıkları

(5) Kadın hastalıkları

(6) Böbrek ve idrar yolları

(7) Solunum yolu hastalıkları

(8) Sinir ve kas yorgunluğu

(9) Sinirsel hastalıklar "Nevralji"

(10) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(11) Göz hastalıkları

(12) Karaciğer-safra kesesi rahatsızlığı

(13) Eklem ve kireçlenme rahatsızlığı

(14) beslenme bozukluğu rahatsızlığı

(*) Yaklaşık olarak denizden yükseklik

Kaynak : ORME JEOTERMAL, a.g.e., s.26.

2.3. TERMAL SULARIN SAĞLIK HİZMETİNDE KULLANILMASI

2.3.1 Termal Sularla Verilen Tedavi Hizmetlerinin Türleri ve Uygulama Özellikleri

Termal suların sağlık alanında kullanılabilmesi için; öncelikle suyun fiziksel, kimyasal ve fizyolojik özelliklerinin periyodik olarak ölçülüp tıbbi tedavi için uygun olup olmadığının tespit edilmesi gereklidir. Banyo, içme, fizik tedavi ve diğer destekleyici uygulamaların yapılabilmesi için; her türlü laboratuvar ve klinik tatiklerinin yapılarak tedavi programının çizilmesi ve tedavilerin yapılması gereklidir.

Herhangi bir hayati tehlikeyle karşılaşmamak için, tüm uygulamalar uzman hekim gözetiminde yapılmalı, kesin teşhis konulmalı ve tedavi süresi kesin olarak belirlenmelidir.¹⁰⁷

Kaplıçalarda yapılan tedaviler, yani balneoterapi pek çok hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır. Bunları şu şekilde sınıflayabiliriz.¹⁰⁸

A- İnflamatuar, dejeneratif ve eklem dışı romatizmal hastalıklarda ;

a- Hücre, doku, organ düzeyindeki patolojik reaksiyonları düzenler,

b- Vücudun genel durumunu korur ve güçlendirir.

c- Hareket kapasitesini artırır,

d- Kas spazmlarını ve ağrıları giderir,

e- Kalıcı anatomik değişimleri ve geçici felçleri önler.

---

¹⁰⁷ ARASIL T., a.g.m., s.46.

¹⁰⁸ ARASIL T., a.g.m., s.47.

B- Solumum ve Sinir Sistemi Hastalıklarında;

Astım, bronşit, obstrüktif anfizem, müstüler distrofi, tabes dorsalis, poliqmyelitis, hemipleji sekelleri, nöro ve jetatif disteni ve psikozlarda olumlu etki yapar.

C- Gastrointestinal Sistem Hastalıkları;

Gastrit, ülser, dispepsi, bilier distinezi, konstipasyon gibi rahatsızlıklarda, olumlu etki yapar.

D- Urogenital Sistem Hastalıkları,

Böbrek taşı, kronik sistit, kronik ganitel hastalıkların tedavisinde etkilidir.

E- Dermatolojik Hastalıklarda;

Egzama, seboreik dermatit, ürtiker, psöriasis gibi durumlarda,

F- Hafif ve orta dereceli demir eksikliği gibi hemopoetik sistem hastalıklarında

G- Dolaşım Sistemi Hastalıklarında;

a- Hipertansiyon,

b- Kronik kroner yetmezliği,

c- Sinüzal tasikardi rahatsızlıklarında,

H- Endokrin Sistem ve Metabolizmik Hastalıklarda;

a- Latent,

b- İnsülüne bağımlı olmayan diabet,

c- gut,

d- Şişmanlık gibi rahatsızlıklarda etkili olur.

Ayrıca, kıkırdak erimelerinde,asabiyel rahatsızlıklarda, yüz felci ve alerjik rahatsızlıklarda, kalp çarpıntılarında ve kalp ritminin bozulması gibi rahatsızlıklarda tedavi edici özellikler göstermektedir.¹⁰⁹

Uygulama yönünden ideal kaplıca küründe; günde bir kere sabah aç karna 15-30 dakika süreyle, 21 gün sürekli banyo yapılması gerekmektedir. Kalp hastalıklarında iyi gelen, karbondioksitli sularla yapılan kürlerde 2 gün banyo alınıp 3 gün dinlenilmeli, radyoaktif sularda ise 1 banyodan sonra 2 gün ara verilmelidir. Fakat bu konularda halkımızın bilinçli olmaması ve uygulamada uzman hekim bulunmaması nedenleriyle kişiler günde 3-4 hatta daha fazla banyo alarak 20-21 günlük kür uygulamasını bir günde bitirmektedirler, içme uygulamalarında da yörede kaldıkları süre içinde içebildikleri kadar su içmektedirler. Bu tür davranışlar insan sağlığına olumlu etki yerine ters etki yapmaktadır.¹¹⁰

Herhangi bir olumsuz sonuca sebebiyet vermemek için kaplıca ve içmelerden faydalanan küristler, konusunda uzman hekimin vermiş olduğu programa göre kür uygulamalarını yapmalıdırlar.

Kür merkezinde verilen tedavi uygulamalarının kullanıcılar açısından verimli olabilmesi için; tedavi programının uzman bir doktor tarafından hazırlanması ve uygulamaların doktor gözetiminde yapılması gerekmektedir. Bu konuya bir örnek olarak A.B.D. Las Vegas'taki, Desert Inn kaplıca tesisinde uygulanan günlük programı verebiliriz.¹¹¹

¹⁰⁹ ÖZER Nurten, "Kaplıcalarda Verilen Tedavi Hizmetleri", Anatolia Dergisi, Sayı: 30, Haziran 1992, s.47.

¹¹⁰ ARASIL T., a.g.m., s.47.

¹¹¹ LATFU W., "The Ladpy and Foot Servize industry", The Education Instultitue of Mater Associaten. Michigan, 1989, s.204.

2.3.1.1 Kaplıcalarda Uygulanan Günlük Tedavi ve Uygulama Programı

7.00 a.m. Sabahleyin yapılan form tutucu yürüyüş,

8.00 a.m. Termal havuz banyosu,

8.30 a.m. Sabah kahvaltısı,

9.15 a.m. Bireysel beden eğitim ve aerobik,

10.30 a.m. Dinlenme ve istirahat,

11.30 a.m. Grup halinde beden eğitimi çalışmaları,

1.00 p.m. Öğle yemeği,

1.45 p.m. Kişisel tedavi programının hazırlanması ve özel tedavilerin yapılması,

2.30 p.m. Çeşitli beden eğitimi ve egzersiz programının uygulanması,

4.30 p.m. Yoga ve masaj ile dinlenme,

6.00 p.m. Akşam yemeği,

7.00 p.m. Kaplıca tedavileri ve sağlıklı yaşama hakkında konferans ve gösteriler.

2.3.2 Tedavi Uygulama Türleri :

Kaplıca, deniz ve içme kürlerinde görülen başlıca uygulama türleri, kuralları ve alan ölçüleri FITEC'e göre şöyledir.

2.3.2.1 Termal Banyo

Termal banyolarında en az 225 litre/kişi, en çok 350 litre/kişi termal su kullanılır. Banyo küvetinde daha fazla suyun bulunması öngörülmez. Kaplıca suyunun bol olduğu bölgelerde, banyo suyu hacmi 350 litreyi geçmemek koşuluyla banyoya akıntı halinde daha

çok su verilebilir. Bu durum banyo kürleri açısından daha sağlıklı ve çekici bir uygulamadır.

Banyo suyunun sıcaklığı, 36/38 derece dolaylarında olmalıdır. Banyo süresi ise, normal olarak 20 dakikadır. Banyo süresini ayarlayan, sürenin başlangıcında ve bitiminde sinyal veren bir aygıt bulunmalıdır.

Banyo odasının sıcaklığı hiçbir zaman 20 derecenin altına düşürülmemelidir. Normal bir banyo odasının büyüklüğü 2,5x3 m. boyutlarında ve 3 m. yüksekliğinde olmalıdır. Duvarlar 2,2 m.ye kadar fayansla veya benzeri malzemelerle kaplanmalıdır.

Bir banyo uygulamasında 10 dakika soyunma, 20 dakika banyo, 15 dakika giyinme ve en az 20 dakika dinlenme süresi ön görülür. Dinlenme mekanları ayrı bir alan olarak düzenlenmelidir. Bu kurallar ve uygulamalar deniz termal banyosu için de geçerlidir.¹¹²

2.3.2.2 Termal Havuz

Kapalı ve açık havuz uygulamalarında bir kişi için en az 3-4 m² alan öngörülür. Havuz derinliği 0.9 - 1.2 m. den başlayarak 1.5 metreye derinliği ulaşan taban derinliklerine sahip olmalıdır.

Kür açısından en uygun havuz sıcaklığı 30 - 34°C 'dir. Kapalı havuzlarda aşırı buharlaşmanın önlenmesi için salon hava sıcaklığının, havuz suyu sıcaklığına eşit veya 1 - 2°C az olması sağlanmalıdır.

Kaplıca suyunun yeterli olduğu merkezlerde havuza sürekli olarak su akışı sağlanmalı ve 12 saatte bir havuz suyunun tamamı değiştirilmesi gerekmektedir.

Bekleme, soyunma ve dinlenme yerleri ayrı mekanlarda düzenlenmeli, havuza girişlerden önce duş alınmalı ve ayak temizliği yani dezenfeksiyon zorunlu kılınmalıdır.

---

¹¹² ÜLKER İ., a.g.e., s.49.

Doktor denetiminde yapılan havuz kürleri 30 dakikayı aşmamalı, 30 dakikalık havuz kürlerinin son 10 dakikasında 5 dakikalık yavaş ve dinlendirici, yine son 5 dakikasında canlı ve hızlı hareketler yapılarak kür süresi tamamlanmalıdır.

Havuz kürlerinde; bir kişi için 15 dakika soyunma, 30 dakika banyo, 60 dakika dinlenme ve uyku, 15 dakika giyinme süresi temel alınarak havuz ve mekan büyüklükleri belirlenmelidir.

Kapalı havuzların yapımında bol güneş ve ışık alan bir mekan düzenlenmeli ve bu düzenlemeyi temel alarak yapılaşma sağlanmalıdır.¹¹³

2.3.2.3 Çamur Banyoları

Çamur kürleri; genellikle çamur banyosu ve çamur sıvama olmak üzere iki türlü yapılır. Çamur banyosu ve sıvama çamur uygulamalarında termal su, deniz yada göl yataklarında oluşmuş çamurlar kullanılır.

Çamur özel mekanlara taşınıp, öngörülen sıcaklıklarda hazırlanarak uygulanır. Bu tür uygulamalar bazen de çamur'un kendiliğinden olduğu yerlerde doğrudan çamurlu suya girilerek yapılabilir. Bu uygulamaya, Terrainkür adı verilir ve yurdumuzda daha çok uygulanır. Doktor denetimi ve sağlık emniyeti sağlanmak amacıyla her ne kadar birinci tür uygulama önem taşımakta ise de, çamurun özelliğinin bozulmaması için ikinci tür uygulama kür açısından daha uygun görülmektedir.

Çamur banyosu uygulamalarında; banyo küvetinde en az 300 en çok 350 litre çamurlu su bulunması uygun görülür ve sıcaklığı 38°C - 42°C arası olmalıdır. Banyo süresi 20 dakikayı aşmamalıdır.

---

¹¹³ ÜLKER İ., a.g.e., s.50.

Sıvama çamur uygulamalarında; bir kişi için özel olarak hazırlanmış 15 - 20 kğ. ağırlığında ve 42°C - 45°C arası sıcaklığında çamur kullanılır. Kür süresi en fazla 20 dakikadır.

Beleme çamur uygulaması ise; turba veya moor adı verilen, organik veya inorganik şekilde oluşmuş çamurların özel olarak kurutulmuşlarından 20 dm³ miktarında ve sıcaklığı 54°C - 56°C arasında olanların sürekli doktor gözetiminde yapılan uygulamadır.¹¹⁴

2.3.2.4 Kol ve Ayak Banyosu

Kol ve ayak banyosu için uygulama alanı büyüklüğü, alanda yer alacak kol ve ayak banyo aygıtlarının sayısına bağlı olarak belirlenir. Genellikle kişi başına 100x110 cm. büyüklüğünde bir alan ayrılır.

Banyo süresi genellikle 20 dakikadır. Bu süre içerisinde beşer dakikalık sıcak beşer dakikalık soğuk su uygulamalarıyla yapılır. Sıcak su uygulamalarında sıcaklık 38°C - 40°C, soğuk su uygulamalarında ise 16°C - 18°C olması gerekir.

Kol ve ayak banyosu kısmen soyunma yapılarak uygulandığı için düzenleme fazla yer kaplamaz.¹¹⁵

2.3.2.5 Ağır Hasta Banyo Havuzu

Banyo uygulaması için 2.3x2.3 boyutlarında ve en fazla 1.5 m. derinliğinde bir havuz öngörülür. Havuz içerisine, incek şekilde hasta koltukları bulunmalıdır. Havuz çevresinde hasta koltuğunun ve sağlık personelinin rahatça hareket edebileceği bir alan düzenlenmelidir. Uygulamanın süresi ve suyun sıcaklığı her hastanın durumuna göre uzman hekim tarafından belirlenir.¹¹⁶

---

¹¹⁴ ÜLKER İ., a.g.e., s.45.

¹¹⁵ ÜLKER İ., a.g.e., s.46.

¹¹⁶ ÜLKER İ., a.g.e., s.46.

2.3.2.6 Oturma Banyosu

Oturma banyosunun yapıldığı oturma odası, 180x220 cm. boyutlarında ve 300 cm. yüksekliğinde olmalıdır. Odada oturma küveti bulunur. Banyo suyunun sıcaklığı ve banyonun süresi hastaya özel olarak doktorlar tarafından belirlenir ve doktor gözetiminde yapılır.¹¹⁷

2.3.2.7 Gaz Banyosu

Gaz banyosu uygulamaları üç türde yapılır. Kür uygulamasında karbondioksit karıştırılmış su veya karbondioksitli sıcak kaplıca suyu kullanılır. Bu tür uygulama sıvı gaz banyosu olarak adlandırılır. Bir uygulama türü de özel olarak yapılmış çadırli banyo küveti içinde yalnız gaz verilerek yapılır. Buna da kuru gaz banyosu adı verilir.

Karbondioksitli sıvı banyo uygulamalarında, gaz buharlaşmasının yavaşlatılması ve banyo etkisinin artırılması için suyun sıcaklığı 36°C derecenin altında olmalıdır.

Banyo odası genel olarak 3x3.5 m. boyutlarında ve 3 m. yüksekliğinde yapılır. Odada kuru yada sıvı karbondioksit gaz banyosu küveti bulunmalıdır. Banyo süresi en fazla 20 dakikadır ve doktor gözetiminde yapılır. Banyo odası dahilinde duş, dinlenme, soyunma ve giyinme bölümleri inşa edilmelidir.¹¹⁸

2.3.2.8 Su Altı Masajı

Su altı masajı uygulaması banyo uygulaması ile birlikte yapılır. Uygulamanın yapılabileceği küvette en az 28°C en çok 38°C sıcaklığında ve yaklaşık 600 litre kaplıca suyu bulunmalıdır. Banyo küveti 1 cm² / 20 kg. ağırlığında basınçlı su sıkabilen bir ağıta sahip olmalı, basınçlı suyun sıcaklığı 28°C - 38°C arası olmalıdır.

---

¹¹⁷ ÜLKER İ., a.g.e., s.51.

¹¹⁸ ÜLKER İ., a.g.e., s.53

Bu tür uygulama için, 3x4 m. boyutlarında ve 3 m. yüksekliğinde bir alan öngörülür. Kür süresi ise 20 dakika olup, doktor gözetiminde yapılır.¹¹⁹

2.3.2.9 Basıncılı Duş

Skoç duş adı verilen bu tür uygulama 18°C - 42°C arası sıcaklık ve 1 cm² / 20 kğ. basıncında su sıkın bir aygıtla yapılır. Sinirsel sistemi uyarmak ve kan dolaşımını hızlandırmak amacı ile yapılan bu tür uygulamalar için 2x3 m. boyutlarında ve 3 m. yüksekliğinde bir alan öngörülür. Kür uygulama süresi 20 dakikayı geçmez ve basınçlı suya karşı ayakta durularak yapılır.¹²⁰

2.3.2.10 Masaj

Masaj uygulaması, özel masörler veya fizyoterapistler tarafından tam (tüm vücut), yarım (bel üstü) ve yerel (kol veya bacaklara) olmak üzere üç türlü yapılır. Kür süresi 20 dakikadır, fakat istenildiği takdirde arttırılabilir. Masaj odasında, masaj yapılacak kişinin isteğine göre ayarlanabilen ortopedik özel masaj masaları bulunmalıdır.¹²¹

2.3.2.11 Beden Eğitimi Hizmetleri

Kaplıca kürlerinin en önemli yan uygulamalarından biride; güç geliştirme amacına yönelik beden eğitimi hizmetleridir. Kür merkezlerinde her türlü kür uygulaması ve güç geliştirme çalışmalarının yanısıra, bilinçli ve düzenli bir beslenme rejimide önem taşır.

Kaplıca yerleşmelerine ve diğer kür merkezlerine gidenler; yaş gruplarına ve sağlık durumlarına göre üç ayrı sınıfta toplanarak beden eğitimi çalışmalarına tabi tutulurlar.

Beden eğitimi çalışmaları 30 dakikalık süreyi aşmaz ve her grup için yaptırılacak hareketler konuda uzman fizyoterapistlerce belirlenir. Beden eğitimi salonları 5.10.15 er

---

¹¹⁹ ÜLKER İ., a.g.e., s.53.

¹²⁰ ÜLKER İ., a.g.e., s.54.

¹²¹ ÜLKER İ., a.g.e., s.54.

kişilik kapalı salonlar halinde düzenlenmeli ve kişi başına en az 5 m² lik bir alan olmalıdır. Aynı uygulama için yaz mevsiminde kişi başına 7.5 m² lik bir alanda açık havada yapılmalıdır.¹²²

2.3.2.12 Solunum Yolu İçin Kür

Solunum yolu ile kürler kaplıca suyunun özel olarak buharlaştırılması sonucunda buharın solunum yolu ile alınmasıyla yapılır. Solunum yolu kür ağızdan yapılırsa Aeresol adını alır. Bu uygulama 3.5 veya 4 m. yüksekliğinde bir odada 20 dakikalık bir sürede ve hekim gözetiminde yapılır.¹²³

2.3.2.13 İçme Tedavisi

Fiziki veya kimyasal bileşimleri içme kürleri için elverişli olan sıcak veya soğuk maden suları ile içme kürleri uygulanır. Genel olarak bir kişi için günde 2 litre içme suyu kullanılır. Bu miktarın artması, eksilmesi, kürün şekli ve süresi bu konuda uzman kür hekimlerince belirlenir.

İçme kürlerinde en az 10 günlük bir süre öngörülmekle beraber, tedavi kaplıca kürleriyle birlikte yapıldığı takdirde 21 günlük bir süreyi kapsar.¹²⁴

2.3.2.14 Elektrik Akımlı Tedavi

Elektrik akımı veren aygıtlar ve diğer mekanik aygıtlar kullanılarak yapılan tedavi uygulamaları Elektroterapi olarak adlandırılır. Daha çok beden eğitimi şeklinde ve mekanik aygıtlarla yapılan kür ve tedavi uygulamalarına ise fizyoterapi denilir. Tedavilerin şekli süresi ve sayısı uzmanlarca belirlenir.¹²⁵

---

¹²² ÜLKER İ., a.g.e., s.55.

¹²³ ÜLKER İ., a.g.e., s.56.

¹²⁴ ÜLKER İ., a.g.e., s.56.

¹²⁵ ÜLKER İ., a.g.e., s.56.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERMAL TURİZM TESİSLERİ

3.1 TERMAL SU KULLANMA VE İŞLETME HAKKININ ELDE EDİLMESİ

27.10.1988'de, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'na 3487 Sayılı Kanun'la bir madde eklemek suretiyle; termal suların yatırım yapmak isteyen özel sektör tarafından kullanılmasını teşvik etmek, kaplıcaları çağdaş düzeye çıkarmak, iyileştirmek; kamu tarafından kullanılan suların özel sektörle birlikte kullanılmasını teminen, İl Özel İdaresine ait yetkiler Turizm Bakanlığı'na geçmiştir. 3487 sayılı Kanunun uygulanması amacıyla; Turizm Bakanlığı'nca hazırlanan "Turizm Alan ve Merkezleri'nde Yeralan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" 31.12.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 31.12.1993 tarihinden önce termal su kullanım hakkını almış tesis ve işletmeler ile 31.12.1993 tarihinden sonra termal su talebinde bulunacaklar, Turizm Bakanlığı'na "Termal Su Kullanım İzni" almak üzere müracaat ederler.¹³⁰

---

¹³⁰ "Sağlık ve Termal Turizm Özel Projesi", Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1995, s.5.

3.1.1 Termal Su Kullanma Talebinde Bulunabilecek Kişi ve Kuruluşlar

31.12.1993 tarih ve 21805 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan; “Turizm Alan ve Merkezleri’nde Yeralan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği göre;

Madde 14; Termal Su Kullanma Hakkı; gerçek kişiler yanında, esas mukavelesinde belirlenen iştilal konuları içerisinde sağlık ve termal turizm yatırım ve işletmeciliğide yer alan ve Türk Kanunlarına göre kurulmuş bulunan şirketler ile KİT’ler ve müesseseleri, yerel yönetimler, yatırımcı sermaye ortaklıkları ve yabancı şirketlere tanınır.¹³¹

3.1.2 Termal Su Kullanma ve İşletme Talebi Başvuru Şekli

İlgili Yönetmeliğin 18. ci Maddesine göre; Termal su talebinde bulunacak olan, gerçek kişi veya kuruluşlar aşağıdaki belgeler ve bilgilerle Bakanlığa başvurmalıdır.¹³²

- Talebi bildirir bir dilekçe,

- Talep edilen termal suyun, yeri, adı, sıcaklığı, debisi, çıkış ve üretim şekli, miktarı, varsa uzmanlarca hazırlanmış jeoloji-hidrojeoloji etüd raporu, sondaj ve kaynak koruma alanları raporu,

- Sağlık Bakanlığınca uzmanlığı kabul olunan kişi veya kurumlarca, termal suyun analizinin yapılarak fiziko-kimyasal özelliklerinin belirlenmiş olduğu komple analiz raporu ve bu rapora göre Sağlık Bakanlığınca uzmanlığı kabul olunan kişi ve kurumlarca termal suyun belirlenmiş olan şifa özelliklerini gösteren rapor,

- Termal su kullanılacak tesisin bulunduğu arazinin mülkiyet durumuna ait bilgi ve belgeler, imar planı, alt ve üst yapı durumunu gösterir rapor,

¹³¹ 31.12.1993 tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.13.

¹³² 31.12.1993 tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete. s.14.

- Termal suyun kullanılacağı tesisin, türü, sınıfı, kapasitesi, yan üniteleri, tesisin yaklaşık maliyeti, pazarlamasına ilişkin düşünceler; iç ve dış turizme yararı, yatırım zamanlama tablosu, planlanan finans kaynakları, öz kaynak ve kredi miktarı, kullanılan ve artan termal suyun çevre kirliliğini önlemesi ve rezervuarın geri beslenmesiyle ilgili yatırımcı işletmeninde taahhütünü içeren ön fizibilite raporu,

-Yabancı veya Türk yatırımcıların kurdukları sermaye şirketinin; isim, ünvan, adres, faaliyet alanları, iştirakleri, menkul-gayrimenkul mal varlıklarına ilişkin belgelerin onaylı ekleri, şirketin son üç yıllık kâr/zarar çetvelleri ve konu ile ilgili deneyimlerini gösterir referansları, ticaret sicil kaydı.

- Gerçek kişi müteşebbüslerin bu maddelere ek olarak; menkul gayrimenkul mal varlıkları belgelerinin onaylı örnekleri, bankaca onaylı nakit durumu, son üç yıllık vergi ödeme belgesi, iştiraki olduğu şirket veya şirketlerdeki hisse miktarları ile, şirketlerin işgal konularını içeren bilgileri sunmalıdırlar.

3.1.3 Termal Turizm Tesisi Kurulmasında İzlenecek Prosedür

Bir yörede, bir termal tesis kurulması isteniyorsa bu konuda öncelik sırası ile yapılması gereken işlemler şöyledir;¹³⁵

Termal su kaynağından usulüne uygun olarak, uzmanlarca alınacak termal su numunesinin ile Sağlık Bakanlığı'nın öngördüğü ilgili kuruluşuna termal suyun komple kimyasal-fiziksel analizinin yaptırılması,

Analiz sonuçlarına göre termal suyun şifa ve kullanım özelliğinin Sağlık Bakanlığı'ndan onaylı raporunun alınması,

¹³⁵ "Sağlık ve Termal Turizm Özel Projesi", Turizm Bakanlığı, Yatırımlar Genel müdürlüğü yayını, Ankara, 1995, s.2.

Bu analizin olumlu çıkması halinde, MTA Genel Müdürlüğü'ne termal su kaynağına ilişkin jeolojik ve hidrojeolojik etüdlerin, kaynak koruma alanı tespitinin yaptırılması, termal su kapasitesinin ve arıtma olanaklarının araştırılarak bir tesis yapımına uygun miktar ve nitelikte termal suyun bulunup bulunmadığının açıklık kazandırılması,

Termal suyun niteliği ile ilgili bilgilerin olumlu çıkması halinde yörede bir termal tesis yatırımı yapımına esas teşkil edecek halı hazır harita ve imar planlarının elde edilerek onay işlemlerinin yapılması gereklidir.

Kaplıca alanlarının imar planları 2634 sayılı Yasa uyarınca Bakanlığımızca, Turizm Alan ve Merkezi ilan edilmemiş yerlerde ilgili Yerel İdare (Belediye veya Valilik) tarafından yapılmak durumundadır. Turizm Alan ve Merkezlerinde ise 1/5000 ölçekli nazım İmar Planları; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları ise Turizm Bakanlığı'nca onaylanmaktadır.

İmar planı ile termal turizme ayrılmış, termal suyun şifa özelliği bir raporla belirlenmiş ve MTA tarafından gerekli yeterlilik edütleri yapılmış termal tesis alanları ile ilgili olarak Bakanlığımızca verilebilecek destek; imar planı yapımında teknik yönlendirme ve talep halinde turistik tesislerin Turizm Yatırım ve İşletme Belgesi'ne sahip olmalarının teminidir. Kaplıca tesisi yatırımına verilebilecek kredi türünden mali destek taleplerinin ise Hazine Müsteşarlığı'nca belirlenen teşvik ilkeleri çerçevesinde projelerin uygun görülmesi halinde Kalkınma Bankası'nca sağlanabilmekte ancak bu konudaki son gelişmelerin ise adı geçen kurumlar nezdinde tekrar araştırılmasında ve güncelleştirilmesinde yarar ve gerek görülmektedir.

İmar planı ile termal turizmüne ayrılmış hazine arazileri Bakanlığımız tasarrufuna alındıktan sonra ilan yoluyla termal turizm yatırımcılarına tahsis edilebilmektedir. Bu konuda yerel idare tarafından yetki verilmesi halinde bu arazilere de ilan yoluyla Bakanlığımızca yatırımcı bulunması mümkündür.

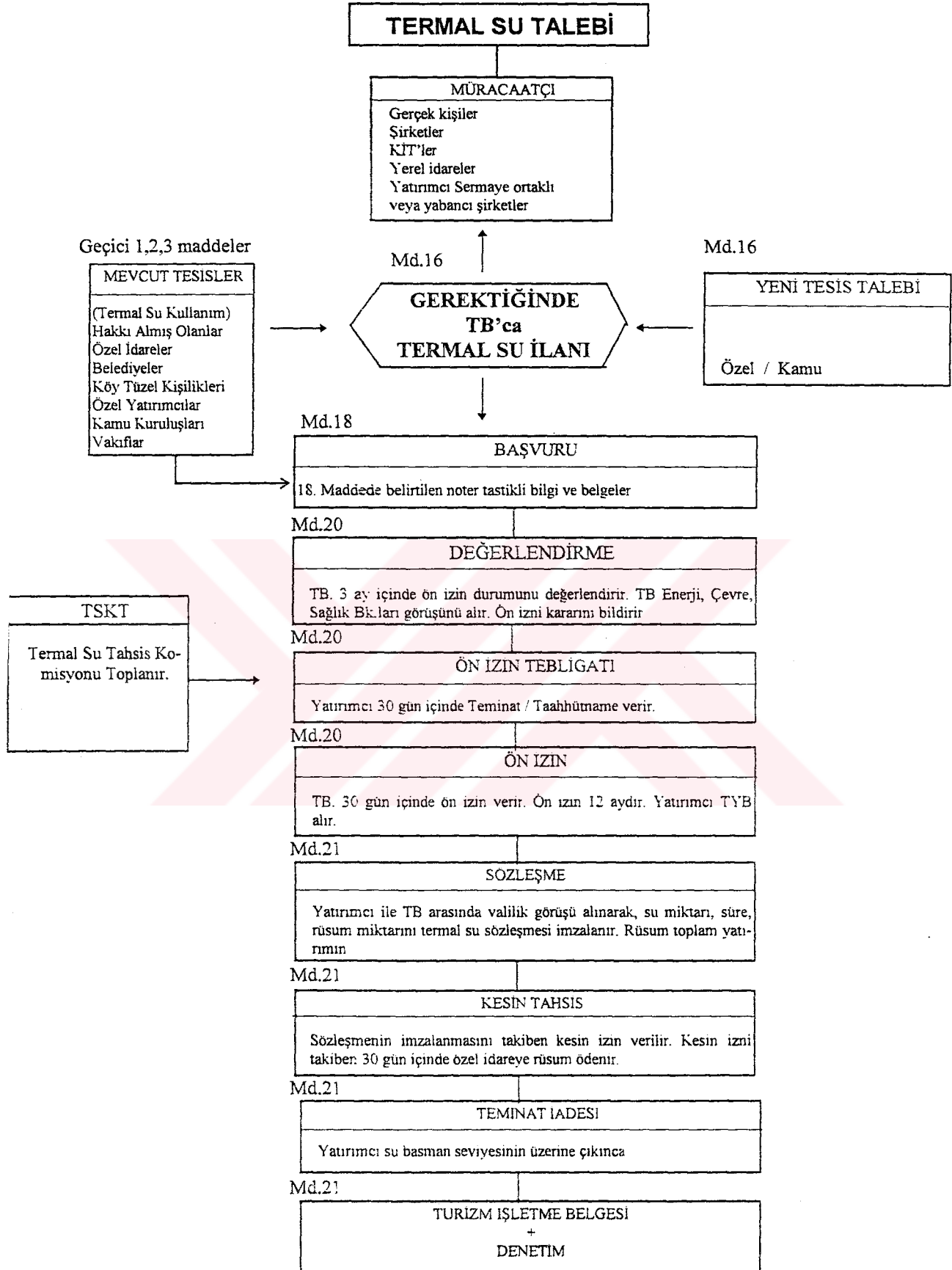
İmar planı mevcut kaplıca alanlarında yetersiz olan termal suyun arttırımı amacıyla sondaj yapılması, içme suyu, yol, kanalizasyon, çevre tanzimi ve WC yapımı gibi üst yapı

hariç çeşitli altyapı yatırımlarına Bakanlığımızca bütçe olanakları dahilinde bir mali katkı yapılabilmektedir.

Şekil 2’de termal su kullanma ve işletme hakkının elde edilebilmesi için yapılması gerekli şematik olarak gösterilmiştir.

ŞEKİL (2) Termal Su Kullanma ve İşletme Hakkı Alınmasında İzlenecek Prosedür

9. 3487 sayılı ve 27.10.1988 tarihli; 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'na ek maddede ilave edilmesi hakkındaki kanun,

TÜZÜKLER

1. Fizyoterapi ve Benzer Kurumlarda Düzenlemeler Hakkındaki 1957 tarihli tüzük.

YÖNETMELİKLER

1. 1988 tarihli Maden Suları Yönetmeliği,

2. 1991 tarihli Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği.

Bu yönetmeliklere ek olarak; 21805 sayılı ve 31 Aralık 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan;¹³⁵ Turizm Alan ve Merkezlerinde Yeralan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik ile termal sulara ve tesislere ilişkin yasal düzenlemeler yapılmıştır.

12/3/1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu¹³⁶ ile Termal Turizmi öncelikli turizm çeşitleri arasına alınmıştır.

3.2.1 Termal Turizmüne Sağlanan Teşvikler

Turizm Bakanlığı, her şeyden önce termal kaynaklarımızı, turizmin çeşitlendirilmesi politikasının bir alt başlığı olarak görmekte ve bu çerçevede değerlendirme yapmaktadır.¹³⁷

Türkiye'de, turizmin hızla gelişmesi tahsisler, teşvikler ve cazip krediler sayesinde olmuştur. Bu nedenle, Bakanlığın en önemli konularından birisini de sağlık tesisleriyle ilgili teşvikler oluşturmaktadır. Turizm Bakanlığı'ndan belgeli, termal turizme yönelik tesisler

¹³⁵ 31 Aralık 1993 tarihli 21805 sayılı Resmi Gazete, s.11.

¹³⁶ 12 Mart 1982 tarihli 2634 sayılı Resmi Gazete s.13.

¹³⁷ ÖZBEK Toros, "Dünya'da ve Türkiye'de Termal Turizmin Önemi", Anatolia Dergisi Sayı: 18, Haziran 1991, s.26.

2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nda, daha sonra çıkarılan yasa kararname ve genelgelerle teşvik tedbirlerinden yararlanabilmektedir.

1- 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile sağlık ve termal turizmi tesislerine sağlanan teşvikler şöyledir;¹³⁸

- Turizm Bakanlığı'ndan belgeli termal tesisler;
- Kamu arazisini uzun süreli (49 yıl) olarak kiralayabilirler,
- Termal tesis için gerekli suyu kiralayabilirler,
- Nitelikli yabancı uzman personel çalıştırabilirler,
- Alkollü içki satışı ve talih oyunları salonu açma izninden yararlanabilirler,
- Resmi tatillerde, hafta sonu ve öğle tatillerinde çalışma izni alabilirler
- Telefon, telefaks gibi her türlü telekomünikasyon işlem ve taleplerinden öncelikle yararlanırlar,
- Elektrik, su, havagazı vb. imkanların ücretlerinden indirimli olarak yararlanırlar.

2- Turizm Yatırımlar Teşvik Kararnamesi kapsamında "Özel Önem Taşıyan Sektör" olarak belirlenmiş olup, sağlık ve termal turizm tesisleri; "Öncelikli Tür Turizm Tesisleri" listesinde turizm teşvik tedbirlerinden yararlandırılmaktadır. Teşvik belgesi alan ve H.D.T.M.'nce her yıl uygulanan ilke ve şartlarına göre termal tesis yatırımları,¹³⁹

- Fon kaynaklı kredi kullanabilirler,
- Yatırım indirimleri,

¹³⁸ ÖZBEK T., a.g.m.,s.27.

¹³⁹ "Sağlık ve Termal Turizmi Özel Projesi", Tur.Bak.Yat.Genel Müd.Yay. 1995, Ankara, s.10.

- Gümrük muafiyeti,
- Vergi, resim, harç istisnaları,
- Bina inşaat harcı istisnası,
- Finansman fonu,
- Teşvik primi,
- İlave istihdam,
- SSK primi konut edindirme yardımı, tasarrufu teşvik kesintisi iadesi,
- Enerji teşviki,
- KDV erteleme gibi teşvik tedbirlerinden;

Projelerine göre H.D.T.M.'nce gerekli görülenlerinden yararlanabilmektedirler.

DPT Mtearlığı'nın 1990 yılında yayınlanarak yürürlüğe giren tebliğine göre;¹⁴⁰ sağlık turizmi işletmeleri öncelikli yatırımlar kategorisine alınmış ve % 30 oranında Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Priminden faydalanması esası getirilmiştir. Türkiye Kalkınma Bankası aracılığı ile kredi alacaklar için gerekli koşulları sağlayan kaplıca, çamur vb. doğal kaynaklardan veya yapay araç ve gereçlerden yararlanarak insan sağlığını koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin doktor denetimine sunulduğu konaklama ünitelerini de içeren sağlık turizmi tesislerine kredi verilmesi ngrlmtr.

---

¹⁴⁰ CAN Hatil, GÜNER Semih, "Turizm Hukuku ve Mevzuatı", Adım Yayıncılık, Ankara, 1992, s.67.

Getirilen bu teşvikler sayesinde, Türkiye’de termal turizmin geliştirilmesi ve termal merkezlerde müteşebbislerin yatırım yapma taleplerinin artmasının sağlanması amaçlanmaktadır.¹⁴¹

3.3 I. SINIF KAPLICA TESİSİNİN TAŞIMASI GEREKLİ NİTELİKLER

- Kaplıcalarda öngörülen uygulamaların yapılabilmesi için; yeterli akım değerine ve fizik-kimyasal özelliklere sahip termal suyun bulunması,

- Kaplıca tesisinde; banyo birimleri, masaj, su altı masajı, basınçlı duş, ağır hasta tedavi havuzu, elektrik akımlı ve ışınli elektroterapi birimi, termal kapalı havuz ve beden eğitimi salonu yer almalıdır. Suyun fiziki ve kimyasal özelliklerinin elvermesi halinde içme, solunum kürü ve gaz banyosu birimleri, çamur uygulama olanağının bulunması halinde ise, çamur uygulama birimi geliştirilmesi zorunludur.

- Yatırımcı öngördüğü takdirde, sauna, Türk hamamı ile kol ayak banyoları, oturma banyoları da geliştirilebilir.

- Tesislerde en az 3-4 özel banyo odası geliştirilmesi zorunludur.

- I. sınıf kaplıca tesislerinin yapımında kaplıca suyundan veya suyun yan tesirlerinden etkilenmeyecek I. sınıf yapı malzemesinin kullanılması gerekir.

- Kaplıca kürü uygulamaları sırasındaki her türlü giyim ve donanım servisi, işletme tarafından karşılanacaktır. Bu donanımın her türlü kullanımdan sonra yıkanıp ütülenmesi gereklidir. Bu nedenle her tesiste ayrı ayrı çamaşırhane ve ütöleme mekanları geliştirilmelidir.

- Tesisin kapasitesine göre Sağlık Bakanlığı’nca ön görülecek sağlık personeli ve tıbbi malzeme sağlanmalı ve odaları tahsis edilmelidir.

---

¹⁴¹ ÖZBEK T., a.g.m., s.26.

- Kaplıca tesisinde, kapasiteye göre; yeterli büyüklüklerde genel bekleme ve dinlenme salonları ile ayrı ayrı wc ve banyolar düzenlenmelidir.

- Kapasiteye göre açık ve kapalı beden eğitimi salonları ile spor, kür parkı ve dinlenme alanları düzenlenmelidir.¹⁴²

3.3.1 Termal Tesisler İçin Avrupa Standartları :

Bakanlığımız tarafından bir kaplıcanın T.M. olarak işlem görebilmesi için şu nitelikleri taşıması gereklidir.¹⁴³

- Balneo-terapinin su vasfına uygun şekli bulunmalıdır.

- Klima-terapi imkanı bulunmalıdır.

- Güneş-terapi imkanı bulunmalıdır.

-Açık hava terapi imkanı sağlanmalıdır.

-Aktif ve pasif hareket terapi ve değişik şekilde terapatik jimnastik yapabilme ve sağlık kazandırıcı spor yapabilmek için gerekli ortam hazırlanmalıdır.

-Hidro-terapi imkanı sağlanabilmelidir.

- Işın-terapi imkanları bulunmalıdır.

- İnhalasyon-terapi imkanları bulunmalıdır.

- Parafin ve çamur banyosu imkanları bulunmalıdır.

- Aletli, aletsiz masaj imkanları sunulmalıdır.

¹⁴² ÜLKER İsmet, "Sağlık Turizmi", Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s.87.

¹⁴³ "Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı", Tur.Bak. Yatırımlar Genel Müd.Yay., Ağustos 1993, s.29.

- Diyet-terapi uygulamaları yapılabilmelidir.
- Diagnostik imkanları,
- Röntgen ve laboratuvar hizmetleri,
- Tedavi programına uygun uzman hekim, terapist ve hasta bakıcı bulunmalıdır.
- Otel etrafında, kür parkı yapılma imkanı yoksa, ağaçlandırma ve çiçeklendirme yoluyla doğal bir park oluşturulmalıdır. - Açık hava spor imkanları bulunmalıdır. (tenis, golf, açık yüzme havuzu vb.)
- Kapalı mekanlarda düzenlenmiş termal ve normal su havuzları olmalıdır.
- Kür merkezinin otelin çatısı altında yapılma imkanı yoksa, otel ile kür merkezi arasında ısıtılmış bir tünelle kapalı bir bağlantı birimi mevcut olmalıdır.
- Otel odalarındaki banyolarda termal su bağlantısı olmalıdır.

Yıldız kategorisine göre gerekli konaklama konforu sağlanmalıdır.

3.4 TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN BELGELENDİRİLMESİ

3.4.1 Termal Su Kullanma Ön İzni Alınması

Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin 20.ci maddesine göre;

Tüm belge ve bilgilerin (bölüm 3.1.2.'de belirtilen) tamamlanarak, Bakanlığa teslim tarihinden itibaren Bakanlık; yatırımcının önerileri, finansman gücü, turizm ve termalizm konularındaki işletme deneyimi ile pazarlamaya ilişkin özel avantajlarını üç ay içinde değerlendirerek ön izin verilip verilmeyeceğini kararlaştırır ve yatırımcıya kararını yazılı ola-

rak bildirir. Bu ön izin kararında ayrıca yatırımcının kullanımına verilen su miktarı da belirlenerek yatırımcının bu tebligatı aldığı tarihten itibaren 30 gün içerisinde;

- Tutarı Bakanlıkça belirlenecek olan teminat mektubunu,

- Yatırımcının, ön izin sağlamak için Bakanlığa verdiği ön fizibilite raporuna uygun olarak yatırımı yapacağına dair noterden onaylı taahhünameyi Bakanlığa vermesi gerekir.

Bakanlık yukarıda anılan belgelerin kendisine ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içerisinde yatırımcıya termal su kullanma ön izni verir. Ön izin süresi 12 aydır.¹⁴⁴

3.4.2 Turizm Yatırım Belgesi Alınması

Yatırımcı, ön izin süresi içinde yatırıma ilişkin proje yerini Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği'ne uygun bir şekilde hazırlayarak Bakanlığa verir. Bakanlık uygulama projelerini uygun gördüğü takdirde yatırımcıya Turizm Yatırım Belgesi verir. Ayrıca yatırımcının Turizm İşletme Belgesi alabilmesi için gerekli süre, Turizm Yatırım Belgesi üzerine yazılır.¹⁴⁵

3.4.3 Termal Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi

31 Aralık 1993 tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğe göre;¹⁴⁶ Turizm işletme belgesinin alınması;

Madde 21 : Kendisine Turizm Yatırım Belgesi verilen yatırımcı ve Bakanlık arasında termal suyun kullanımına ilişkin sözleşme imzalanır. Bu sözleşmede yatırımcıya kullanılacak termal su miktarı, kullanım süre ve şartları ile yatırımcıdan alınacak rüsum tutarı ve ödeme şartları bulunur.

¹⁴⁴ 31.12.1993 Tarihli ve 21805 Sayılı Resmi Gazete, s.14.

¹⁴⁵ T.Y.İ.N.Y., 31.12.1993 Tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.16.

¹⁴⁶ 31.12.1993 tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.13.

Rüsum tutarı; ilgili valiliğinde görüşü alınarak yatırımcının başvuru tarihinde inşaat birim maliyeti esas alınmak suretiyle hesaplanacak toplam yatırım maliyet tutarının % 1'i ile % 3'ü arasında Bakanlık'ça belirlenir.

Yatırımcı ile Bakanlık arasında aktedilecek sözleşmenin düzenlenmesiyle birlikte, daha önce Bakanlık'ça verilen ön izin kesin izne dönüşür.

Yatırımcıya verilen kesin izin tarihi aynı zamanda kira aktinin başlangıç tarihi olup; ödenmesi gereken rüsum tutarı da bu tarihten itibaren en geç 30 gün içinde İl Özel İdare-si'ne peşin olarak ödenir.

Yatırımın, projeye uygun olarak su basmanı seviyesinin üzerine çıktığı Bakanlık'ça belirlendiğinde teminat mektubu yatırımcıya geri verilir. Belgeli termal turizm yatırımı; Bakanlıkça onaylanan projelere uygun olarak tamamlandığında; Turizm Yatırım ve İşlet-meleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre yatırıma "Turizm İşletme Belgesi" verilir.

Turizm İşletme Belgesi; turizm sektöründe faaliyet gösteren turizm işletmelerine Bakanlık'ça verilen işletilme belgesidir.

Bir termal turizm tesisinin, Turizm İşletme Belgesi alabilmesi için aynı zamanda bazı nitelikleri taşıması gereklidir. Bu nitelikler ilgili yönetmeliğin 13. cü maddesinde şu şekilde belirtilmiştir.¹⁴⁷

- Tedavi (kür) üniteleri, konaklama tesislerinden ayrı binalarda ve kapalı geçitlerle bağlantılı olarak düzenlenmelidir.

- Bağımsız konaklama tesislerine kapalı bir geçitle bağlanan termal kür tesislerinin mimari, mühendislik, su dağıtım ve nakil, termal su ısıtma projeleri; Turizm ve Sağlık Ba-kanlığı'nın belirlemiş olduğu esaslar ve gerekli teknik koşullara uygun olarak hazırlanmalı-dır.

---

¹⁴⁷ 31.12.1993 tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.18-19.

- Önceden yapılmış tesisler ile termal suyun konaklama tesisi içinde ihtiyaç ve tıbbi uygulama gereği kullanılma zorunluluğunun doğması ve bu tür özel uygulamaların gerekli ve yararlı olduğunun anlaşılması halinde termal suyun kullanılabilmesi için; özelliğinin bozulmaması, uygun havalandırma ve hijyenik tedbirlerin alınması, suların periyodik olarak bakteriyolojik analizlerinin yapılması ve diğer tıbbi ve teknik önlemlerin alınması gereklidir.

3.5 TERMAL SULARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDEN SORUMLU KURULUŞLAR VE GÖREVLERİ

Termal sulara ilişkin düzenleyici kurallar, değişik kanun maddelerine yayılmış olup, çeşitli kurum ve kuruluşlara çeşitli görevler yüklemiştir.

Termal suların değerlendirilmesinden sorumlu kuruluşları ve görevlerini şu şekilde sınıflayabiliriz.¹⁴⁸

3.5.1 Turizm Bakanlığı

- Birinci derecede önemli ve öncelikli kaplıca, içme ve deniz termal merkezlerinin imar planlarının hazırlanması,

- Gelişme potansiyeline sahip uygun arazi ve suların bulunduğu kaplıcaların, 2634 sayılı yasa gereğince Turizm Alan ve Merkezi olarak ilan edilmesi;

- Bu merkezlerde iç-dış kaplıca turizmüne dönük konaklama tesislerinin gerçekleştirilmesi için belge ve kredi vermek;

- Alt yapı tesisleri ve kür birimlerinin çevre düzenlemeleri için yardım ve teşviklerde bulunmak,

-Termal turizm yatırımları için; kamu arazisi veya termal su tahsisini yaparak; yatırımcı kişi ve kurumların müracaatlarının teknik yönlendirmesini yapmak;

¹⁴⁸ "Sağlık ve Termal Turizm", Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1995, s.5-7.

- Termal turizm tesislerinin ülke içi ve dışı tanıtım faaliyetlerinde bulunmak ve ilgili çalışmaları yönlendirmek; Turizm Bakanlığı'nın görevleri arasındadır.

3.5.2 Sağlık Bakanlığı

- Kaplıca, içme, deniz ve iklim kr merkezlerindeki sağlık tesisleri ile ilgili belgelendirme ve denetim çalıŐmalarını yapmak,

- Bayındırlık ve İŐkan Bakanlığı ile işbirliği yaparak; tedavi ve kr tesisleri Yapı İhtiyaç Programını tespit etmek.

- Kaplıca, içme ve deniz suyu analizlerinin yapılması, bu suların olumlu ve olumsuz etki yaptığı hastalıkların belirlenmesi ve yayınlanması,

- Üniversiteler Tıp Fakülteleri ile işbirliği yaparak, deniz termal ve kaplıca tedavi merkezlerinde araştırma enstitülerinin açılması, özel eğitim görmüş kr doktorları ile yardımcı sağlık personelinin yetiŐtirilmesi; Sağlık Bakanlığı'nın görevleri arasındadır.

3.5.3 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

M.T.A. Genel Müdürlüğü aracılığıyla;

- Kaplıca ve içme kaynaklarının jeolojik-hidrojeolojik etüdlerinin yapılması, kaynak koruma ve emniyet alanlarının belirlenmesi,

- Kaplıca ve içme sondajlarının yapılması,

- Kaynak akım ltlerinin belirlenmesi,

- Maden suları kaynak koruma ve emniyet alanları ile sıcak ve soğuk suların korunmasına ilişkin yönetmelik hazırlanması görevlerini yerine getirir.

3.5.4 Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

- Öncelikli kaplıca, içme ve deniz termal merkezlerinin imar planlarının hazırlanması,

- Kaplıca şehri veya daha küçük ölçekli termal yerleşmelerinde geliştirilecek tedavi veya kür merkezleri ile deniz termal su şehri merkezlerinin projelerinin hazırlanması,

- İller Bankası Genel Müdürlüğü aracılığı ile; Köy Tüzel Kişilikleri, Belediyeler ve İl Özel İdareleri'yle işbirliği yaparak önemli ve öncelikli kaplıca merkezlerinin geliştirilmesi ile bu merkezlerin imar planları veya yerleşme planlarının hazırlanması yada hazırlanması,

- Arsa Ofisi aracılığı ile arsa ve arazi tahsis işlerinin yapılması bu Bakanlığın görevleri arasındadır.

3.5.5 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ile işbirliği yaparak, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur gibi kuruluşların üyesi olan işçi ve memurların tedavi ihtiyaçlarını karşılayacak hazırlıkları ve gerekli tesisleri yapmakla yükümlüdür.

3.5.6 Yüksek Öğretim Kurumu

Tıp eğitimi veren üniversitelerde; deniz termal, kaplıca hekimi ve yardımcı sağlık personeli yetiştiren okulları kademeli olarak açarak termal turizmde çalışacak sağlık personelini yetiştirmek bu kuruluşun görevleri arasındadır.

3.6 TERMAL TURİZM TESİSLERİ

Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği madde 112'ye göre;¹⁴⁹

Kaplıca suyu, içme suyu, deniz suyu, çamur gibi maddeler veya solunum yolu ile veya mekanik ve elektrikli araçlarla, masaj ve beden eğitimi gibi yöntemlerle, insan sağlığını koruma ve tedavi amacı taşıyan uygulamalardan birinin veya bir kaçının, gerekiyorsa hekim gözetiminde yapıldığı tesislerdir. Kaplıca tesisleri bu yönetmeliğe uygun belgeli bir konaklama tesisi ile ilişkili olarak yapılabilir, işletilebilir ve birlikte belgelendirilebilir.

Günümüzde kullanılmakta olan kaplıcaları sekiz çeşitte sınıflayabiliriz.¹⁵⁰

1. Doğal, mineral kaynakların üzerine inşa edilmiş kaplıcalar,
2. Amacı konukları eğlendirmek ve güzelleştirmek olan güzellik kaplıcaları,
3. Düzensiz vücutları şekle sokmak için düzenlenen form kaplıcaları,
4. Sağlık ve tedavi terapileri uygulanan uluslararası standarttaki kaplıcalar,
5. Konukların zayıflamalarına ve sigarayı bırakmalarına yardımcı olan kişisel tedavi uygulamalı kaplıcalar,
6. Yogo, masaj ve diet tedavileri uygulanan kaplıcalar,
7. Dinlenme yeri yerleşiminde sağlık ve form tutma programları bulunan dinlenme kaplıcaları,
8. Otel içi kombine kaplıcalar.

¹⁴⁹ 28.05.1983 tarih ve 18060 sayılı Resmi Gazete, s.14.

¹⁵⁰ YENCKEL, Emilia, "Spa Vacitions offer Healthy, Affordable Break", Honolulu Sunday Star Bultetin and Advertiser, June, 1985, s.23.

3.6.1 Termal Turizm Tesislerini Oluşturan Birimler

Çağdaş bir termal turizm tesisi, kür merkezi, asli konaklama birimi (otel) ve kür parkı (rekreasyon üniteleri) entegrasyonunu içerir.¹⁵¹

3.6.1.1 Termal Kür Merkezi

İçinde tedavi amaçlı termal suyun kullanıldığı, banyo, havuz banyosu, basınçlı duş, çamur banyosu, masaj, beden eğitimi, fizik tedavi ve uygun görülen diğer destek tedavi uygulamalarının yapıldığı, konaklama tesisine ısıtılmış kapalı bir geçitle bağlı olan, T.Y.İ.N.Y. ve diğer ilgili kanun ve yönetmeliklerce uygun olarak yapılmış; Sağlık Bakanlığı'nca uygun görülmüş, belgelendirilmiş, kaplıca ismiyle de anılan tesislerdir.¹⁵²

Kür merkezleri; termal turizm işletmelerinin teşhis ve tedavi birimlerinin bulunduğu bölümdür. Hastalıkların rahatsızlıklarının teşhisi yapılır, mevcut rahatsızlıklarına termal suyun yararlı olup olmadığı, yada olası tedavi etkileri saptanır ve uzman doktor denetiminde gerekli tedavi uygulamaları gerçekleştirilir. Kür merkezinde; balneoterapi uygulamalarının yanısıra; fizik tedavi ve destek tedavi üniteleri yanında, röntgen, kan, idrar analizleri ve EKG çekimlerinin yapıldığı laboratuvar ünitelerinin de bulunması gereklidir.¹⁵³

İdeal bir kaplıca kür merkezinde bulunması gerekli birimleri veya çeşitliliği ve çekiciliği artırmak amacıyla oluşturulabilecek bölümleri şu şekilde sıralayabiliriz.¹⁵⁴

- Yağ ve şeker ölçümlerinin ve diğer kan tahlillerinin yapıldığı bir laboratuvar,
- Küçük çaplı tıbbi müdahalelerin yapılabileceği bir merkez,

¹⁵¹ "Sağlık ve Termal Turizm Özel Projesi", Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1995, s.11.

¹⁵² "Turizm Alan ve Merkezlerinde Yeralan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik", 31 Aralık 1993 tarihli ve 21805 sayılı Resmi Gazete, s.13.

¹⁵³ KOZAK Nazmi, "Termal Turizm İşletmeciliği", Anatolia Dergisi, Sayı 30, Haziran 1992, s.34.

¹⁵⁴ GOODRICH Jonathan, "Health Tourism", Summer, 1993 England s.37.

- Bitkisel ve özel rejim yemeklerinin yapıldığı geniş bir restaurant ve diet tedavisi uygulama birimi,

- Günlük egzersiz programlarının yapıldığı beden eğitimi salonu,

- Termal tedavi havuzu,

- FTR birimleri,

- Masaj salonları,

- Güneşlenme salonları,

- Sauna,

- Türk hamamı,

- Hidroterapi uygulamalarının yapıldığı birimler,

- Çamur ve çamur tedavilerinin yapılabileceği birimler bulunmalı ve bunlara ek olarak;

- Akupunktur tedavisi,

- Yoga,

- Yüz ve vücut bakımı yapılan güzellik tedavileri,

- Bitkisel tedavi uygulamaları,

- İsteyenlere özel sigara bırakma programları düzenlemeleri ve uygulamaları yapılabilir.

Ayrıca; Sağlık durumları bozuk olanlara öneriler ve tedavi uygulama programları hazırlanabilir. Sağlıklı yaşama ve sağlık durumunu koruyucu seminerlerin verilebileceği toplantı salonları oluşturulabilir.¹⁵⁵

Kür merkezlerinin planlanması, tedavi programlarının hazırlanması ve uygulanması sırasında tesislerin; jimnastik salonlarını egzersiz ve vücut geliştirme aletlerinin yer alacağı salonları, yüzme havuzlarını, güneşlenme salonlarını, masaj ünitelerini ve saunaları içerecek bir büyüklükte olmasına dikkat edilmelidir. Şekil (3) de W.W.I.- Weight Watchers International tarafından işletilen A.B.D. Las Vegas'taki, Desert Inn Kaplıca tesisinin kür merkezi görülmektedir.¹⁵⁶

Yukarıda da belirtildiği gibi tesis içinde; aletli jimnastik salonları, egzersiz salonları, ayrıca kaplıca dışında ve çevresinde yürüyüş ve koşular için pistler düzenlenmelidir.¹⁵⁷ Amerika Birleşik devletleri ve Avrupa'daki kaplıcaların kür merkezlerinde en önemli birim olarak, Fin hamamı olarak adlandırılan saunalar ön plana çıkmaktadır. Kür merkezi düzenlemesi sırasında; saunalar, genellikle dinlenme ve rahatlatma hizmetlerinin verildiği birimler, masaj odaları, ultraviyole ve lazer uygulamalarının yapıldığı birimlerle yakın olarak inşa edilebileceği gibi, aynı birimde iç içe olarak inşa edilebilir. Kür merkezlerinin düzenlenmesinde uzun süreli kullanıma imkan verebilmesi ve etkili hizmet verebilmesi ayrıca kullanıcıların daha iyi faydalanabilmesi için odaların nemsiz ve kuru bir şekilde olması sağlanmalı ve merkezi bir ısıtma sistemi oluşturulmalıdır.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ JUDGE S. and MONTESAN P., "Offering Guests a Total Health Experience", England, 1986, s.33.

¹⁵⁶ LAFTU W., "The Lodgy and Foot Service Industry", The Education Institute of Motor Assiciaten. Michigan. 1989, s.203-205.

¹⁵⁷ JUDGE S. and MONTESAN P., a.g.e., s.34.

¹⁵⁸ YENCKEL E., a.g.e., s.22.

Kaplıcaların ve kür merkezlerinin planlaması yapılırken tesisin büyüklüğü de dikkate alınarak aynı anda 100 kişiden 500 kişiye kadar hizmet verebilecek bir tesis inşa edilmiştir.¹⁵⁹

Ülkemizdeki uygulamalara örnek olarak, Afyon ili Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezindeki Oruçoğlu Termal Oteli'nin Kür Merkezi ve Uygulamaları 4.1.1.4.de verilmiştir.

3.6.1.2 Konaklama Tesisleri

Termal turizm işletmesinin konaklama yapılan bölümüdür. Bu tesis bilinen konaklama tesislerinden birisi yada karışımı olabilir. Bir otel olabileceği gibi, hem otel, hem de apart otellerden oluşabilir, yada tatil köyü benzeri bir tesis olabilir. Küristlere; yeme, içme, yatma, dinlenme, kısacası konaklama hizmetlerinin sunulduğu bölümdür.¹⁶⁰ Termal konaklama tesisinin nitelikleri ve projesi uygun görülerek Turizm Bakanlığın'ca belgelendirilmiş ve projesi Sağlık Bakanlığın'ca onaylanmış olmalıdır.¹⁶¹ Ancak konaklama tesisinin termal tesis olarak anlam kazanabilmesi için, ısıtılmış kapalı bir geçitle kür merkezine doğrudan bağlanması gereklidir.¹⁶²

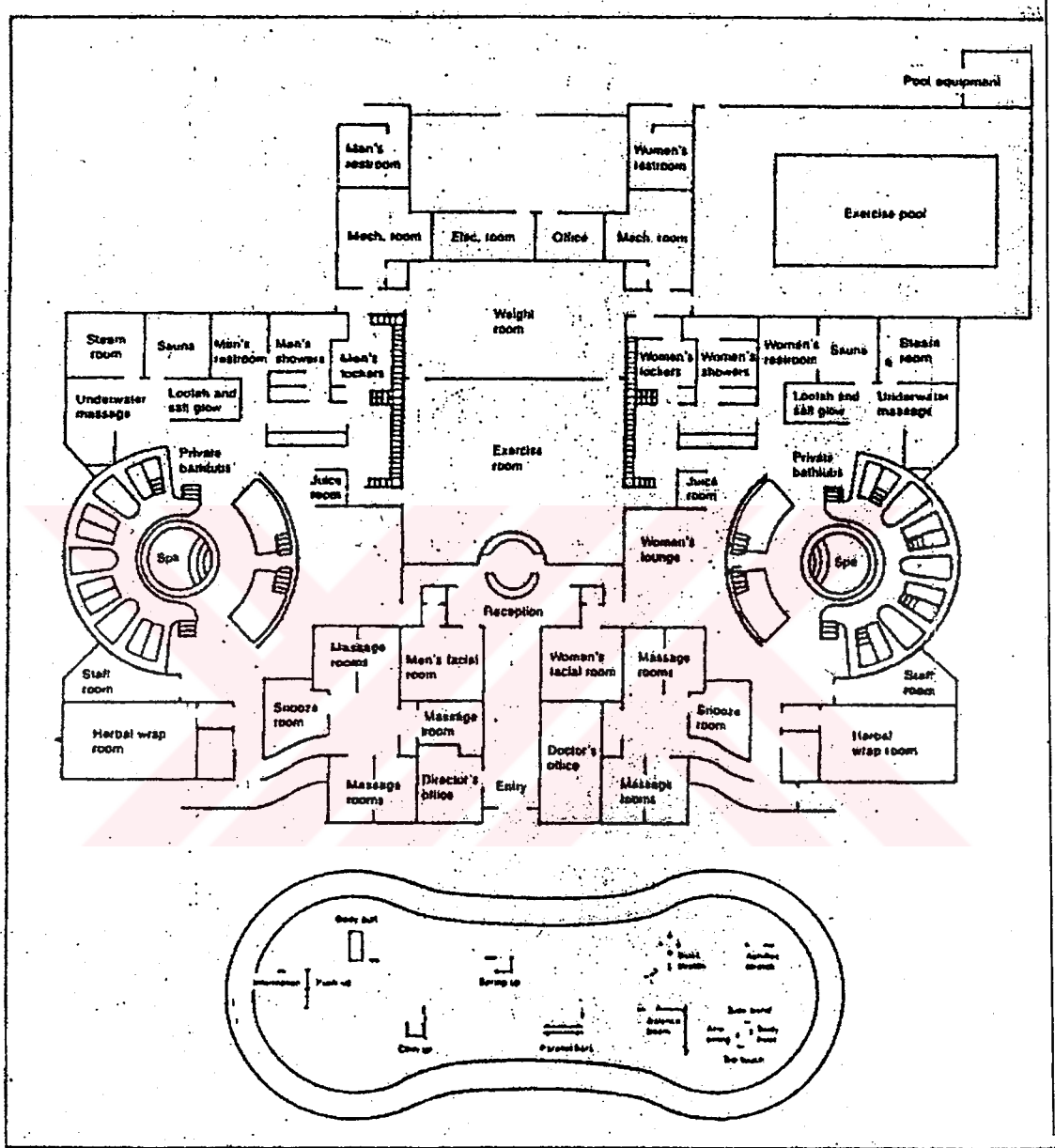
¹⁵⁹ LAFTU W., a.g.e., s.206.

¹⁶⁰ KOZAK N., a.g.m., s.35.

¹⁶¹ "Sağlık ve Turizm Özel Projesi", Turizm Bakanlığın Yatırımlar Genel Müd. Yayını. Ankara, 1995, s.2.

¹⁶² "Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı", Turizm Bakanlığın Yatırımlar Genel Müd. Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığın Yayını, Ağustos 1993, s.20.

Şekil (3) Termal Tesislerin Kür Merkezi Planlaması

Kaynak : LAFTU W., "The Lodpy and Foot Service Industry", The Education Instultute of Moter Associaten. Michigan. 1989, s.206.

3.6.1.3 Rekreasyon Üniteleri (Kür Parkı)

Rekreasyon; eğlendirmeyi ana fikir olarak alan boş zaman kullanımı ve değerlendirilmesi faaliyetleridir. Boş zaman içinde bedensel ve zihni dinlenme, eğlenme ve diğer kişilerle beraber olma amacıyla kişinin kendi isteği ile katıldığı faaliyetlerdir.¹⁶³

Termal tesise gelen turistlerin kür uygulaması dışında kalan zamanlarını dolduracak aktiviteleri içeren ünitelerdir.¹⁶⁴ Kürüstler, kür merkezindeki balneoterapi ve diğer destek tedaviler için günün en çok bir iki saatini harcarlar; geride kalan süreler onların boş zamanlarıdır. Termal tesisin, kürüstlerin kür merkezi dışında kalan zamanlarının doldurucu pek çok rekreatif aktiviteye bünyesinde yer vermesi gerekir. Gezinti alanları, koruluk yada ormanlık alan, çaybahçeleri, spor alanları, oyun salonları, kütüphane, sinema, TV salonları, bisiklet gezi alanları vb. sayısı dahada çok arttırılabilecek hizmetler, kürüstlerin boş zamanlarını doldurucu ve tesise para kazandırıcı üniteler olarak düzenlenmelidir.¹⁶⁵

Kaplıcada; balneoterapi uygulamalarının yanısıra, sağlıklı iklimde bulunma, dinlenme, güneşlenme ve yürüyüşlerde önem taşıdığından orman ve yeşil alan düzenlemeleri yapılmalı ve koruma altına alınmalıdır.

Kaplıca yerleşiminin yapılmasında kaynak ve yakın çevresinin mekansal olarak nasıl kullanılacağı, muhtemel büyüklükler ve yayılış alanları, kaplıca suyunun tam anlamıyla kullanılabileceği bir yaklaşım benimsenmelidir ve bir plan dahilinde yapılmalıdır. Ayrıca plan hazırlanırken ulaşımdan doğacak gürültü ve benzeri çevre sorunlarını önleyici kararların alınması gereklidir.¹⁶⁶

¹⁶³ BURKANT. A., - MEDLİK S., "Tourism, Past, Present and Future". William Heinmann Ltd. London 1974, s.311.

¹⁶⁴ "Sağlık Turizm ve Turizm Sağlığı", Tur. Bakanlığı. Yatırımlar Gen.Müd. Araştırma ve Değ.Dairesi Bşk. Ağustos 1993, s.20.

¹⁶⁵ KOZAK N., a.g.m., s.35.

¹⁶⁶ ÜLKER İ., a.g.e., s.84.

Kür parkı haricinde otelde konaklayan küristlere iyi vakit geçirtebilmek için çeşitli rekreasyon faaliyetleri düzenlenebilir. Bunları otel içi düzenlenen rekreasyon faaliyetleri olarak sıralayabiliriz.¹⁶⁷ Kına gecesi, çingene geceleri, özel yemekleri içeren akşam yemekleri, dans yarışmaları, güzellik yarışmaları, tiyatro gösterileri, çeşitli defile gösterileri, sauna, Türk hamamı vb. faaliyetler hem eğlendirme, hem dinlendirme amaçlarını güderler.

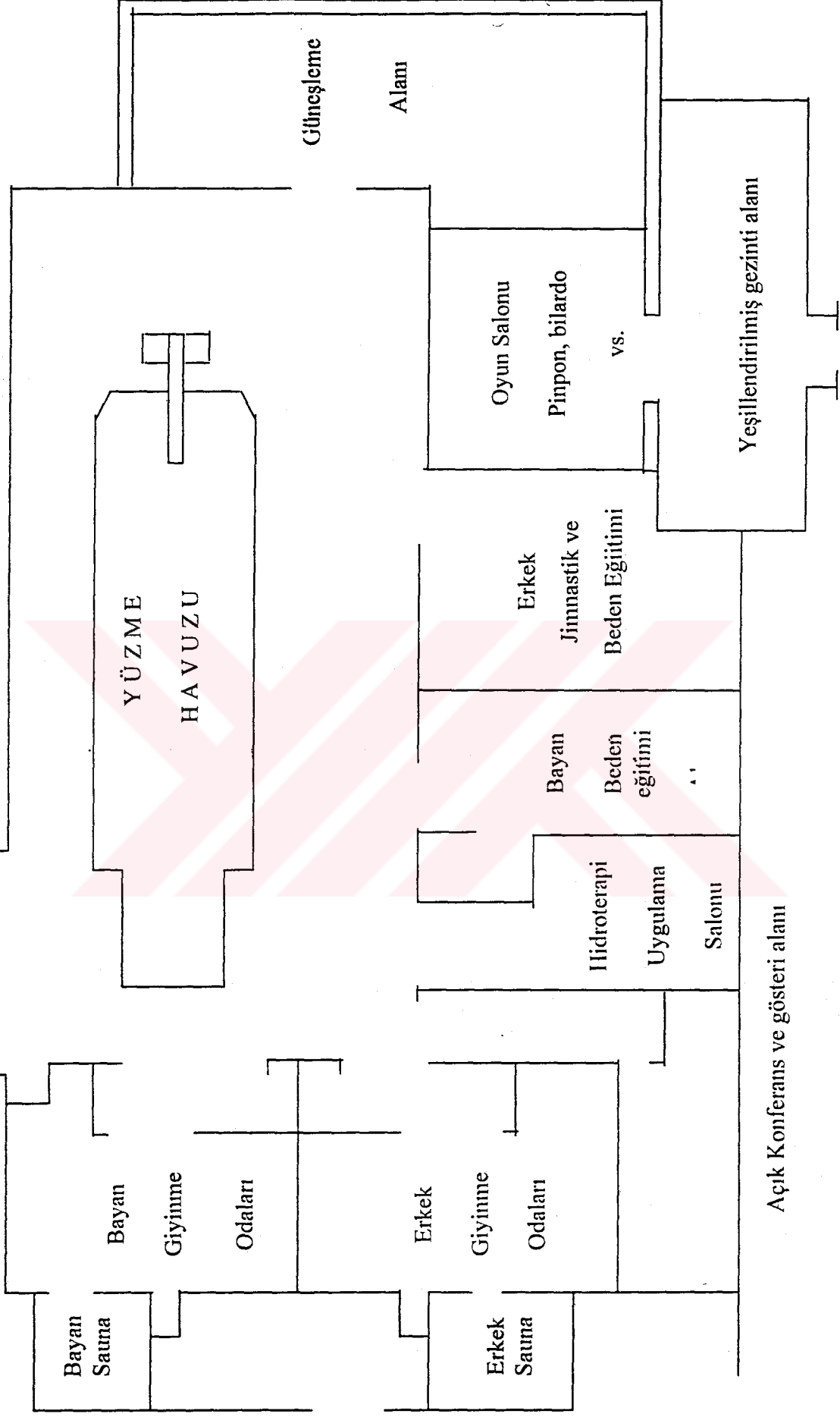
Yukarıda da belirtildiği gibi küristler günün sadece bir-iki saatini kür merkezinde geçirirler ve geri kalan vakit onların boş zamanları olmaktadır. Küristlerin boş zamanlarında hoşça vakit geçirmelerini sağlamak amacıyla kür parkı düzenlemesi yoluna gidilir. Şekil (4)' de WWI şirketi tarafından işletilen Las Wegas'taki Desert Inn kaplıca tesisinin rekreasyon alanı görülmektedir.

Ülkemizdeki uygulamalara örnek olarak; Afyon-Oruçoğlu Termal Oteli'nin rekreasyon üniteleri ve rekreatif düzenlemeleri bölüm 4.1.1.3.'de verilmiştir.

---

¹⁶⁷ PEHLİVAN K. Aynur HACER, "*English For Tourism*", Anadolu Üniv. Yayını, Eskişehir, 1996, s.133.

AĞAÇLANDIRILMIŞ YÜRÜYÜŞ ALANI

3.6.2 Termal Turizm Tesislerinin ve İşletmeciliğinin Kendine Özgü Özellikleri

Termal turizmde; kür mevsimlerinin diğer turizm türleri ile aynı zamanda olması, bütün yıl devam etme özelliği, kür süresinin en az 2-3 hafta devam etme zorunluluğu, av-golf-dağ-deniz- ören turizmi gibi önemli turizm çeşitleri ile her zaman entegre bir şekilde programlama ve uygulama kolaylığı avantajları sayesinde tesislerin yıl boyu doluluk oranlarını % 80'in üstünde tutmak, yıl boyu istihdam ve kârlılığı sağlamak mümkün olmaktadır.¹⁶⁸

Termal tesislere kür uygulamalarından yararlanmak için gelen kürist ve kür uygulamalarından kaynaklanan diğer özellikler şu şekilde sıralanabilir,¹⁶⁹

- Termal tesislere gelen küristler farklı beklentiler içerisindedirler. Termal küristlerin bazıları sağlıklarına yeniden kavuşmak için, bazıları da hem tatil, hem de kür yapmak için termal merkezlere gelmektedirler.

- Termal turizm işletmelerinde personelin konusunda uzman ve deneyimli olması gerekmektedir. Kürist, termal merkezde kaldığı süre içerisinde yararlandığı hizmetlerin her aşamasında bakımını, tedavisini yapan ve hizmeti veren kişilerle yakın ilişki ve etkileşim içindedir. Termal kürün başarılı olabilmesinin ilk şartı, küristin termal kür personeline güvenmesidir. Bu durumda personelin eğitimi ve deneyimi ön plana çıkmaktadır.

- Termal turizm işletmelerinde gerçekleştirilen konaklamaların süresi; kür merkezi uygulamalarından gereken yararın görülebilmesi için iki-üç hafta arasında değişmektedir.

---

¹⁶⁸ ÖZBEK T., a.g.m., s.17.

¹⁶⁹ KOZAK N., a.g.m., s.37.

-Kür merkezinde küristlere sunulan hizmetlerin kalitesini fiziksel aletler, ekipmanlar ve termal suyun özellikleri tek başına belirleyemez; çünkü kurumun hem hammaddesi hem de son ürünü insandır.

- Termal turizm işletmelerinde küristlerin yalnızca kür merkezindeki balneoterapi uygulamaları değil, aynı zamanda uyuma, dinlenme ve diyet uygulamaları da önemlidir. Özellikle diyet yemekleri konusunda termal turizm işletmesinde ciddi uygulama ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kür merkezi ile, yiyecek-içecek departmanı arasında koordinasyon tam olarak sağlanmalıdır.

- Küristler, günün bir iki saatini kür merkezindeki balneoterapi uygulamaları ile destek tedaviler için harcamakta ve dolayısıyla günün kalan süresi boş zaman olarak kalmaktadır. Termal turizm işletmesinde boş zamanların değerlendirilmesi konusunda ciddi uygulama ve düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.ÜLKEMİZDEKİ TERMAL TURİZM TESİSLERİNE ve KÜR UYGULAMALARINA YÖNELİK BİR ÖRNEK; AFYON-ÖMER -GECEK TERMAL TURİZM MERKEZİ VE ORUÇOĞLU TERMAL OTELİ

4.1 ÖMER-GECEK TERMAL TURİZM MERKEZİ;

Termal kaynaklar yönünden oldukça zengin olan Ege Bölgemizde yer alan, otantik ismiyle Afyonkarahisar ili; ulusal düzeyde bilinen termal merkezleri yanında, keşfedilerek değerlendirilmeyi bekleyen termal kaynakları da bünyesinde barındırmaktadır.¹⁷⁰

Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezi; Afyon ili merkez ilçesine bağlı Demirçevre ve Köprü köyleri sınırları içinde bulunmakta olup; il merkezine 15 km. Uzaklıktadır. Turizm merkezi alanı yaklaşık 1300 hektardır. Alan çok büyük olması nedeniyle bütün olarak kullanılmamaktadır ve alan içerisindeki tesislerde birbirinden uzaktır. Çalışma kapsamındaki alan ilk kez 13 Eylül 1989 yılında turizm merkezi ilan edilmiştir; ancak ilan olan sı-

---

¹⁷⁰ TUTAR Erdiñ, "Afyonkarahisar'da Termal Turizm Potansiyeli", Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, 1991 Turizm Yılığı, Ağustos 1991,, s.216.

nırlar daha sonra yetersiz bulunmuş ve 17 Ekim 1995 tarihinde sınırlar genişletilerek yeniden ilan edilmiştir.¹⁷¹

Afyon il merkezine çok yakın olması nedeniyle, Ömer-Gecek Turizm merkezi'nde tipik karasal iklim özelliklerine rastlanmaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 11.1 °C, en yüksek sıcaklık 37.8 °C ve en düşük sıcaklık - 27.2 °C olarak ölçülmüştür. Yıllık ortalama yağış miktarı 435.8 mm.dir.¹⁷²

Termal merkezdeki kaynakların sıcaklıkları 42-53 °C arasında, sondaj kuyu sularının sıcaklıkları ise 51-98 °C arasında değişmektedir. Suların debisi ise 90 lt/sn dir.¹⁷³

Afyon, Ömer-Gecek termal alanından çıkan mineralize-termal suların klarür, bikarbonat, sülfat, sodyum, kalsiyum, magnezyum, demir, arsenik, karbondioksit, florür içermesi ve toplam mineralizasyon ile erimiş gatin 1 mg/lt'nin üzerinde olması nedeniyle endikasyon (şifa) özelliği bulunmakta olup, etki ettiği hastalıklar şu şekildedir.¹⁷⁴

- Romatizmal hastalıklar
- Deri hastalıkları
- Kadın hastalıkları
- Kalp ve kan dolaşımı hastalıkları
- Sinir ve sinirsel hastalıklar
- Sindirim sistemi hastalıkları
- Yorgunluklar
- Eklem ve kireçlenme rahatsızlıkları
- Beslenme bozukluğu
- Ameliyat sonrası rahatsızlıklara olumlu etki yapar.

¹⁷¹ "Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezi Envanter Raporu", Turizm Bak.Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Temmuz 1996, s.3.

¹⁷² a.g.e., s.11.

¹⁷³ a.g.e., s.14.

¹⁷⁴ a.g.e., s.11.

Ömer-Gecek termal alanı Afyon ilinin hızla gelişen en büyük tesis ve yatırımlarının yer aldığı bir alandır. Turizm merkezi içerisinde tesis ve kaynakların dağılımına göre termal su kullanım yerleri şu şekildedir.¹⁷⁵

- a- Ömer Kaplıcası Tesisleri,
- b- Gecek Kaplıcası Tesisleri,
- c- Hayat Jeotermal Tesisleri,
- d- Oruçoğlu Termal Tesisleri,

Kaplıca Merkezinin Teknik Alt Yapısı:¹⁷⁶

a- Ulaşım : Ömer-Gecek Kaplıcası Termal Turizm Merkezi Alanı, Afyon-Kütahya karayolu üzerinde ve Afyon İl merkezine 15 km. Uzaklıktadır. Kaplıca merkezi anayolun 1 km. Kadar içinde olup; Oruçoğlu ve Hayat Jeotermal tesisleri anayol üzerindedir.

b- Elektrik : Turizm merkezinde ve mevcut tesislerde elektrik şebeke sistemi vardır ve yeterlidir.

c- İçme ve Kullanma suyu : Turizm merkezi alanı içinde içme ve kullanma suyu şebekesi mevcut olup, yeterlidir.

d- Kanalizasyon : 1996 yılı içinde yapılan son çalışmalarla kaplıcanın ve turizm merkezinin bütün kanalizasyon şebekesi tamamlanmıştır.

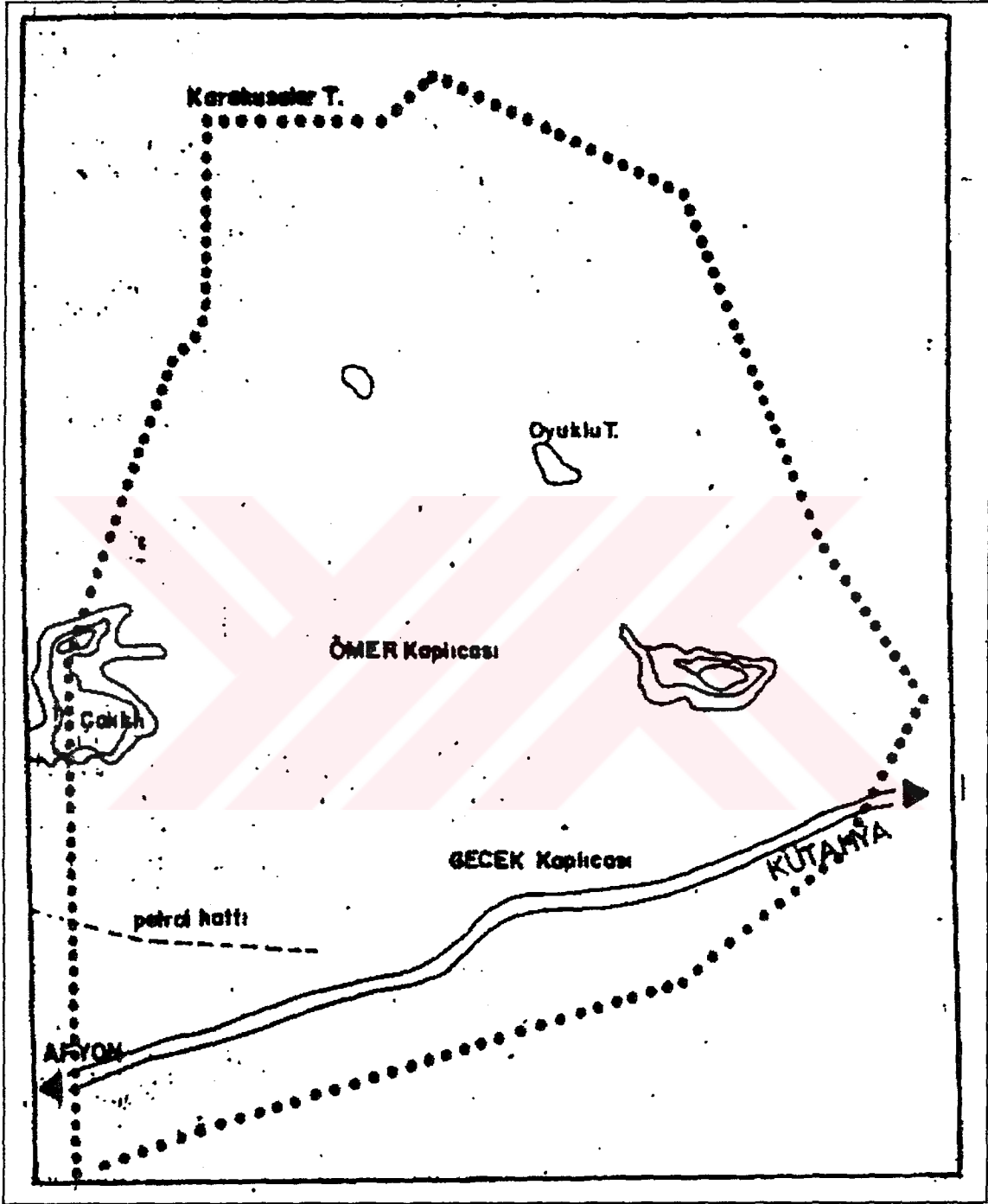
e- Arıtma : Turizm merkezi alanı içinde sadece Oruçoğlu Termal Oteli'nde arıtma sistemi vardır.

---

¹⁷⁵ a.g.e., s.12.

¹⁷⁶ a.g.e., s.15.

Şekil (5) Afyon-Ömer Gecek Termal Turizm Merkezi

Kaynak : Turizm Bakanlığı, Yatırımlar Genel Müdürlüğü

f- Haberleşme : Turizm merkezi alanı içinde haberleşme sistemi yeterlidir.

Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezinde yukarıda da belirtildiği gibi temel dört tesis bulunmaktadır. Fakat Oruçoğlu Termal Oteli haricindeki tesisler gerek turizm potansiyeli, gerekse kür uygulamaları açısından pek önem taşımamaktadır. Sadece havuz ve termal suyun kaynağında banyo yapma imkanı sunulmaktadır. Dolayısıyla yapmış olduğuna çalışmanın ağırlık noktası Oruçoğlu Termal Otel'i olmuştur.

4.2 ORUÇOLU TERMAL TESİSLERİ

Oruçoğlu Termal Tesisleri, Türkiye'de ideal bir termal tesis niteliğinde kurulmuş ilk tesislerdir. Otelde hizmet ve konfor standartları ile sunulan sağlık hizmetlerinin durumu oldukça iyidir.¹⁷⁷ Oruçoğlu Termal Tesisleri 1992 yılında hizmete girmiştir ve 15.000 m2 lik bir kapalı alana sahiptir.¹⁷⁸

Tesis temel olarak dört ana bölümden oluşmaktadır.

- 1- Türk Hamamları
- 2- Asli Konaklama Birimi
- 3- Rekreasyon Ünitesi (Club Akronium)
- 4- Kür Merkezi

---

¹⁷⁷ a.g.e., s.35.

¹⁷⁸ Afyon İli Tatil Danışma Rehberi, Afyon Valiliği İl Turizm Müdürlüğü Yayını, 1994, s.12.

4.2.1 Türk Hamamları

Turizm merkezi ve aynı zamanda Oruçoğlu Tesislerinin girişindedir. Termal suyun kaynağından direkt olarak getirilen mineralize sularla; tipik türk hamamlarındaki kurnalarda yıkanmaların yapıldığı birimlerdir. Hamamlara giriş 100.000 TL. olup; bay ve bayanlar için ayrı ayrı mekanlar düzenlenmiştir. Halka açık bu hamamlara ulaşım ücretsiz servisler sayesinde yapılabilmektedir.

4.2.2 Termal Otel

Otel beş yıldız standartı taşımakta olup; 250 oda ve 600 yatakla hizmet vermektedir. Genelde % 60'lık bir kapasiteyle çalışmakta olan otel bayramlarda, resmi tatillerde ana karayollarının kesişme noktasında bulunması nedeniyle özellikle gününbirlik konaklamalar sayesinde % 100'lük bir kapasiteye ulaşmaktadır. Oteldeki bütün odalarda özel banyo bulunmaktadır ve 27 oda jakuzilidir. "Özel banyo ve jakuziler için günlük 1100 m³ termal su kullanılmaktadır. Banyo ve jakuzilerde 41 °C sıcaklıkta ve kaynaktan direkt getirilen termal su kullanılmakta, ayrıca tüm odalarda yine direkt kaynaktan getirilen soğuk mineral su bağlantısı da bulunmaktadır. Otelimizin ısıtılması yerden ısıtma modeliyle sağlanmaktadır. Termal suyla yapılan bu ısıtma sisteminde günlük 4100 m³ su kullanılmaktadır. Otelimizde şu an 210 idari personel çalışmakta olup, bu sayı tam kapasiteyle çalışılan yaz aylarında 400'e çıkarılmaktadır."¹⁷⁹

Otel üç restoran, bar, şark köşesi, oyun salonu, sinema salonu, atari, bilardo, langirt, masa tenisi ve çocuk oyun salonlarıyla konferans salonları olmak üzere 13 birimden oluşmaktadır.

Afyon il merkezine 14 km. uzaklıkta olan otele ulaşım her yarım saatteki ücretsiz servislerle sağlanabilmektedir.

---

¹⁷⁹ Oruçoğlu Termal Tesisleri Genel Müdür Yardımcısı Meryem KILINÇ Hanımla 18.02.1997'de yapılan görüşme

4.2.3 Rekreasyon Üniteleri (Club Akronium):

Club Akronium bir bakıma termal tesislerin kapalı rekreasyon alanı biçiminde düzenlenmiş ve kapalı bir geçitle otele bağlanmıştır. Club Akronium bünyesinde 200 m² büyüklüğünde ve 1.40 m. derinliğinde bir yüzme havuzu ve çocuklar için düzenlenmiş ayrı bir yüzme havuzu bulunmaktadır. Ayrıca tesis bünyesinde; disko, kafeterya, yüzme havuzu bulunmaktadır. 120 m uzunluğunda ve kapalı bir şekilde düzenlenmiş aqua slide-su kaydıracağı da bulunmaktadır.

Club Akronium çevresinde ise; 250 m² büyüklüğünde ve 1.40 m derinliğinde açık yüzme havuzu düzenlenmiştir. Ayrıca koşu ve yürüyüş kortu düzenlenmiş, çocuk parkı yapılmıştır.

Club Akronium ve Otel çevresinde ise rekreatif açıdan en çok dikkat çeken nokta yeşil olan eksikliğidir. Termal tesislerin Genel Müdür ve kurucusu Sn. Mehmet Oruç beye bu konu sorulduğunda şu açıklamayı yapmıştır; “Tesislerimizin çevresindeki toprağın aşırı mineralli olması bitki ve ağaç köklerini çürüterek, kurumalarına yol açmaktadır. Dolayısıyla tesislerimiz çevresinde yapmış olduğumuz yeşillendirme çalışmaları olumlu sonuç vermiştir. Dolma toprak yöntemiyle sadece çiçeklendirme yapılabilir.”¹⁸⁰

Ayrıca, Club Akronium bünyesinde; yaz aylarında rekreasyon amaçlı step-aerobik programları ve beden eğitimi sorumlusu gözetiminde aletli ve aletsiz beden eğitimi programları düzenlenmektedir.

---

¹⁸⁰ Oruçoğlu Termal Tesisleri Genel Müdür ve Kurucusu Sn. Mehmet ORUÇ Bey’le 18.02.1997’de yapılan görüşme.

4.2.4 Kür Merkezi

Kür merkezi; fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi, masaj salonu, pelioterapi, aroma terapi, saunalar, jakuzili havuzlar, güzellik ve zayıflama merkezi, akupunktur ve bioenerji ünitesi, aletli jimnastik salonu, türk hamamı, ağır hasta banyo havuzu, tedavi havuzu, ameliyatsız böbrek taşı kırma merkezi ve çeşitli kan tahlillerinin yapıldığı laboratuvar olmak üzere 14 bölümden oluşmaktadır.

Kür merkezine, tedavi imkanlarından yararlanmak üzere müracaat edenler önce başhekim tarafından muayene ediliyor ve gerekli görülmesi halinde kür merkezi bünyesinde bulunan laboratuvarında kan tahlilleri yapılarak teşhis konuluyor ve F.T.R uzmanlarıyla birlikte ziyaretçinin kalma süresine göre tedavi programı hazırlanıyor. Tam ve etkili bir kür tedavisi olmak isteyen ve süre sınırlaması olmayan ziyaretçilere; 21 gün, günde iki kez 20 dakikalık havuz tedavisi ve diğer destekleyici tedaviler uygulanıyor. Ayrıca bu tedaviler sırasında gerekli görülürse küristlere içme tedavisi de verilebiliyor.

“Kür merkezimizde şu anda dahiliye uzmanı başhekim bir bay, iki bayan F.T.R uzmanı, üç bayan masör görev yapmaktadır. Tam doluluğa ulaştığımız yaz aylarında sağlık personeli sayısını arttırma yoluna gitmekteyiz. Kür merkezimizde yapmış olduğumuz uygulamalarımız genellikle elektroterapi (F.T.R.) ve termal havuz tedavilerini içermektedir.”¹⁸¹

Kür merkezini oluşturan başlıca birimler ve bu birimlerde verilen tedavi hizmetleri şu şekilde gözlemlenmiştir.

---

¹⁸¹ Oruçoğlu Termal Tesisleri Başhekimi Sn.Oktay SAYMAN Bey’le 17.02.1997’de yapılan görüşme.

4.2.4.1 Elektro terapi merkezi :

Kür merkezinin en önemli birimidir ve şu hizmetler verilmektedir. Ultrason, tens, hot pack, traksiyon, lazer ve ultraviyole uygulamaları, interferasiyel ve akupunktur. Elektroterapi (F.T.R.) uygulamaları genellikle romatizmal hastalıkların ve kireçlenme sonucu oluşan rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılmaktadır.

4.2.4.2 Masaj Ünitesi :

Masaj ünitesinde total, lokal masaj, selülit masajı, tedavi masajı, yüz ve boyun masajı uygulamaları yapılmaktadır. Uygulamaların temel amacı kas spazmlarını çözerek vücudu dinlendirmek ve rahatlatmaktır.

4.2.4.3 Aromatherapie merkezi :

Yurdumuzun çeşitli yörelerinden getirilen onsekiz adet bitkinin yaprak ve köklerinin termal suda kaynatılıp, süzülmesiyle hazırlanan suda bir saat süreyle küvet banyosu yapıldığı bölümdür. Dermatolojik rahatsızlıkların ve kaşıntıların tedavi edilmesinde kullanılmaktadır.

4.2.4.4 Güzellik ve Zayıflama Merkezi :

Saç Bakımı; Doğal bitki özlerinden hazırlanmış özel bir kremin yarım saat süreyle masaj yöntemiyle uygulanması ve termal suyla yine masaj yapılarak yıkanması suretiyle yapılmaktadır. Saç köklerini güçlendirerek saçın dökülmesini ve kepeklenmeyi önlemek amacıyla uygulanmaktadır.

Cilt bakımı mekanik yolla cildi germek suretiyle ve özel olarak hazırlanmış maskeler olmak üzere yapılan iki türlü uygulamayla ciltteki kırışıklıkların giderilmesini cildin temizlenmesi ve canlandırılması sağlanmakta ve isteyen müşterilere özel olarak cilt bakımı da yapılabilmektedir.

Zayıflama Birimi; Mekanik yolla veya aramatermo adı verilen yöntemle küristlere üç günde en az üç kilo zayıflama imkanı sağlanabilmekte. Ayrıca uygulamalar genel olduğu gibi lokal de olabilmektedir. Gerekli görülen durumlarda ve istendiği takdirde küristlere yukarıdaki uygulamaların yanında diyet tedavisi de verilmektedir.

4.2.4.5 Termal Tedavi Havuzu :

Bay ve bayan bölümlerinde ayrı ayrı düzenlenmiştir. 38 - 40 °C arasında sıcaklıkta termal su kullanılmakta olup, 20 m² büyüklüğünde ve 1.40 cm derinliğindedir. Günde yirmi dakika süreyle iki seansta uygulama yapılmaktadır. Ayrıca termal tedavi havuzunun yanında altı adet özel jakuzili banyo odası oluşturulmuştur. Gerekli görüldüğü takdirde hastalara termal havuz tedavisi yerine bir saat süreyle havuzdaki su basıncıda artırılarak uygulama yapılabilmektedir.

4.2.4.6 Peliidoterapi Bölümü

Sıvama çamur ve çamur suyunda küvet banyosu uygulamalarının yapıldığı birimdir. Kurutulmuş olarak Afyon-Sandıklı'dan getirilen çamurların, termal suyla yumuşatılmasından sonra; rahatsızlık olan bölgeye yarım saat süreyle sıvama-beleme şeklindeki uygulamayı içermektedir. Gerekli görülürse yumuşatılan çamurun suyunda yarım saat süreyle küvet banyosu uygulamaları da yapılabilmektedir.

Tablo (12) Oruçoğlu Termal Tesisleri Su Kullanımı

Birim Adı	Birim Sayısı	Boyut (m) - Hacim (m)	Kullanım Süresi (Saat)	Değişim Sayısı	Günlük Termal Su Tüketimi (m ³ /gün)	Toplam Tüketimi
Kapalı Yüzme Havuzu	1	12.x15x1.40=262.5	16	2	525	
Açık Yüzme Havuzu	1	25x10x1.40=350	16	2	700	
Çocuk Yüzme Havuzu	1	10.5x12.5x0.50=65.6	16	2	131.2	
Halk Banyoları	-	5x6x1.40=42	16	2	84	
Özel Banyolar	6	2.3x2.3x1.35=7.14	16	-	914	
Kür Merkezi Havuzları	2	4x4x1.40=22.4	16	3	67.2	
Yeni Otel Banyolar	19	2x1x1=2	16	16	- 606	
Kay-Kay Havuzları	1	8x4x0.80=26	16	3	78	
Jakuzi	1	2x2x1=4	16	4	16	
Otel Odası Banyoları	428	2x0.80x0.60=0.96	24	-	410	

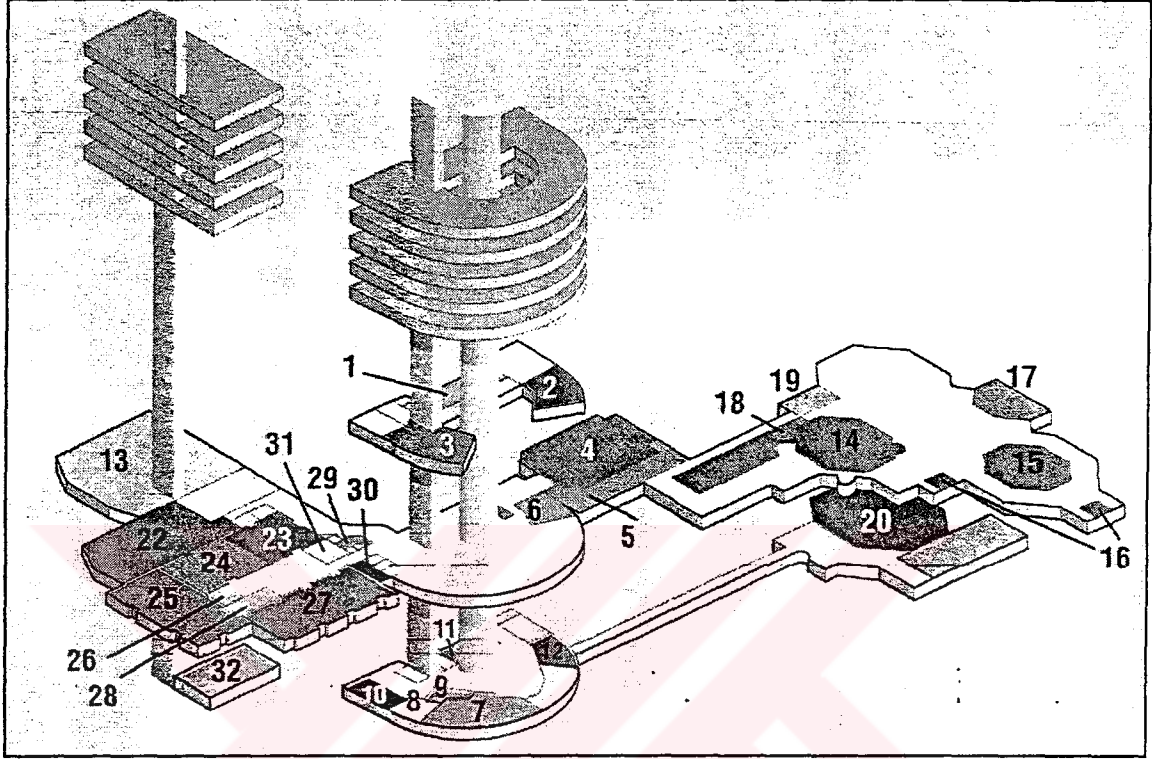
Toplam = 3534.2 m³/gün
= 40.9 lt/sn.

Kaynak : Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü

Yukarıdaki temel uygulamaların dışında ameliyatsız böbrek taşı kırma ünitesi, solaryum yani mekanik bronzlaşma hizmeti sunulan birim ve ağır hasta banyo havuzu olarak adlandırılan yaşlı ve ileri derecede rahatsız küristlere havuz tedavisi uygulamalarını yapılan birimde mevcuttur.

Oruçoğlu Termal Tesislerinin mimari yapısını Şu Şekilde gösterebiliriz.¹⁸²

Şekil (6) Oruçoğlu Termal Tesisleri Mimari Yapısı

Kaynak : Oruçoğlu Termal Tesisleri Tanıtım Rehberi

1- Rose Restoran	17- Botanik Fast Foot Cafe
2- Panorama Bar	18- Vitamin Bar
3- Oyun Salonu	19- Bisiklet Turları
4- Erguvan Restoran	20- Romance Disco
5- Turkuaz Restoran	21- Bowling Salonu
6- Şark Köşesi	22- zel Aile Banyoları
7- Sinema Salonu	23- Güzellik ve Zayıflama Merkezi
8- Pinokyo Çocuk Oyun Odası	24- Masaj Salonları
9- Magicland Atari Salonu	25- Saunalar-Türk Hamamları
10- Red Ball Bilardo Salonu	26- Solaryum
11- Langırt	27- Jakuzzili Havuzlar
12- Masa Tenisi	28- Aroma Terapi Merkezi
13- Balo Salonu	29- Akupunktur ve Bioenerji niteleri
14- Havuz Jimnastiği	30- Aletli Jimnastik Salonu
15- Çocuk Havuzu	31- Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi
16- Aqua Slide	32- Röntgen ve Ameliyatsız TaŐ Kırma nitesi

¹⁸² Oruçoğlu Termal Tesisleri Tanıtım Rehberi. Afyon, 1996, s.28.

Zayıflama birimine ek olarak oluşturulan aletli jimnastik salonunda isteyen küristlere mekanik aletlerle zayıflama ve form tutma çalışmaları yapılabilmektedir. Ayrıca, yaz aylarında Club Akronium bünyesinde beden eğitimi ve aerobik grupları da oluşturulmakta ve isteyen küristler faydalanabilmektedir.

Turizm sektörümüzdeki istatistiksel eksikliğin aksine Oruçoğlu Termal Oteli'nde gayet iyi bir şekilde istatistikler tutulmaktadır. Oruçoğlu Termal Oteli Genel Müdür Yardımcısı Sn. Meryem Kılınç Hanım, gelecekteki belirsizliğin kaldırılması ve yapılacak yatırımların planlanmasında yardımcı olması amacıyla istatistiksel çalışmaların yapıldığını belirtmiştir. Otelde yapılan başlıca istatistiksel çalışmalar şunlardır.

a- Otele gelen müşterilerin meslek gruplarına göre dağılımı¹⁸³

- % 3 çok zengin yurtdışından gelenler,
- % 30 Orta ölçekli tüccar,
- % 15 Yüksek dereceli memur,
- % 17 Serbest meslek,
- % 22 Turlar,
- % 13 Küçük esnaf.

b- Otele gelen müşterilerin ikamet merkezleri ve şehirler

- % 60 İstanbul,
- % 5 Ankara,
- % 5 Antalya,
- % 20 Adana, Antep,
- % 10 Diğer.

---

¹⁸³ Oruçoğlu Termal Tesisleri Genel Müdür Yardımcısı, Sn. Meryem KILINÇ Hanımla 18.02.1997'de yapılan görüşme

c- Otele gelen müşterilerin yaş gruplarına göre dağılımı

% 15 → 10-30 yaş

% 15 → 31-40 yaş

% 20 → 41-50 yaş

% 50 → 50-70 yaş

d- Laboratuvarda yapılan tetkikler,

Gelen her küristin kan ve idrar tahlilleri(sodyum, potasyum değerleri, şeker, kolesterol, hepatit B, hepatit C, üre, kreatinin, AIDS) yapılmaktadır. Ayrıca isteyen küristlere check-up yapılabilmektedir. Laboratuvarda check-up yapılma oranı; % 70'dir.

e- Gelen küristlerin konaklama süresi;

% 70 → 1-5 gün

% 15 → 6-10 gün

% 10 → 10-15 gün

% 5 → 15 gün ve üzeri

f- Kür merkezinde en çok yararlanılan hizmetler (100 küriste göre)

% 75 → Masaj

% 40 → Fizik tedavi

% 60 → Cilt ve güzellik bakımı

% 80 → Banyo tedavisi

% 50 → Çamur banyosu

% 60 → lık bir kesimde diğer hizmetlerin yanında içme tedavisi de almaktadır.

Tesiste tutulan istatistiklerden de anlaşılabilceği gibi; tesiste konaklayan küristlerin büyük bölümü serbest meslekle ve ticaretle uğraşmaktadır. Gelen müşterilerin büyük bölü-

mü İstanbul'da ikamet etmektedir % 60. Fakat Ankara'da ikamet edenlerin oranı % 5'de kalmıştır. Bu durum tesisin tanıtımının İstanbul'da daha iyi yapıldığının ve İstanbul'dan tatil amacıyla yola çıkanların büyük bölümünün Oruçoğlu Termal Tesislerinde konakladıklarını göstermektedir. Bunda daha önce de belirtildiği gibi tesisin anayolların kesişme merkezinde bulunmasının etkisi büyüktür. Dolayısıyla tesisteki günübirlik konaklamaların oranı artmaktadır % 70. Tesiste en çok yararlanan tedavi türü de banyo tedavisi olduğu tespit edilmiştir % 80.

4.3 ARAŞTIRMANIN AMACI VE SINIRLARI

Önceki bölümlerde sık sık vurgulandığı gibi Türkiye'de termal turizm kaynak potansiyeli oldukça genişken bu kaynaklarda etkili bir kür tedavisi veren tesislerin az olması termal kaynaklarımızın tam olarak değerlendirilemediğinin bir göstergesidir. Mevcut oran termal turizmine yönelik olarak değerlendirilmesi, ülkemize önemli oranda turizm dövizini kazandırabilecektir.

Pek çok alanda olduğu gibi termal turizm alanında da yatırım yapmak isteyen girişimcilerin konuyla ilgili olarak güvenilir bilgi ve enformasyona gereksinimi bulunmaktadır. Termal turizmi alanında yatırım yapmak isteyen girişimciler, oluşturacakları bir tesis ile kimlere hizmet sunabileceklerini ancak, kişisel gözlemlerine dayandırabilmektedir. Bilimsel araştırma sonuçlarına dayanan verilerin bulunmaması nedeniyle bireysel gözlemleri de çoğu zaman gerçekleri yansıtmamaktadır. Ayrıca daha önce yapılan araştırmalarda göstermiştir ki halkımızın da termal turizmi ve kür uygulamaları hakkında bilgisi yoktur ve bilinçli bir şekilde termal kaynaklardan yararlanılmamaktadır. Halkımız hala kaplıca tedavisini termal suyun kaynağında banyo yapmak olarak nitelendirmektedir.

Bu araştırma; Ülkemizdeki termal tesislerin durumunu ve sunulan kür uygulamalarını tanıtmak ve halkımızın termal turizmi konusundaki bilgisini ve tesislerden beklentilerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla ülkemizdeki en etkili ve verimli kür

uygulamalarını sunan; Oruçoğlu Termal Tesisler tanıtılmış ve tesiste konaklayan 100 denek üzerinde yapılan anketle termal turizm talebinin durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Anket alışması yapılmadan önce tesisin genel müdür, genel müdür yardımcısı ve başheki- miyle görüşmeler yapılmış örneklem seçiminde nerileri dikkate alınmıştır. Tesisin tam doluluğa ulaştığı zamanlar belirlenmiş, ayrıca kr merkezinden en fazla yararlanan bir dönemde anket çalışması yapılmıştır. Otelde belirli bir süre konaklayan, kr merkezinde sunulan hizmetlerden yararlanan yani tesise tedavi amacıyla gelen 100 denek üzerine bu anket çalışması yapılmış, konaklama amacıyla tesise gelenler örneklem kapsamına alınma- mıştır. Sonuçta kr merkezinin kullanılabilirliği ve etkililiği ölçülmeye çalışılmıştır.

4.3.1 Deneklerin Demografik zelikliklerinin İncelenmesi

4.3.1.1 Deneklerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	40	40
Erkek	60	60
Toplam	100	100

Tablo 13 : Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Deneklerin çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Tablo (13)'de erkeklerin bu araştırma içindeki oranı % 60.0 iken, kadınların oranı % 40'da kalmıştır. Rastgele rnekleme ile yapılan bu araştırmanın sonucuna göre; Afyon-Oruçoğlu Termal Oteli'ne erkek küristlerin daha çok geldiği, dolayısıyla erkeklerin kadınlara oranla kaplıcalara daha fazla gittikleri söylenebilir.

4.3.1.2 Deneklerin Yaşları

Yaş Grupları	n	%
10 - 20	10	10
21 - 30	22	22
31 - 40	29	29
41 - 50	27	27
51 - 60	4	4
61 ve st	8	8
Toplam	100	100

Tablo 14 : Deneklerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Çalışma kapsamına alınan deneklerin yaşlarına göre dağılımı Tablo (14)'de görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere denekler çoğunlukla 30 - 50 yaş gruplarındadır. Bu sonuç; ülkemizde yaygın bir kanı olan yaş arttıkça kaplıca kullanımının da arttığı görüşünün doğru olmadığıdır. Önemli olan bir noktada kaplıca kullanımının 31 - 40 yaş grubunda daha da yoğunlaştığıdır. Bu veride insanların kaplıcalardan daha çok dinlenme ve tatil geçirme amacıyla yararlandıkları yolunda değerlendirilebilir.

4.3.1.3 Deneklerin Meslekleri

Meslekler	n	%
Memur	12	12
Serbest Meslek	23	23
İşçi	4	4
Ev Hanımı	23	23
Öğrenci	7	7
İşsiz	5	5
Diğerleri	13	13
Toplam	100	100

Tablo 15 : Deneklerin Mesleklerine Göre Dağılımı

Deneklerin mesleklerine göre dağılımı incelendiğinde Tablo (15) çoğunluğun serbest meslek (% 23) ve ev hanımında (% 23) olduğu görülmektedir. Ardından da % 13'lük bir oranla mesleklerini emekli olarak beyan edenler gelmektedir. Bu veriler, kıştelerin kaplıca kullanımında mesleklerinin durumlarından etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Turizm hareketlerinin oluşmasına ve gelişmesine de etkili olan boş zaman ve gelir unsurunun termal tesislerden yararlanmada da etkili olduğu söylenebilir.

4.3.1.4 Deneklerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	n	%
Bir okuldan mezun değil	-	-
İlkokul	7	7
Ortaokul	12	12
Lise	63	63
Yükseköğrenim	18	18
Toplam	100	100

Tablo 16 : Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo (16)'da da görüleceği gibi termal tesise gelen deneklerin eğitim durumları lise üzerinde yoğunlaşmaktadır. Deneklerin % 63'ü lise mezunu iken, bu oranı % 18 ile üniversite mezunları izlemektedir. Ayrıca okuma-yazma bilmeyenlerin oranının 0 'da kalması da dikkat çekicidir. Tablo verileri genel olarak değerlendirildiğinde kaplıcalardan yararlanan küristlerin genellikle eğitim düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kaplıcalardan yararlananların belli bir eğitim düzeyinde oldukları ve bilinçli bir şekilde kaplıca tedavisinden yararlandıkları yolunda bir çıkarım yapılabilir.

4.3.1.5 Deneklerin Aylık Gelirleri

Aylık Gelir	n	%
20 milyondan az	1	1
20 - 40 milyon	35	35
41 - 60 milyon	33	33
61 milyon ve üzeri	12	12
Bilinmeyen	19	19
Toplam	100	100

Tablo 17 : Deneklerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Deneklerin aylık gelir durumlarının, tabloda da görülebileceği gibi genel olarak 20 ve 60 milyon arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum küristlerin kaplıcadan yararlanmada ekonomik durumlarının önemli oranda rol oynadığını göstermektedir. İleri ki bölümlerde de belirtileceği gibi ülkemizdeki termal tesis arzının yetersiz olması termal tesis fiyatlarının artmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla kaplıcaların sunmuş olduğu kür hizmetlerinin fiyatlarının yüksek olması, gelir düzeyi yüksek küristlerin kaplıcalardan yararlanmasına yol açmaktadır.

4.3.1.6 Deneklerin Sürekli İkamet Merkezleri

İkamet Merkezleri	n	%
Köy	-	-
İlçe Merkezi	29	29
Belde	-	-
İl	71	71
Yurt Dışı	-	-
Toplam	100	100

Tablo 18 : Deneklerin Sürekli İkamet Merkezlerine Göre Dağılımı

Deneklerin büyük bir çoğunluğu il merkezinde yaşamaktadır. (% 71), İlçe merkezinde yaşayan deneklerin oranı ise (% 29)'dur. Araştırma kapsamına alınan 100 denekten köy, belde ve yurt dışında yaşayan kürist çıkmamıştır. Bu da Oruçoğlu Termal Tesislerine, dolayısıyla kaplıcalara olan talebin genellikle yüksek gelir grubuna sahip ve il merkezinde yaşayan kişilerden olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda il merkezinde yaşayan kişilerin deniz ve güneş turizminden çok kaplıca turizmine yöneldiğini göstermektedir. Ayrıca tesisin Afyon il merkezine yakın olması da talebin artması yönünde önemli bir etkidir. Tesis de yapılabilecek yeni düzenlemelerle çevredeki turizm talebinin tamamı tesise çekilebilir.

4.3.1.7 Deneklerin Konaklama Süresi

Konaklama Süresi	n	%
3 gün ve daha az	64	64
4 - 8 gün	34	34
9 - 12 gün	-	-
13 - 26 gün	1	1
17 - 21 gün	1	1
22 gün ve üzeri	-	-
Toplam	100	100

Tablo 19 : Deneklerin Tesislerdeki Konaklama Süresi

Deneklere tesislerdeki konaklama süreleri sorulduğunda Tablo (19)'daki veriler elde edilmiştir. Yapılan konaklamalar 3 gün ve daha az günde yoğunlaşmaktadır (% 64). Bunu 4-8 gün arasında yapılan konaklamalar izlemektedir (% 34). Kaplıcalara kür amacıyla gidenlerin kaplıcadan istedikleri şifa katkısını alabilmeleri için doktorların da tavsiyesinde olduğu gibi üç hafta (21 gün) konaklama yapmaları gerekmektedir. Fakat bulgularımız içinde % 1'lik bir kesim yani bir kişi tesiste 21 günlük bir konaklama yapmaktadır ve çok düşük bir orandır. Bu da deneklerin daha çok dinlenme, eğlenme ve zindeleşme amacıyla tesise geldikleri yolunda yorumlanabilir. Dolayısıyla tesisin doluluk oranı genellikle günübirlik konaklamalardan oluşmaktadır ve tesise gelenlerin etkili ve tüm bir kür tedavisi almadıkları ortaya çıkmaktadır.

4.3.1.8 Deneklerin Tesise Geliş Amaçları

Geliş Amacı	n	%
Dinlenme, Eğlenme, Zindeleşme	49	49
Tatil	25	25
Rahatsızlığı Tedavi Ettirme	19	19
Refakatçi	7	7
Toplam	100	100

Tablo 20 : Deneklerin Tesislere Geliş Amaçları

Tablo (20), deneklerin tesise geliş amaçlarını göstermektedir. Tablodan da görüleceği üzere bulgular iki noktada yoğunlaşmaktadır. Bunlardan ilki tesise dinlenme, eğlenme, zindeleşme amacıyla geldiklerini göstermektedir (% 49). Öte yandan deneklerin % 25'i de tesise tatil amacıyla gelmektedir. Bu iki bulgu tesise deneklerin tedavi amacından daha ziyade dinlenme ve tatil amacıyla geldiklerini göstermektedir. Ayrıca bu durumda tesisteki konaklama sürelerinin de düşük olmasının etkisi vardır. Tesisin ana karayollarının bileşim noktasında olması sebebiyle; dinlenme amacıyla bir iki günlük yapılan konaklamalar dinlenme, eğlenme ve zindeleşme amacıyla tesise gelenlerin sayısının artmasına neden olmaktadır. Tesisin kür merkezinin modern ve yeterli olmasına rağmen, rahatsızlığını tedavi ettirme amacıyla gelenlerin oranının (% 19) düşük olması dikkat çekici bir bulgudur. Bu sonuçta eğer günübirlik konaklamalar olmasa tesisin doluluk oranının düşük olacağını ortaya çıkarmaktadır. Bu durum tesis yöneticileri tarafından önemle dikkate alınmalı ve kür merkezine daha fazla kürist çekebilmek için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

4.3.1.9 Deneklerin Kaplıca Alışkanlıkları

Daha Önce Aynı Tesise Geldi mi ?	n	%
Evet	55	55.0
Hayır	45	45.0
Toplam	100	100

Tablo 21 : Deneklerin Tesisi Kullanma Durumu

Deneklere daha önce aynı tesise gelip gelmedikleri sorulduğunda Tablo (21)'deki veriler elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 55'i daha önce aynı tesise geldiği beyan etmektedir. Bu tesis açısından önemli bir bulgudur ve tesisin müşteri tatmin oranı % 55 düzeyindedir. Buradan da ayrıca şu sonuca gidilebilir. Türk küristlerin en az yarısının düzenli olarak tesise gitme alışkanlığı vardır.

4.3.2 Deneklerin Termal Turizm Talebi İle İlgili Davranışlarının ve Tesisle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi

4.3.2.1 Tesise Gelen Küristlerin Rahatsızlıkları

Sağlık Açısından Herhangi Bir Rahatsızlığınız Var mı ?	n	%
Evet	33	33
Hayır	67	67
Toplam	100	100

Rahatsızlıkları	n	%
Romatizmal Hastalıklar	11	33.3
Cilt Hastalıkları	8	24.2
Kireçlenme ve Bel Ağrısı	12	36.3
Diğer	2	6.0
Toplam	33	100

Tablo 22 : Tesise Gelmeye Yönelten Vücut Rahatsızlıkları

Deneklere sağlık durumları açısından herhangi bir rahatsızlığı olup-olmadığı sorulduğunda % 67'si hayır cevabını vermiştir. Bölüm 4.3.1.8'de açıklandığı gibi deneklerin büyük çoğunluğu tesise herhangi bir rahatsızlığını tedavi ettirmek için değil de, dinlenme ve tatil amacıyla gelmektedir. Herhangi bir sağlık problemi olan denek sayısı 33'dür. Bu deneklere rahatsızlıklarının ne olduğu sorulduğunda ise Tablo (22)'deki veriler elde edilmiştir. Tablodan da görülebileceği gibi deneklerin rahatsızlıkları, kireçlenme ve bel ağrısı (% 36.3), romatizma (% 33.3) ve cilt hastalıkları (% 24.2)'dir. Toplumumuzun genelinde etkili olan romatizma ve kireçlenmenin, Oruçoğlu Termal Tesislerine gelen küristlerin de ortak rahatsızlıkları olduğu görülmektedir.

4.3.2.2 Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar

Unsurlar	n	%
Doktor Tavsiyesi	15	15
Tanıdık Tavsiyesi	34	34
Fiyat	-	-
Hastane Sevki	2	2
Kaplıca Tedavisinin Yararı	49	49
Toplam	100	100

Tablo 23 : Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar

Deneklere kaplıcaya gelmeye nasıl karar verdikleri sorulduğunda alınan yanıtların iki seçenek üzerinde yoğunlaştığı gözlenmiştir (Tablo (23)). Bu seçenekler içinde, “Kaplıca tedavisinin yararını bildiğimden dolayı geldim” cevabı verenler çoğunluktadır (% 49). Ayrıca tanıdık tavsiyesine uyarak gelenlerin oranı da % 34 olmuştur. Bu verilerden şu sonuç çıkmaktadır; Tesise gelen küristlerin büyük çoğunluğu (% 49) kaplıcalar ve kaplıca tedavilerinin yararını bilmektedirler ve bilinçli bir şekilde tesise gelmektedir. Dolayısıyla halkımız kaplıcalar hakkında yeterli bilgiye sahiptir ve tesislere bilinçli bir şekilde gitmektedirler. Bunun yanında tesise gelenlerin içinde % 15’lik bir oranın doktor tavsiyesiyle gelmesi, kaplıcalarında sağlık tesisi sayılabileceğini gösteren bir veridir.

4.3.2.3 Deneklerin Tesiste Gördükleri Tedaviler

Tedaviler	n	%
Fizik Tedavi	31	12.7
Masaj ve Zayıflama Tedavileri	51	20.9
Su Altı Masajı	2	0.8
Gaz Banyosu	-	-
Ozon Banyosu	-	-
Cilt Bakımı	23	9.4
Banyo Tedavisi	44	18.1
Basınçlı Su İle Duş	1	0.4
Buhar Banyosu	3	1.2
Çamur Banyosu	23	9.4
Diyet	12	4.9
İçme Kürü	14	5.7
Diğer (hamam vs.)	39	16.0
Toplam	243	100.0

n= Verilen Cevap Sayısı (Bir denek aynı zamanda birden fazla hizmetten yararlanabilmektedir.)

Tablo (24) Deneklerin Tesiste Gördükleri Tedaviler

Anket sorularının hazırlanması sırasında deneklerden görülen tedavi ile ilgili olarak herkesin birden fazla tedaviyi görebileceği dikkate alınarak, deneklerden gördükleri bütün tedavileri işaretlemeleri istenmiştir. Yararlanılan tedaviler için de masaj ve zayıflama tedavileri ön planda gelmektedir (% 20.9). Masaj ve zayıflama ünitelerinin birlikte değerlendirilmesi bu sonucu ortaya çıkarmıştır. İkinci sırada % 18.1'lik oranla banyo tedavisi gelmektedir ki; Türk halkının kaplıca alışkanlığında havuza girerek yıkanma ve suyun tedavi özelliğinden direkt olarak yararlanma en yaygın uygulama olacak hala varlığını sürdürmektedir. Ayrıca tesiste fizik tedavi ve buhar banyosu birimlerinin de çok iyi olması, kullanılabilirliklerini arttırmıştır. Sonuç olarak, genellikle tesise dinlenme ve tatil amacıyla gelenlerin dinlendirici ve rahatlatıcı bir tedavi türü olan masaj ve zayıflama tedavisinden yararlandıkları ve su kaynağında banyo yapıp, havuza girme alışkanlığının hala devam ettiği görülmüştür.

4.3.2.4 Tesiste Bir Günde Görülen Tedavinin Süresi

Tedavinin Süresi	n	%
20 Dakikadan Az	-	-
1 Saatten Fazla	34	34
20 - 40 Dakika	11	11
40 - 60 Dakika	44	44
Bilinmeyen	11	11
Toplam	100	100

Tablo 25 : Tesiste Yararlanılan Tedavilerin Süresi

Deneklerin % 44'ü bir günde 40 - 60 dakika arasında değişen sürelerde tedavi görmektedir. Bu oranı % 34 ile 1 saatten fazla süreyle tedavi görenler izlemektedir. 20 - 40 dakika arası tedavi görenlerin oranı ise % 11'de kalmıştır. Bulgular göstermektedir ki; Türk vatandaşlarının kaplıcalardan yararlanmaları hala geleneksel ölçüleri aşmamıştır. Tesis bazında incelersek tesiste çağdaş kaplıca hekimliğinin öngördüğü tedavi süreleri uy-

gulanmamaktadır. Çünkü 20 dakika ve daha az süre de tedavi gören denek sayısı sıfırda (% 0.0) kalmıştır. Oranın bu kadar düşük olması Oruçoğlu Termal Oteldeki konaklama süresinin düşük olmasına bağlanabilir. Çünkü denekler aynı gün birden fazla tedaviden yararlanmaktadır ve kısa süreli olan konaklama süresi içinde tedavi zamanı sıkışmaktadır. Ayrıca otel hekimlerince de tedavinin sıkışmasına da izin verilebilmektedir, çünkü sonuçta özel sektör olduğundan dolayı kâr amacı ön plana çıkmaktadır. Otel yönetiminin tesiste etkili bir kür tedavisi verilmesini sağlayabilmesi için öncelikle konaklama süresini uzun zamana yayması gerekmektedir.

4.3.2.5 Tesisteki Tedavi Uygulama Türleri

Tedaviyle İlgilenenler (Uygulama Türü)	n	%
Tedavisini Kendisi Uygulayan	19	19
Tedavisini Refakatçisi Uygulayan	1	1
Tedavisi Sağlık Personelince Uygulanan	46	46
Tedavisi Sağlık Personelinin Gözetiminde Uygulanan	34	34
Toplam	100	100.0

Tablo 26 : Deneklerin Tedavileriyle İlgilenenler

Deneklere kaplıcada tedavileri kimler tarafından yapıldığı sorulduğunda elde edilen sonuçların çoğunluğunda, yararlanılan tedavi türlerinin uygulamasının sağlık personelince yapıldığı ortaya çıkmıştır (% 46) Tedaviyi sağlık personelinin gözetiminde yapanların oranı ise % 34 olmuştur. Bu bulgular tesiste yapılan tedavi uygulamalarının modern bir boyuta ulaştığının göstergesidir, çünkü yapılan tedavilerin etkili olması ve herhangi bir risk ortaya çıkarmaması için uygulamaların büyük bir bölümü sağlık personeli veya onun gözetiminde yapılmaktadır.

4.3.2.6 Deneklerin Günlük Harcama Tutarları

Günlük Harcama Tutarı	n	%
2 milyon ve daha az	23	23
2 - 5 milyon TL.	32	32
5 - 10 milyon TL.	10	10
10 Milyon ve Daha Üzeri	-	-
Bilinmeyen	35	35
Toplam	100	100

Tablo 27 : Deneklerin Günlük Harcama Tutarları

Deneklere günlük harcama tutarları sorulduğunda Tablo (27)'deki veriler elde edilmiştir. Deneklerin günlük harcama tutarlarının 2 - 5 milyon arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu rakamı % 35'lik oranla harcama tutarını bilmeyenler izlemektedir. Harcama tutarlarının bilinmemesi konaklama süresinin düşük olması sebebiyle günde birden fazla tedaviyi almalarından da kaynaklanmaktadır. Tatil amacıyla gelenlerin çok olması ve bir çok aktiviteye aynı anda katılmak istemeleri harcama tutarını arttırmaktadır.

4.3.2.7 Deneklerin Giderlerinin Karşılama Durumu

Giderlerin Karşılama Durumu	n	%
Kendisi Karşılıyor	96	96
SSK Karşılıyor	2	2
Emekli Sandığı Karşılıyor	-	-
Özel Sigorta Kuruluşları Karşılıyor	-	-
Bilinmeyen	2	2
Toplam	100	100.0

Tablo 28 : Tesisteki Tedavi Giderlerinin Karşılama Durumu

Deneklere giderlerini karşılama türü sorulduğunda Tablo (28)'deki veriler elde edilmiştir. Giderlerini kendisi karşılayanların arası deneklerin tamamına yakındır (% 96). Bu durum ülkemizde sosyal kürün gelişmediğini ortaya koymaktadır.

4.3.2.8 Deneklerin Tesis Fiyatları Hakkındaki Görüşleri

Tesis Fiyatları Hakkında Görüş	n	%
Ucuz	9	9
Çok ucuz	-	-
Pahalı	52	52
Çok Pahalı	3	3
Bilinmeyen	36	36
Toplam	100	100.0

Tablo 29 : Deneklerin Tesis Fiyatları Hakkındaki Görüşleri

Deneklerin çoğunluğu tesis fiyatları hakkında görüşleri sorulduğunda tablo (29)'daki veriler elde edilmiştir. Tesis pahalı bulanların oranı % 52'dir. Yani deneklerin yarısından fazlası tesis fiyatlarını pahalı bulmaktadır. Tesis fiyatları hakkında fikir beyanında bulunmayan denek sayısı ise % 36'dır. Bu durum da; deneklerin büyük bölümü (% 52) tesis fiyatlarını pahalı bulmakta ve yine % 36'lık bir kısmın ise bu konuda bilgisi olmamaktadır. Bu da arz eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Şekil (7)'de Oruçoğlu Termal Otelinin kür merkezi fiyatları görülmektedir.

Şekil (7) Oruçoğlu Termal Tesisleri Konaklama Fiyatları

FROM :THERMAL RESORT ORUÇOĞLU	
TO :	
ATT :	
REF :FİAT HAKKINDA	
DATE :	
SAYIN :.....	
TARİHİ KAPLICALAR YÖRESİ AFYON'DA KURULU BULUNAN İŞLETMEMİZDE ;	
A-)TURİSTİK OTEL,	
B-)SAĞLIK TURİZMİ(KAPLICA TURİZMİ)	
C-)FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZİ OLARAK HİZMET VERİLMEKTEDİR.	
BU SEZONDA SİZLERE UYGULANACAK FİATLARIMIZ AŞAĞIDA BİLGİLERİNİZE SUNULMUŞTUR.	
	SAYGILARIMIZLA. ÖN BÜRO MÜDÜRÜ
TEK KİŞİLİK ODA(YARIM PANSİYON).....	8.300.000.-TL
ÇİFT KİŞİLİK ODA(YARIM PANSİYON).....	10.600.000.-TL
SUİTE ODA İKİ KİŞİ(YARIM PANSİYON).....	13.000.000.-TL
PAKET PROGRAM FİATLARI	
4 GÜNLÜK KONAKLAMALARDA (YARIM PANSİYON)	
TEK KİŞİLİK ODA(YARIM PANSİYON).....	6.500.000.-TL
ÇİFT KİŞİLİK ODA(YARIM PANSİYON).....	9.000.000.-TL
7 GÜNLÜK KONAKLAMALARDA(YARIM PANSİYON)	
TEK KİŞİLİK ODA(YARIM PANSİYON).....	5.650.000.-TL
ÇİFT KİŞİLİK ODA(YARIM PANSİYON).....	7.700.000.-TL
0-4 YAŞ GRUBU ÇOCUKLAR FREE	
5-12 YAŞ GRUBU ÇOCUKLAR.....	2.300.000.-TL
İLAVE KİŞİ ÜCRETİ (YARIM PANSİYON).....	3.300.000.-TL
P.S.FİYATLARIMIZ 15.2.1997 TARİHİNDEN 16.4.1997 TARİHİNE KADAR GEÇERLİDİR.	

KUTAHYA YOLU 14. KİL. AFYON
TEL. (272) 251 50 20 12 HAT
FAX. (272) 251 50 40

Şekil (8) Oruçoğlu Termal Tesisleri Kür Merkezi Fiyatları

KÜR MERKEZİ	
FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON ÜCRETLERİ	
KULAK YIKAMA(TEK).....	600.000.-TL
KULAK YIKAMA (ÇİFT).....	1.150.000.-TL
MUAYENE	2.000.000.-TL
HOT PACK.....	250.000.-TL
ULTRASOUND.....	400.000.-TL
TENS.....	400.000.-TL
KISA DALGA DİATERMİ.....	400.000.-TL
RADAR DİATERMİ.....	400.000.-TL
DİADİNAMİ.....	325.000.-TL
İNFRARUJ.....	325.000.-TL
ULTRAVİOLE.....	400.000.-TL
M.Z.B(BAKER).....	400.000.-TL
LAZER	625.000.-TL
INTERFARANSİYEL AKIM(VAKUMLU).....	400.000.-TL
PARAFİN BANYOSU	400.000.-TL
WHIRPOOL(SU ALTI MASAJI).....	625.000.-TL
TRAKSİYON(SERVİKAL).....	325.000.-TL
TRAKSİYON(LUMBAL).....	500.000.-TL
REHABİLİTASYON EGZERSİZLERİ.....	950.000.-TL
PASTÜR EGZERSİZLERİ.....	500.000.-TL
SOLUNUM EGZERSİZLERİ.....	400.000.-TL
SEREBRAL PARALİZE EGZERSİZLERİ.....	1.000.000.-TL
UĞRAŞI TEDAVİSİ.....	400.000.-TL
PROTEZ EĞİTİMİ	400.000.-TL
CİHAZ EĞİTİMİ	400.000.-TL
ENJEKSİYON	250.000.-TL
ÇAMUR BANYOSU(KOMPLE).....	550.000.-TL
ÇAMUR BANYOSU(KİSMİ).....	400.000.-TL
AROMA TERAPİ(BİTKİ,ÇİÇEK BANYOSU).....	550.000.-TL
KÖPÜK BANYOSU(BİTKİ).....	600.000.-TL
YÜZ MASAJI+YÜZ MASKESİ(YOSUN VE BAL)...	1.800.000.-TL
ZAYIFLAMA(SELEKTRON).....	700.000.-TL
MASAJ(DİNLENDİRİCİ) LOKAL.....	750.000.-TL
MASAJ(DİNLENDİRİCİ) TOTAL.....	1.250.000.-TL
TEDAVİ MASAJI	400.000.-TL
SELLULİT MASAJI	800.000.-TL
SOLARYUM.....	400.000.-TL
TERMOAROMA.....	600.000.-TL

4.3.2.9 Deneklerin Tesisdeki Boş Zamanlarını Geçirme Şekilleri

Tablo (30) Deneklerin Tesisdeki Boş Zamanlarını Geçirme Şekilleri

Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekilleri	n	%
Odada dinlenerek	67	50.6
Çevreyi gezerek	30	22.2
Club Akroniumda (Havuzda)	15	11.1
Otel Aktivitelerine katılarak	3	2.2
Uyuyarak	5	3.7
Hamama girerek	7	5.1
Oyun salonunda	5	3.7
Beden eğitimi salonunda	3	2.2
Toplam	135	100.0

(n= Verilen cevap sayısıdır. Bir denek birden fazla şıkka cevap verebilmiştir.)

Deneklerin konaklama yaptıkları termal turizm tesisindeki boş zamanlarını değerlendirme şekilleri, kür tedavisine destek olması açısından önemli etkinliklerdir. Çünkü, balneoloji de kaplıca kürünün başarılı sonuçlar verebilmesi için destek tedavi olarak nitelendirilen tedavi çeşitleri arasında boş zamanların değerlendirilmesine yönelik aktiviteler de bulunmaktadır. Bu nedenle kişilerin kaplıca tedavisinden istenilen yararı bulabilmeleri için boş zamanlarını da kaplıca kürüne paralel olarak çeşitli aktiviteler ile doldurmaları gerekmektedir.

Tesise gelen küristlerin boş zamanlarını değerlendirme aktiviteleri üç noktada toplanmaktadır. Oda da dinlenerek boş zaman değerlendirenlerin oranı % 50.6 olmuştur. Bu oranı % 22.2 ile çevreyi gezerek boş zamanlarını değerlendirenler izlemiştir. Termal havuza girerek boş zaman değerlendirilenlerin oranı ise % 11.1 olmuştur. Buna göre en yaygın boş zamanı değerlendirme şekli, oda da dinlenmedir. Bu doğal olarak böyle gerçekleşmek zo-

rundadır; zira, gerekenden daha fazla sürelerle termal suya giren veya tedavi gören kişinin bünyesi, bu yükü kaldıramayacağı (bir de küristlerin önemli bölümünün orta ve üst yaş gruplarında olduğu dikkate alınır) ortadadır. Uzun süreli tedavi veya termal suya girmenin sonucu olarak yorulan bünyenin dinlendirilmesi oda da uyumakla veya dinlenmekle gerçekleştirilmektedir.

4.3.2.10 Deneklerin Tesiste Verilmesini veya Geliştirilmesini İstedikleri Tedavi Hizmetleri

Tedavi Hizmetleri	n	%
Fizik Tedavi	2	2
Masaj	1	1
Cilt Bakımı	3	3
Zayıflama	3	3
Havuz tedavisi	8	8
Psikoterapi	2	2
Beden eğitimi	10	10
Çamur banyosu	2	2
Türk hamamı	8	8
Verilen tedavi hizmetlerini yeterli bulanlar	40	40
Bilinmeyen	21	21
Toplam	100	100.0

Tablo 31 : Deneklerin Tesiste Verilmesini İstedikleri Tedavi Hizmetleri

Deneklerin, tesisin kür merkezi hakkındaki görüşlerini ve tedavi ünitelerinin niteliklerini ölçmek için sorulan bu soru sonucunda tablo (31)'deki veriler elde edilmiştir. Cevaplar içinde verilen tedavileri yeterli bulanlar % 40 oranındadır. Bu da tesiste verilen tedavi hizmetlerinin beğenildiğini ve yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Fakat % 10'luk bir denek tesisin beden eğitimi hizmetlerini yeterli görmemekte ve artırılmasını

istemektedir. Bunda tesiste düzenli bir beden eğitimi-jimnastik programının da verilmemesinin etkisi vardır.

4.3.2.11 Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar

Rekreasyon Üniteleri Yeterli mi?	n	%
Evet	62	62
Hayır	4	4
Bilmiyorum	34	34
Toplam	100	100.0

Tablo 32 : Deneklerin Tesisteki Rekreasyon Üniteleri Hakkındaki Görüşleri

Deneklerin çoğunluğu mevcut boş zamanları değerlendirmeye yönelik üniteleri yeterli bulmaktadır. (% 62) Zaten bölüm (boş zamanları değ.) de belirtildiği gibi deneklerin bir çoğu boş zamanlarını odalarında dinlenerek geçirmektedir. Fakat bu otel açısından pek de iyi olmayan bir durumdur. Çünkü denekler genellikle günün bir saatini tedavi amacıyla kullanmakta diğer geriye kalan 23 saat boş zaman almaktadır. Bu zamanın da genellikle 8 saati uykuda geçtiği düşünülürse 14 - 15 saatlik bir boş zaman olmaktadır. Rekreasyon üniteleri bu zamanların değerlendirilmesine yönelik üniteler olup, aynı zamanda tesise getirici birimlerdir. Eğer tesis yönetimi bu ünitelerin çekiciliğini daha da arttırlarsa, tesisdeki boş zaman değerlendirme yöntemlerini rekreasyon ünitelerine çekebilirler.

4.3.2.12 Deneklerin Tesislerde Bulunmasını İstedikleri Rekreasyon Üniteleri

Etkinlikler	n	%
Rekreatif etkinlikler yeterli ve iyi bulanlar	50	50
Kütüphane	2	2
Sinema-Tiyatro	1	1
Bilinmeyen	47	47
Toplam	100	100.0

Tablo 33 : Deneklerin Tesiste Bulunmasını İstedikleri Rekreasyon Üniteleri

Deneklerin büyük bölümü (% 50) rekreatif üniteleri yeterli bulmaktadır. Fakat % 47'lik bir kısmı bu konuda fikir beyan etmemiştir. Bu da deneklerin termal tesislerde nasıl rekreatif üniteler bulunması gerektiğini bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi; küristler bu konuda bilgilendirilmeli ve boş zamanlarını odada geçiren küristlerin rekreatif ünitelere çekilmeleri gerekmektedir.

4.3.2.13 Tesislerin Genel Durumu Hakkındaki Görüş

Görüşler	n	%
İyi	66	66
Çok iyi	27	27
Yeterli	7	7
Toplam	100	100.0

Tablo 34 : Deneklerin Tesis Hakkındaki Görüşleri

Deneklere tesislerin genel durumu hakkındaki görüşleri sorulduğunda tablo (34)'deki veriler elde edilmiştir. Dikkat edilirse deneklerin tamamı tesis hakkında olumlu fikir beyan etmişlerdir. Bunda deneklerin % 40'lık bir kısmının tesise ilk defa gelmelerinin de etkisi bulunabilir. Fakat durum gerçekte de böyledir. Ülkemizdeki termal turizm arzının

yetersiz olması, tesisler arası karşılaştırma olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Zaten, Oruçoğlu Termal Tesisleri, Ülkemizde etkili kür tedavisi verilen ender tesislerdendir.

4.3.3 Deneklerin Termal Turizmiyle İlgili Özelliklerin Çok Değişkenli Verilerle Analizi

4.3.3.1 Deneklerin aylık Gelir Durumlarının Tesiste Konaklama Süresine Göre Dağılımı

Konaklama Süresi	Tesise Gelen Deneklerin Aylık Gelir Durumları										Toplam	
	20 milyondan az		20-40 milyon		41-60 milyon		61 milyon ve üzeri		Bilinmeyen		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
3 gün ve daha az	1	100.0	22	62.8	21	63.6	8	66.6	12	63.1	64	64.0
4 - 8 gün	-	-	13	37.1	12	33.6	2	16.6	7	36.8	34	34.0
9 - 12 gün	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 - 16 gün	-	-	-	-	-	-	1	8.3	-	-	1	1.0
17 - 21 gün	-	-	-	-	-	-	1	8.3	-	-	1	1.0
22 gün ve üzeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	1	100.0	35	100.0	33	100.0	12	100.0	19	100.0	100	100.0

Tablo (35) Deneklerin Aylık Gelir Durumlarının Konaklama Süresine Göre Dağılımı

Oruçoğlu Termal Tesislerinde, deneklerin konaklama süreleri ve aylık gelir durumları arasında ilişki olup olmadığını anlamak için hipotezler şu şekilde kurulmuştur.

H_0 = Aylık gelir durumuyla, konaklama süresi arasında ilişki yoktur.

H_1 = İlgili değişkenler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo değerleri üzerine uygulanan ki-kare testinin sonucu 4,04 olarak bulunmuştur. Ki-kare testinin sonucu ki-kare tablo değerinden küçük olduğundan dolayı H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani tesiste konaklayan deneklerin aylık gelir durumlarıyla konaklama sü-

releri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu konuda ayrıca, tesisteki konaklama süresinin düşük olmasının ve tesis fiyatlarının yüksek olmasının da etkisi büyüktür.

4.3.3.2 Deneklerin Tesise Gelmesinde Etkili Olan Unsurlar

Tesise Geliş Amacı	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Dinlenme, Eğlenme, Zindelik Kazanma	36	60	13	32.5	49	49
Tatil	10	16.6	15	37.5	25	25
Rahatsızlığını Tedavi Ettirmek	11	18.3	8	20	19	19
Refakatçi	3	5	4	10	7	7
Toplam	60	100.0	40	100.0	100	100.0

Tablo (36) : Deneklerin Tesise Geliş Amaçlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Oruçoğlu Termal Tesislerinde konaklayan küristlerin cinsiyetleriyle, tesise geliş amaçları arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığını anlamak için hipotezler şu şekilde kurulmuştur.

H_0 = Deneklerin cinsiyetleri ile tesise geliş amaçları arasında ilişki yoktur.

H_1 = İlgili değişkenler arasında ilişki vardır.

Tablo değerleri üzerine uygulanan ki-kare testinin sonucu 8,7 olarak bulunmuştur. Bu değer $\alpha=0,5$ ve $\alpha= 0,1$ anlamlılık düzeyleri için kritik bölge sınırları içindedir. Bunun anlamı % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilirken, % 1 anlamlılık düzeyinde kabul edilmektedir. % 1'lik hata düzeyi daha kesin bir sonuç vereceğinden dolayı H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Ayrıca tablo değerleri incelendiğinde erkeklerde geliş amacı daha çok dinlenme, eğlenme amacına yönelikken (% 59,7), kadınlarda amaç genellikle tatil üzerine yoğunlaşmıştır. (% 37,5)

4.3.3.3 Deneklerin Yararlandıkları Tedavilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo (37) Deneklerin Yararlandıkları Tedavilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Yararlanılan Tedaviler	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Fizik Tedavi	17	11.8	14	14.7	31	13.0
Masaj	35	24.4	15	15.7	50	21.0
Su Altı Masajı	2	1.3	-	-	-	-
Gaz Banyosu	-	-	-	-	-	-
Ozon Banyosu	-	-	-	-	-	-
Cilt Bakımı	1	0.6	22	23.1	23	9.6
Banyo Tedavisi	27	18.8	15	15.7	42	17.6
Basıncılı Su ile Duş	1	0.6	-	-	1	0.4
Buhar Banyosu	1	0.6	-	-	1	0.4
Çamur Banyosu	11	7.6	12	12.6	23	9.6
Diyet	6	4.1	6	6.3	12	5.0
İçme Kürü	9	6.2	5	5.2	14	5.8
Diğer (hamam vs.)	33	23.0	6	6.3	39	16.3
Toplam	143	100.0	95	100.0	238	100.0

n= Verilen cevap sayısı olarak alınmıştır. Çünkü bir denek birden fazla tedaviden yararlanabilmektedir.

Deneklerin tesiste yararlandıkları tedavilerle, cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını anlamak için hipotezler şu şekilde kurulmuştur.

H_0 = Oruçoğlu Termal Tesislerinde yararlanılan tedaviler ile cinsiyet arasında ilişki yoktur.

H_1 = Söz konusu değişkenler arasında ilişki vardır.

Tablo değerleri üzerine uygulanan ki-kare testinin sonucu 43.58 olarak bulunmuştur. $\chi^2 > \chi^2$ tablo olduğu için H_0 hipotez reddedilmiştir. Bu durumda, Oruçoğlu Termal Tesislerinde yararlanılan tedavilerle cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ayrıca tablo değerleri de incelendiğinde; erkeklerin kadınlara oranla daha çok masaj tedavisinden (% 24.1), hamam ve termal suyun kaynağında banyo uygulamalarından yararlandıkları görülmektedir (% 27.7). Kadınlarında erkeklere oranla daha çok cilt bakımı ve güzellik uygulamalarından yararlanmaktadır. Bu uygulamanın oranı kadınlarda % 23.1 iken erkeklerde % 0.6'da kalmıştır.

4.3.3.4 Deneklerin Tesisde Kalış Süresinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Konaklama Süresi	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
3 gün ve daha az	46	76.6	18	45	64	64
4 - 8 gün	13	21.6	21	52.5	34	34
9 - 12 gün	-	-	-	-	-	-
13 -16 gün	1	1.6	-	-	1	1
17 - 21 gün	-	-	-	-	-	-
22 gün ve üzeri	-	-	1	2.5	1	1
Toplam	60	100.0	40	100.0	100	100.0

Tablo (38) : Deneklerin Tesisde Kalış Süresinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Oruçoğlu Termal Tesislerinde kalış süresiyle cinsiyet arasında ilişki olup olmadığını anlamak için şu hipotezler kurulmuş ve ki-kare testi uygulanmıştır.

H_0 = Tesiste kalış süresiyle cinsiyet arasında ilişki yoktur.

H_1 = İlgili değişkenler arasında ilişki vardır.

Tablo değerleri üzerine uygulanan ki-kare sonucu 13.6 olarak bulunmuştur. Bu değer $\alpha=0.5$ ve $\alpha=0.1$ anlamlılık düzeyleri için kritik bölge sınırları içindedir. Bunun anlamı % 5 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedilmiş, fakat H_0 hipotezi % 1 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu konuda net bir yorum yapmak mümkün değildir. Tablodaki değerler incelendiğinde ise, genellikle konaklamaların 1-8 gün arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca konaklamaların erkeklerde 3 ve daha az günde olduğu % 76.6; kadınlarda 1-8 gün arasında düzenli bir şekilde yayıldığı görülmektedir. Sonuçta; konaklama süresinin kadın ve erkeklerde her iki grup içinde kısa süreli olmasından fark olmadığı fakat erkeklerin daha az süreyle konaklama yaptıkları söylenebilir.

4.3.3.5 Tesise Gelen Deneklerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo (39) Tesise Gelen Deneklerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Boş Zaman Değerlendirme Şekilleri	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Odada Dinlenerek	31	38.2	36	66.6	67	49.6
Çevreyi Gezerek	20	24.6	10	18.5	30	22.2
Club Akronium'da (Havuzda)	12	14.8	3	5.5	15	11.1
Otel Aktivitelerine Katılarak	1	1.2	2	3.7	3	2.2
Uyuyarak	5	6.1	-	-	5	3.7
Hamama Giderek	7	8.6	-	-	7	5.1
Oyun Salonunda	5	6.1	-	-	5	3.7
Beden Eğitimi Salonunda	-(0)	-	3	5.5	3	2.2
Toplam	81	100.0	54	100.0	135	100.0

(n= Verilen cevap sayısı olarak alınmıştır.)

Deneklerin boş zamanlarını değerlendirme şekilleri ile cinsiyet arasında ilişki olup olmadığını anlamak için ki-kare testi yapılmıştır.

Tablo 39 için oluşturulan hipotez testi şu şekildedir.:

H_0 = Oruçoğlu Termal Otele gelen müşterilerin boş zamanlarını doldurmaya yönelik davranışları ile cinsiyetlerinin ilişkisi yoktur.

H_1 = Söz konusu değişkenler arasında ilişki vardır.

Tablo 39'da yer alan frekanslar üzerinde uygulanan ki-kare testinin sonucu 13.54 olarak bulunmuştur. Tablo 39'un ki-kare tablo değeri ise 14.67'dir. $\chi^2 < \chi^2$ tablo olduğundan H_0 hipotezi kabul edilir. Termal tesiste konaklayan kùristlerin boş zamanlarını değerlendirme şekilleriyle cinsiyet arasında ilişki yoktur ve ki-kare testi yardımıyla bu konuda yorum yapmak zordur. Tablo da yer alan veriler incelendiğinde de cinsiyetin bu konuda pek belirleyici olmadığı gör÷lmektedir. Deneklerin büyük bölümü boş zamanlarını oda da dinlenerek geçirdiklerini beyan etmişlerdir. Bunu her iki grupta da çevreyi gezerek boş zaman değerlendirme şekli gelmektedir. Ayrıca boş zaman değerlendirme hususunda deneklerin tesise ailecek ve gün÷birlik gelmeleri de etkili olmaktadır. Sonuçta, tesisde boş zaman değerlendirme şekillerinde cinsiyetin etkisi yoktur; oda da dinlenme ve çevreyi gezme en çok kullanılan boş zaman değerlendirme şeklidir.

ANKET FORMU

Anket, Türk Termal Turizmi Potansiyeli ile Tesisleri ve Bir Uygulama konulu yüksek lisans tezi çalışmama kaynak olması amacıyla yapılmaktadır.

Ertuğrul BAYER
SDÜ. Eğirdir M.Y.O.
Turizm ve otelcilik
Öğretim Görevlisi

1- İsminiz. ?

2- Cinsiyetiniz. ?

3- Yaşınız. ?

4- Mesleğiniz Nedir. ?

5- Eğitim Durumunuz. ?

a) Herhangi bir eğitim kurumundan mezun değil

b) İlkokul

b) Ortaokul

d) Lise

e) Yüksekokul ve Fakülte

6- Aylık gelir durumunuz ve düzeydedir. ?

a) 20. Milyondan az

b) 20 milyon - 40 milyon

c) 40. Milyon - 60. Milyon

d) 60. Milyon ve üzeri

e) Bilmiyorum

7- Sürekli ikamet merkeziniz. ?

a) Köy

b) İlçe merkezi

c) Belde

d) İl merkezi

e) Yurtdışı

8- Tesislerde konaklama süreniz. ?

- a) 3 gün ve daha az   b) 4-8 gün   c) 8-12 gün
d) 12-16 gün   e) 16-21 gün   f) 21 ve üzeri

9- Tesise geliş amacınız nedir. ?

- a) Dinlenme, Eğlenme, Zindelik Kazanma   b) Tatil
c) Rahatsızlığınızı tedavi ettirmek   d) Refakatçi

10- Kaplıca alışkanlığınız var mıdır.? Daha önce aynı tesise geldiniz mi?

11- Sağlık açısından herhangi bir rahatsızlığınız var mıdır.? Neden ?

12- Kaplıcaya gelmenizdeki etkili olan unsur nedir ?

- a) Doktor tavsiyesi   b) Tamdık tavsiyesi   c) Fiyat
d) Hastane Sevki   e) Kaplıca tedavisinin yararı

13- Rahatsızlığınızı gidermek için uygulanan tedaviler nelerdir.

(Tedavi türü veya türlerini işaretleyiniz).

Fizik tedavi	Ozon banyosu	Buhar banyosu
Masaj	Cilt bakımı	Çamur banyosu
Sualtı masajı	Banyo tedavisi	Diyet
Gaz banyosu	Basınçlı su ile duş	İçme kürü

Diğer

14- Uygulanan tedavinin süresi ne kadardır. ?

- a) 20 dakika ve daha az   b) 1 saatten fazla
b) 20-40 dakika   d) 40-60 dakika   e) Bilmiyorum

15- Tedavi uygulanma türünüz nedir. ?

- a) Tedavimi kendim uyguluyorum
b) Refakatçim tarafından uygulanıyor
c) Tedavim sağlık personelimce uygulanıyor
d) Tedavim sağlık personelinin gözetiminde yapılıyor

16- Günlük harcama tutarınız ne kadardır. ?

- a) 2.000.000 ve daha az   b) 2.000.000 - 5.000.000 arası
c) 5.000.000-10.000.000 arası   d) 10.000.000- üzeri
e) Bilmiyorum

17- Tedavi giderinizin karşılanma türü nedir. ?

- a) Giderimi kendim karşılıyorum.   b) SSK karşılıyor.
c) Emekli Sandığı karşılıyor.
d) zel Sigorta Kuruluşları karşılıyor   e) Bilmiyorum.

18- Termal Tesisin fiyatları hakkındaki görüşünüz nedir. ?

- a) Ucuz   b) ok ucuz   c) pahalı   d) ok pahalı   e) Bilmiyorum

19- Tesislerdeki boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz. ?

20- Tesiste olmasını istediğiniz tedavi türleri ve birimleri nelerdir. ?

21- Tesislerdeki rekreasyon ünitelerinin durumu hakkındaki görüşünüz nedir. ?

22- Tesislerde bulunmasını istediğiniz rekreasyon üniteleri nelerdir. ?

23- Tesislerin genel durumu hakkındaki görüşünüz. Varsa nerileriniz. ?

TEŐEKKÜR EDERİM...

4.3.4 Araştırma Bulgularının Genel Değerlendirilmesi

Türkiye'nin önde gelen termal turizm tesislerinden olan Afyon- Oruçoğlu Termal Turizm Tesisleri'nde konaklayan Türk vatandaşları üzerinde uygulanan anket soruşturmasında 100 kişi örnekleme olarak alınmıştır. Şimdiye kadar bu bölüm kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır.

Öncelikle deneklerin yaş dağılımının 30 ila 50 yaş arasında yoğunlaştığı ortaya çıkarken, cinsiyet bakımından deneklerin % 60'ının erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Sosyo-ekonomik durumlarına bakıldığında deneklerin genellikle serbest meslek çalışanı ve ev hanımlarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Eğitim durumu açısından ise deneklerin % 90'nı lise ve daha yukarı eğitime sahiptir. Ayrıca deneklerin % 70'i il merkezinde ikamet etmektedir. Konaklama süresi açısından ise, deneklerin tamamına yakınının (% 98) 8 gün ve daha az süreyle konaklama yaptıkları görülmektedir. Geliş amacı bakımından yapılan değerlendirmede ise, deneklerin çoğunluğunun (% 49) tesise dinlenme, eğlenme, zindelik kazanma amacıyla geldikleri ortaya çıkmıştır. Tesise deneklerin genellikle kireçlenme ve romatizmal hastalıklardan dolayı geldikleri ortaya çıkmıştır. Tesise gelen deneklerin geliş amaçlarında etkili olan faktörler incelendiğinde en fazla kaplıca tedavisinin yararının bilinerek gelinmesi (% 49) dikkat çekmektedir. Deneklerin tesiste genellikle masaj ve banyo tedavilerinden yararlandıkları anlaşılmıştır. Deneklerin tesiste aldıkları tedavi süresi 40 - 60 dakika arasında yoğunlaşmaktadır ki, bu oldukça sakıncalı bir durumdur. Deneklerin tedavileri genellikle sağlık personeli tarafından uygulanmaktadır (% 46). Tedavi giderlerinin karşılanması ile ilgili bulgularda, deneklerin büyük bir oranla (% 96) giderlerini kendilerinin karşıladığı ortaya çıkmaktadır. Denekler tesiste uygulanan fiyatları genellikle (% 52) pahalı bulmaktadır. Deneklerin boş zamanlarını değerlendirme şekilleri incelendiğinde ise deneklerin genellikle odada dinlendikleri (% 50.6) ortaya çıkmaktadır. Deneklerin büyük çoğunluğu tesislerde verilen tedavi hizmetlerini yeterli bulmaktadırlar (% 40). Fakat deneklerin % 10'unu tesiste verilen beden eğitimi hizmetlerinin geliştirilmesini istemektedirler. Deneklerin % 62'si tesislerdeki rekreasyon ünitelerini yeterli bulduklarını beyan et-

mişlerdir. Deneklerin % 66'sı tesisleri iyi bulduklarını beyan etmişler ve gelecek dönemlerde aynı tesise tekrar geleceklerini bildirmişlerdir.

Deneklerin tesisle ilgili düşüncelerini ve genel olarak termal turizm talebinin durumunu ölçebilmek için bazı değişkenler arasında ki-kare hipotez testi uygulanmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir.

Deneklerin aylık gelir durumlarıyla, tesisteki konaklama süresi arasında ilişki olup olmadığı araştırılmış yapılan test sonucunda tesisteki konaklama süresiyle, aylık gelir durumu arasında herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Deneklerin tesislerde 8 günden daha az süreyle konakladıkları ve bunda gelir durumunun pek ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır.

Deneklerin tesise geliş amaçlarıyla cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı test edildiği zaman iki değişken arasında azda olsa bir ilişkinin varlığı ortaya çıkarılmış ve erkeklerin tesise genellikle dinlenme amacıyla geldiği; kadınların ise tatil amacıyla daha çok tesise geldikleri tespit edilmiştir.

Tesiste yararlanılan tedavilerle cinsiyet arasında ilişki olup olmadığı araştırıldığında; istatistiksel olarak iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin genellikle masaj ve hamam uygulamalarından, kadınların ise cilt bakımı ve zayıflama hizmetlerinden yararlandıkları ortaya çıkmıştır.

Deneklerin tesiste kalış sürelerine cinsiyetlerinin etkisi olup olmadığı araştırıldığında ise istatistiksel açıdan net bir ilişki bulunamamıştır. Fakat yüzdeler incelendiğinde ise tesislerdeki kalış sürelerinin 1-8 gün arasında yoğunlaştığı ve erkeklerin daha az süreyle (% 76) konakladıkları ortaya çıkarılmıştır.

Tesisteki boş zaman değerlendirme aktivitelerine cinsiyetin etkisi olup olmadığı araştırıldığında, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde turizm olayı önceden beri deniz ve tarih turizmi üzerine yoğunlaşmıştır. Fakat günümüzde deniz ve tarih turizmiyle birlikte termal ve yayla turizmi gibi uygulamalarda önem kazanmaya başlamıştır. Ülkemiz bulunduğu coğrafi konum ve jeolojik özelliklerinden dolayı geniş bir termal kaynak potansiyeline sahiptir. Doğal zenginliklerden, tedavi edici özelliği olan termal ve içme suları, bir çok Avrupa ülkesinin turizm potansiyelinde önemli yer tutmaktadır. Ülkemizde M.T.A.'nın verilerine göre 1500 dolayındaki termal kaynak ile zengin bir termal turizm potansiyeline sahiptir. Fakat bunlardan sadece yaklaşık 300 adedinin termal tedavi amacıyla kullanılması, değerlendirilmeyi bekleyen termal kaynaklarımızın boşa aktığını göstermektedir.

Ülkemizde termal kaynak sayısı ile termal turizm işletmesi ve termal yatak sayısı karşılaştırıldığında; termal turizm gereken önemin verilmediği görülmektedir. Termal suların değerlendirilmesinden sorumlu kuruluşlar; termal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesinde, genel olarak halk sağlığının korunmasında, kaynaklardan yararlanma oranının artırılmasında ve dolayısıyla genel turizm potansiyelinin genişletilmesinde etkinlik artırıcı önlemler almak zorundadır. Ülkemizde termal turizmi aracılığıyla; turizm mevsimini uzatmak, turizm çeşitliliğini ve çekiciliğini arttırarak tesislerin doluluk ve gelir oranını yükseltmek yeni iktisadi kaynak ve iş alanları yaratarak ülke genelinde istihdama yardımcı olmak, deniz ve güneş turizminden dolayı kıyı bölgelerindeki aşırı yığılmayı kaplıcaların bulunduğu iç bölgelere kaydırarak bölgesel ve genel turizm potansiyelini ve gelir dağılımını arttırmak mümkündür. Fakat bugüne kadar termal merkezlerimiz düzenli ve planlı yapılaşmadan ve yatırımlardan yoksun kalmıştır. Termal kaynaklarımızın tam olarak değerlendirilmesi ve

etkili bir kür tedavi hizmetinin verilebilmesi için D.P.T, H.D.T.M. ve ilgili kurumlarca termal turizmüne ayrılan teşvikler arttırılmalı, ayrıca termal kaynakların bulunduğu bölgelerdeki İl Özel İdareleri ve valilikler yatırımları kolaylaştırmalı ve teşvik etmelidir.

Yapılan araştırmanın sonuçlarından da anlaşılacağı gibi ülkemizde sosyal kür gelişmemiştir. Dolayısıyla termal tedavi imkanlarından yüksek gelir grubuna sahip kişiler yararlanmaktadır. Bu da, ülkemizdeki termal tesis arzının yetersiz olmasından dolayısıyla fiyatların yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunun kısa zamanda çözüme kavuşturulması gerekmektedir. S.S.K., Bağ-kur, Emekli Sandığı gibi kuruluşlar; yapılarında kısa zamanda değişiklik yapmalı ve termal tedavi hizmetlerini de tam anlamıyla kapsamalarına almalıdırlar.

Termal kaynaklar üzerinde kurulan tesislerin yatırımcılarının ve yöneticilerinin bu konudaki bilgisizliğinden dolayı; gerek kaynak çevresinde, gerekse tesislerde aşırı bir kirlenme göze çarpmaktadır. Bu konudaki en güzel örnek Pamukkale Traverten'leridir. Daha birçok termal kaynağımız kirlenme ve kireçlenmeden dolayı özelliğini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır. İlgili Bakanlık'larca bu konu üzerine acilen tedbir alınmalı ve bütün termal yatırımcı ve yöneticilerinin katılacağı bir sempozyum düzenlenmeli, yatırımcı ve yöneticiler bilgilendirilmelidir. Gerçekten de termal tesis yatırımcıları, yöneticileri ve halkımız bu konuda bilgisizdir. Bu konuda OR-ME Jeotermal A.Ş.'nin kendi çabalarıyla yapmış olduğu girişimler taktir edilir düzeydedir. 1997 Ekim ayı içinde Çeşme'de 1 hafta süreyle düzenlenecek olan Dünya Termalizm günleri adlı programa; bütün termal tesis yatırımcı ve yöneticilerinin katılımı sağlanmalı ve bu türlü organizasyonlar desteklenmelidir.

Turizm Bakanlığı, bünyesindeki Termal Turizm Komisyonu haricindeki birimden başka ülkemizde; termal turizm yatırımlarını yönlendiren ve değerlendiren kurum yoktur. En kısa zamanda Türkiye Kaplıca Yatırımcıları ve İşletmecileri Birliği kurulmalı, bu konudaki yatırımlar ve faaliyetler belirli bir düzen dahiline alınmalıdır.

Termal turizmine yatırım yapmayı düşünen müteşebbislerin en fazla dikkat etmeleri gereken durum tesislerdeki konaklama oranının gün olarak düşük olmasıdır. Dolayısıyla tesislerde konaklama birimlerinden beklenen gelir elde edilemeyebilir. Ayrıca küristlerin termal tesis fiyatlarını yüksek buldukları da tespit edilmiştir. Gününbirlik konaklama oranının çok yüksek olması kür merkezlerinde yararlanılan hizmet sayısını ve çeşidini de düşürmektedir. Dolayısıyla kür merkezinden de beklenen gelir elde edilemeyebilecektir. Bu durumda yatırımcılar tesislerde daha çok boş zaman değerlendirmeye yönelik rekreasyon ünitelerinin sayısını arttırmalıdır. Rekreatif üniteler küristlerin boş zamanlarında tesislerde kalmalarını sağlayacak dolayısıyla gelir oranını da arttıracaktır. Tesislerdeki kür uygulama zamanının en fazla 1 saat olduğu dikkate alınırse rekreasyon ünitelerinin önemi ve gerekliliği de anlaşılacaktır.

Ülkemizdeki termal tesislerde göze çarpan ve önemle üzerinde durulması gereken bir konuda termal tesislerde görev yapan nitelikli sağlık personelinin azlığıdır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hidroloji ve Klimatoloji Ana Bilim Dalı haricinde bu alanda uzman hekim yetiştiren kurum bulunmamakta dolayısıyla bir çok termal tesiste fizyoterapistler başhekimlik yapmaktadır. Burada üniversitelere büyük yükümlülük düşmektedir. Termal tesislerde çalışabilecek nitelikli sağlık personeli yetiştirme ve çalıştırma sürecinin hızlandırılmasıyla kür uygulamaları etkin hale getirilmelidir.

Ülkemizde yaşanan enerji darboğazı da termal kaynaklardan etkili bir şekilde yararlanılarak çözülebilir. Ülkemizde bol su verimli ve sıcaklık dereceleri yüksek sularımızdan konut ve sera ısıtmacılığında ve enerji üretiminde yararlanılmaktadır. Örneğin; Kütahya ili Simav İlçesi termal su ile ısıtılmaktadır. Şu anda Afyon-Sandıklı İlçesi'nin de termal suyla ısıtılma çalışmalarında son noktaya gelmiştir. Etkili ve kapsamlı bir çalışma ile ülkemizde termal su ile konut ısıtmacılığı, dolayısıyla enerji tasarrufu yapmak mümkündür.

Termal kaynaklarımızın tedavi ve turizm amaçlı kullanılabilmesiyle iç ve dış termal turizminin gelişmesi, faaliyette bulunan termal turizm işletmelerinin ve kurulması planla-

nanların tesis ve hizmet standartlarının geliştirilmesi ve yatak kapasitelerinin arttırılmasına bağlıdır. Sonuç olarak, ülkemizdeki termal kaynaklar yeterince araştırılıp, değerlendirildiği ve tanıtımının yeterince yapıldığı takdirde, termal turizmine olan talebin ve yatırımın artması kaçınılmazdır. Böylece hem sağlık, iç ve dış turizm, hem de enerji üretimi yoluyla ülkemize ekonomik ve sosyal açıdan büyük katkı sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- 1- AVŞAROĞLU Mustafa, "*Türkiye Kaplıca ve İçmeler Klavuzu*", Kültür Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1968.
- 2- BARUTÇUGİL İsmet, "*Turizm İşletmeciliği*", Uludağ Üniversitesi Yayını, Bursa, 1984.
- 3- BARUTÇUGİL İsmet, "*Turizm Ekonomisi*", Beta Basın Yayıncılık, İstanbul, 1986.
- 4- BURKANT A.-MEDLİK S., "*Tourism, Past, Present and Future*", Heineman, London, 1981.
- 5- CAN Halil-GÜNER Semih, "*Turizm Hukuku ve Mevzuatı*", Adım Yayıncılık, Ankara, 1992.
- 6- ÇEKİRGE Nevin, "*Kaplıcalardaki Kür ve Rekreasyon Birimlerinin Planlanması ve Tasarımı*", İ.T.Ü. Yayını, İstanbul, 1982.
- 7- DAVIDSON Dob, "*The History of Tourism*", London, 1989.
- 8- DENİZER Dünder-TETİK Nilüfer, AKOĞLAN Meryem-KOZAK Metin-YEŞİLTAŞ Mehmet, "*Otel İşletmeciliği*", Anatolia Yayıncılık, Ankara, 1995.
- 9- GOODRICH Jonathan, "*Health Tourism*", England, 1993.

- 10- JUDGING Singer-MONTESAN Patrica, "*Offering Guests a Total Health Experince*", England, 1986.
- 11- KAHRAMAN Nüzhet, "*Türkiye'de Sağlık Turizmi*", Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1978.
- 12- KAHRAMAN Nüzhet, "*Sağlık Turizmi*" Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1988.
- 3- "*Konaklama İstatistikleri Bülteni*", Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müd. Yayını, Ankara, 1990.
- 14- KOZAK Nazmi-AKOĞLAN Meryam-KOZAK Metin, "*Genel Turizm*", Anatolia Yayıncılık, Ankara, 1996.
- 15- LAFTU W., "*The Lodpy and Food Servise Industry*" The Education Instulitue of moter Associaten. Michigan, 1989.
- 16- "*ÖMER-GECEK Termal Turizm Merkezi Envanter Raporu*",Turizmi Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1996.
- 17- ÖZBEY Salih, "*Şifalı Sularımız*", Yurt Haber Ajansı Yayını, Ankara, 1979.
- 18- ÖZER Nurten, "*Spas And Health Resorts In Turkey*", İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1992.
- 19- PEHLİVAN Aynur Hacer, "*English For Tourism*", Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 1996.
- 20- RAMAN Rıza, "*Şifalı Su kullanma, İlmi Balneoloji ve Şifalı Kaynaklarımız*", Cumhuriyet matbaası, İstanbul, 1972.
- 21- "*Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı*", Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı, Ankara, 1993.

- 22- *“Sağlık ve Termal Turizmi özel Projesi”*, Turizm Bakanlığı, Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1995.
- 23- ŞAHSUVAROĞLU N.Bedi, *“Anatolian Thermal Baths And Seljuks Türks”*, İstanbul, 1957.
- 24- *“Tatil Danışma Rehberi”* Afyon Turizm İl Müdürlüğü, Afyon, 1994.
- 25- *“Termal Turizm Tanıtım Broşürü”*, Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1996.
- 26- *“Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”*, 31 Aralık 1993 Tarih ve 21805 Sayılı Resmi Gazete.
- 27- *“Turizm Bakanlığı”*, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, Ankara, 1993.
- 28- *“Turizm Bakanlığı”*, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, Ankara, 1996.
- 29- *“Turizm El Kitabı”*, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, Ankara, Kasım, 1990.
- 30- *“Turizm İstatistikleri”*, Turizm Bakanlığı, İşletmeler Genel Müd. Yay., Ankara, 1992.
- 31- *“Turizm İşletmeleri İstatistik Yıllığı”*, Turizm Bakanlığı İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1994.
- 32- *“Turizmi Teşvik Kanunu”*, 12 Mart 1982 tarihli ve 20604 sayılı Resmi Gazete.
- 33- *“Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği”*, 21.11.1991 Tarihli ve 21058 sayılı Resmi Gazete.

- 34- *“Türkiye’de Önemli ve Öncelikli Kaplıca Merkezleri”* ORME Jeotermal Yayını, Ankara, 1996.
- 35- UZEL Nezih, *“Teodara’nın Yıkandığı Sular”*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1987.
- 36- ÜLKER İsmet, *“Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması”*, Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1988.
- 37- ÜLKER İsmet, *“Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı”*, Turizm Bakanlığı, Döner Sermaye İşletmeleri Müdürlüğü Yayını, Ankara, Şubat, 1994.
- 38- *“YEDİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI”*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara, 1996.
- 39- YÜCEL Asuman, *“Dünya Turizminde Gelişmeler ve Beklentiler”*, D.P.T. Yayını, Ankara, 1996.
- 40- YÜZBAŞIOĞLU Nergiz-YAMEN Ali-DEMİRTAŞ Halet, ÖZER Nurten, *“Türkiye’de Kaplıca Kullanımının Bugünkü Durumu”*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1991.

MAKALELER

- 1- ARASIL Tansu, "*Termal Suların Sağlık Alanında Kullanılması*", Anatolia Dergisi, Sayı : 30, Haziran 1992, ss.45-48.
- 2- ASLAN Zeynep, "*Türkiye'de Termal Turizmin Arz ve Talebi*", Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, 1993 Turizm Yıllığı, Ankara, 1993, ss. 38-48.
- 3- ÇAVUŞ Şenol, "*Termal Turizmi ve Sandıklı Termal Turizm Potansiyeli*", T.K.B. Yayını, 1994 Turizm Yıllığı, Ankara, 1994, ss. 48-62.
- 4- DOĞANAY Hayati, "*Erzurum'un Termal Turizm Potansiyeli*", T.K.B. Yayını, 1988-1989 Turizm Yıllığı, Ankara, 1990, ss. 157-173.
- 5- KOZAK Nazmi, "*Termal Turizm İşletmeciliği*", Anatolia Dergisi Sayı : 30, Haziran 1992, ss. 33-38.
- 6- MERTOĞLU Orhan, "*Jeotermal Kaynaklarımızın Değerlendirilmesi*", ORME Jeotermal Yayını, Ankara, 1993, ss.2-5.
- 7- ÖZBEK Toros, "*Dünya'da ve Türkiye'de Termal Turizminin Önemi*", Anatolia Dergisi, Sayı : 18, Haziran 1991, ss. 15-29.
- 8- ÖZER Nurten, "*Kaplıca Hekimliğinin Çağdaş Gelişimi*", Anatolia Dergisi, Sayı: 18, Haziran 1991, ss. 35-39.

- 9- ÖZER Nurten, *“Türkiye’de Kaplıca Kullanımının Bugünkü Durumu”*, Anatolia Dergisi, Sayı: 31-32, Temmuz, 1992, ss.35-39.
- 10- ÖZER Nurten, *“Kaplıcalarda Verilen Tedavi Hizmetleri”*, Anatolia Dergisi, Sayı: 30, Haziran 1992, ss.4-8.
- 11- ŞENTÜRK Nizamettin, *“Ülkemizin Maden Suyu Potansiyeli”*, Anatolia Dergisi, Sayı: 18, Haziran 1991, ss.13-14.
- 12- ŞİMŞEK Şakir, *“Türkiye’deki Termal Kaynakların Potansiyeli ve Genel Özellikleri”*, Anatolia dergisi, Sayı : 18, Haziran 1991, ss. 5-9.
- 13- *“Tourisme De Santo”*, U.I.O.O.T. Yayını, 22 sayılı raporu Caracas, 1973, ss. 3-8.
- 14- TUTAR Erdiñç, *“Afyonkarahisar’da Termal Turizm Potansiyeli ”*, T.K.B. Yayını, 1991 Turizm Yıllığı, Ankara 1991, ss. 62-69.
- 15- ÜLKER İsmet, *“Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın değerlendirilmesi”*, T.K.B. Yayını, 1986 Turizm Yıllığı, Ankara, 1988, ss.121-129.
- 16- YENCKEL Emilio, *“Spa Vacitions Offer Healthy Affer dable Break”*, Honolulu Sunday Star Bultein Advertiser, London, 1985, ss.14-19.